

દ્રુપદાવતીદયોત્તર

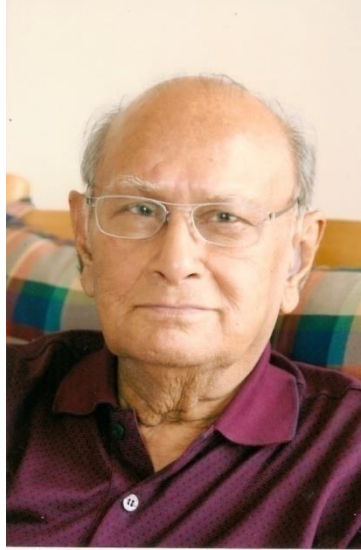
સન્ઢે ઈ-મહેફીલ ઈ-બુક

ગમલ - કાવ્યસૃષ્ટી (ભાગ-૧)

રજુઆત : ઉત્તમ-મધુ ગજજર

આ સદીની સિદ્ધિરૂપ, ૪૫ લાખ જેટલા શબ્દોના
 મહાભારત જેવા શબ્દભંડોળની, ગુજરાતીઓને
 ‘ગુજરાતીલેક્સિકોન’
 મારફત ચિરંજીવ ભેટ અર્પનાર એના રચયિતા અને
 ‘સઠે ઇ-મહેફિલ’ના વરિષ્ઠ સમ્પાદક
 હૃદયસ્થ રતિલાલ ચંદરયાને આ ઇ-બુક ભાવાદરપૂર્વક
 અર્પણ..

જન્મ : વીજયાદશમી : ૨૪/૧૦/૧૯૨૨ .. નિર્વાણ :
 વીજયાદશમી : ૧૩/૧૦/૨૦૧૩
 (સ્વર્ગસ્થ પત્નીનું નામ પણ ‘વીજયા’)

‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’માં ‘ગઝલ-કાવ્યસૃષ્ટી’-ભાગ-1

ઈ-બુક

: રજુઆત :

ઉત્તમ.મધુ ગજજર

.સુરત.

નેટ વાપરનારાઓને જેણે વાચનને છંદે વળગાડ્યા તે, ૨૦૦૫થી શરૂ થયેલી ‘સુ-વાચનયાત્રા’-‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’માં રજૂ થયેલી સઘળી રચનાઓને, અગીયાર ભાગમાં રજૂ કરતી નાનકડી આ ઈ-પુસ્તીકાઓ, સઘળી કૃતીના સર્જકો અને સૌ વાચકો-ભાવકોને સમર્પીત...

..વીશેષ આભાર..

શરૂઆતમાં આ ગઝલોનું સમ્પાદન પણ અમે જ કરતા હતા; પછી અમારા કવીમીત્ર શ્રી મનસુખ નારીયા થોડો સમય અમારી મદદે આવ્યા. ત્યાર પછીથી હજી આજદીન સુધી, જેમની બહુમુલ્ય સેવા અમને મળી રહી છે તેવા, આ બધી ગઝલોની ‘સ.મ.’ના અતીથી સમ્પાદક સુરતના યુવા ગઝલકાર શ્રી ગૌરાંગ ઠાકરનો અમને લાભ મળ્યો છે તે બદલ અમે એમના ઋણી છીએ. આ બધી જ ગઝલોનું સસ્નેહ અને ચીવટાઈથી સુરેખ અક્ષરાંકન કરી આપનાર આચાર્ય

મીત્ર શ્રી. સુનીલ શાહનો તો જેટલો ઉપકાર માનીએ તેટલો કમ છે.. અક્ષરાંકન કરતાં કરતાં જ ભાઈ સુનીલભાઈ શાહ આજે એક ઉદયમાન ગઝલકાર તરીકે સૌ ગઝલરસીકોનું ધ્યાન આકર્ષી રહ્યા છે તેનો અમે હરખ કરીએ છીએ.. આભાર.. આભાર..

..ઉત્તમ-મધુ ગજજર..

: સમ્પાદકો :

Late - Ratilal Chandaria,
 Balvant Patel, e-mail : patel.balvant@gmail.com
 Uttam Gajjar, e-mail : uttamgajjar@gmail.com
 Ashok Karania, e-mail : ashok@gujaratilexicon.com

Arnion Technologies Pvt Ltd
 303-A, Aditya Arcade,
 Opp. Choice Restaurant,
 Near Swastik Cross Road
 Navrangpura, Ahmedabad - 380 009
 Phone No – 079 40049325

પ્રાસ્તાવીક

વીશ્વભરમાં વસેલાં ગુજરાતી પરીવારોને દર રવીવારે કશુંક બે પાન જેટલું, જીવનપોષક ગુજરાતી વાચન મળી રહે તે હેતુથી અમે May 29, 2005ના દીવસથી આ ‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’ નામે ‘વાચનયાત્રા’ શરૂ કરેલી. ત્યારે તો આ ગુજરાતી યુનીકોડ ફોન્ટ નહોતા. તેથી અમે ‘કલાપી’ અને પછીથી ‘વીજયા’ નનયુનીકોડ ફોન્ટ વાપરતા. પછીથી યુનીકોડ ફોન્ટ ‘શ્રુતી’ આવતાં જ અમે તે વાપરવા શરૂ કર્યા. શરૂઆતમાં માંડ બસોથી બે હજાર પરીવારોને પહોંચતી આ ‘સ.મ.’, આજે પંદરેક હજારથીયે વધારે વાચકોને (હવે દર પંદર દીવસે) નીચમીત મોકલીએ છીએ. એક વાચકનો પ્રતીભાવ યાદ આવે કે : “તમારી આ ‘સ.મ.’, એ મારા ઘરનું ‘અખંડ આનંદ’ છે.” આ પ્રતીભાવને સાચો પાડવા અમે સતત પ્રયત્નશીલ છીએ. તેના બધા અંકોનું ઈ-બુક સ્વરૂપનું સંકલીત વાચન આપ સમક્ષ રજૂ કરવાનો અને અવકાશે જ્યારેય સમય મળે ત્યારે વાંચી શકાય કે કોઈને મોકલવા સુલભ કરી આપવાનો આ પ્રયાસ છે..

‘સ.મ.’ને સક્રીય અને જીવન્ત સાથ-સહકાર આપનાર સૌ વડીલો અને મીત્રોનો અમે, તા. ૨૫ મે ૨૦૦૮ની ‘૧૫૫-એ’ની ‘વીદાય-સલામ’ નામક ‘સ.મ.’માં વીગતે આભાર માન્યો છે. તોય ત્યાર પછીની ‘કાવ્ય-ગઝલ’ની અત્યાર સુધીની બધી ‘સ.મ.’ના અતીથી સમ્પાદક તરીકે નીષ્ઠાથી સેવા આપનાર સુરતના ગઝલકાર શ્રી ગૌરાંગ ઠાકર અને

તેવી બધી ‘સ.મ.’નું પ્રેમથી અક્ષરાંકન કરી આપનાર મીત્ર શ્રી સુનીલ શાહના અમે સવીશેષ આભારી છીએ.

આ નવ વરસમાં દુનીયાના એકેએક દેશમાં વસતા વાચનપ્રેમી ભાવકોનો સહયોગ, પ્રોત્સાહન અને હંફ અમને મળ્યાં. ભરોસો મુકે એવા હજારો મીત્રો મળ્યા. ‘સ.મ.’ પહોંચે ને પ્રતીભાવોનો વરસાદ વરસે. સ્વ-પ્રશસ્તીના દોષને ખાળવા અમે તેને જાહેરમાં પ્રકાશીત કરવાનું શરૂઆતથી જ ટાળ્યું છે. હા, તેવા દરેક પ્રતીભાવકને અંગત મેલ લખી તેમને દીલી આભાર પહોંચાડવાનું અમે ચુક્યા નથી. છતાં પણ એક જ વાર, આવો દોષ ગણો તો દોષ, અમે કર્યો છે.

થયું એવું કે ૧૫૫ સપ્તાહ પછી અમે ‘સ.મ.’ને બંધ કરવાનું નહીં; માત્ર વીરામ આપવાનું જાહેર કર્યું. (જુઓ, ‘સ.મ.’ ઈ-બુક ક્રમાંક - ૭માં, ‘સ.મ.’ ‘વીદાય-સલામ’ 155-1 : 18-05-2008). આ ‘સ.મ.’ વાચકોને પહોંચતાં જ અમારા પર પ્રતીભાવોની મુશળધાર વર્ષા થઈ.. ફરી શરૂ કરવાના આગ્રહની ઝડી વરસી. તેમાંના એક સો જેટલા વાચકોના ઉદગાર યથાતથ અમે એક ‘સ.મ.’માં પ્રકાશીત કર્યા હતા. (જુઓ, ‘સ.મ.’ ઈ-બુક ક્રમાંક - ૭માં, ‘સ.મ.’ ‘We salute your ‘FEELINGS’ for ‘SeM’ 155-2 : 13-07-2008). એણે અમને એવા ભાવવીભોર કર્યા કે અમારે માત્ર બે જ માસના વીરામ પછી ‘સ.મ.’ ફરી શરૂ કરવી પડી જે હજી ચાલુ છે. અલબત્ત, હવે તે પાક્ષીક બની છે. સાથે સાથે બહુ નમ્રતાપુર્વક અનુભવે એટલું તો કહી શકાય કે ઈ-બુકનો કોઈ પણ ભાગ વાંચવાનું

શરૂ કરનારને તેની દીલપસંદ એકાદબે કૃતી તો મળી જ રહેશે. કાવ્ય, ગઝલ, વાર્તા, આરોગ્ય, હાસ્ય, શીક્ષણ અને જીવનપોષક કંઈ કેટલીય કૃતી! પોતાની કૃતી ‘સ.મ.’માં મુકવાની હેતથી પરવાનગી આપનાર આપણા માનીતા સર્જકોનો આભાર માનવા તો અમારી પાસે શબ્દો જ નથી!

આર્નીયન ટેક્નોલોજીસમાંથી બહેન શ્રુતી પટેલ (shruti@arniontechnologies.com) નો ભક્તીભાવભર્યો સહકાર ‘સ.મ.’ને ન મળ્યો હોત તો પંદર હજારથી ઘણા વધારે વાચકો સુધી દર પખવાડીયે પહોંચવાનું અમારાથી શક્ય ના બનત. રોજે રોજ નવા વાચકોની આઈડી ઉમેરવાની, કો’કની બદલાઈ હોય તો તે સુધારવાની, મંગળવારથી ‘સ.મ.’ મોકલવાનું શરૂ કરવાનું તે.... છેલ્લો લોટ શુક્રવારે રવાને થાય ! સૌનો સાથ લઈ બહેન શ્રુતી નીષ્ઠાપુર્વક આ બધું કરે. આ ઈ-બુક બનાવવાનુંય પછી તો શ્રુતીએ માથે લીધું. આપના સ્ક્રીન પર ‘સ.મ.’ની જે બુક છે તેમાં અનેકોની સાથે બહેન શ્રુતીના હૃદયનો ભાવ ભર્યો છે..

જનહીતનું કોઈ પણ નીઃસ્વાર્થ અને સારું કામ કદી અટકતું નથી એ વાતની પાકી પ્રતીતી અમને ‘લેક્સીકોન’ નીર્માણના લાંબા પ્રવાસે કરાવેલી. તે જ વાત અહીં પણ સાચી પડી રહી છે..

આજનો સમય ઝડપથી ‘ઈ-બુક’ વાચનનો જમાનો બનવા જઈ રહ્યો હોય તેવી તેની ગતીવીધીની અમને

પ્રતીતી થઈ રહી છે તેથી જ આ ઈ-બુક સૌ વાચકોને સપ્રેમ..

કદાચ નવાયુગને પીછાણીને જ આદરણીય શ્રી રતીલાલ ચંદરયાએ આપણ સૌ ગુજરાતીઓને ગુજરાતી ભાષાનો આખો ‘ઈ-શબ્દસાગર’ સમો ‘ગુજરાતીલેક્સીકોન’ (<http://gujaratilexicon.com/>) આંગળીનાં ટેરવાંવગો કરી આપ્યો છે. ભવિષ્ય માટે નીર્માયેલ આ અદ્ભુત વારસાની ખુબી અને વીશીષ્ટતાઓ વીશે પણ અમે થોડી જાણકારી આપતા રહીશું, જેથી સૌ કોઈ એમાં મળતી સવલત-સુવિધાથી પરીચીત થતા રહે અને તેનો ભરપેટ લાભ લેતા રહે.

ઈ-બુક બનાવવાની પ્રેરણા આપનાર અમેરીકાસ્થીત સ્નેહી ભાઈ અતુલ રાવલ (<http://www.ekatrabooks.com/>) નો, તે ‘ઈ-બુક’ને આઈ-પેડ માટે વાચનક્ષમ ઈ-બુક બનાવવામાં પોતાનો સક્રીય સાથ-સહકાર આપનાર જેક્સન-મીસીસીપી, અમેરીકાના આલ્ફાગ્રાફીક્સના માલીક રમેશ-શીલ્પા ગજજર (rgajjar@alphagraphics.com) નો, પીસી માટે વાચનક્ષમ ઈ-બુક બનાવી આપનાર અમારા અઝીઝ મીત્રો-સાથીદારો અને શરુઆતથી જ લેક્સીકોન સાથે ભાષાસેવાના કાર્યમાં દીલ રેડનાર ભાઈ અશોક કરણીયા (ashok@gujaratilexicon.com), ભાઈ કાર્તીક મીસ્ત્રી (<http://kartikm.wordpress.com/>), તથા આર્નિયન ટેક્નોલોજીસમાંનાં સૌ ભાઈ-બહેનો, ખાસ કરીને બહેન શ્રુતી પટેલ (shruti@arniontechnologies.com) અને બહેન મૈત્રી

શાહ (maitri@arniontechnologies.com) વગેરે સૌનો હૃદયપુર્વક ખુબ ખુબ આભાર..

હજી બીજા બે સાવ અંગત અંગત નામોલ્લેખ કર્યા વીના રહેવાતું નથી. અતીવ્યસ્તતા છતાં છેલ્લી ઘડીએ ભક્તીભાવપુર્વક આ ઈ-બુકનું સરસ મુખપૃષ્ઠ-ટાઈટલ બનાવી આપનાર અમદાવાદની રેડીયન્ટ એડવર્ટાઈઝીંગ (<http://www.radiantmedia.co/>) ના માલીક શ્રી જયેશ-ઉર્વશી મીસ્ત્રી (jayesh.mistry@radiantmedia.co.in) નો ખુબ ખુબ આભાર..

અને જેનો સૌથી પહેલો આભાર માનવો જોઈએ તેનો સૌથી છેલ્લે માનું : ૨૦૦૦ની સાલમાં, કમ્પ્યુટરનો ‘ક’ નહીં જાણનાર મારા જેવા અભણને, સ્નેહને નાતે; પણ હઠપુર્વક લેપટોપ ભેટ આપી કમ્પ્યુટરના આ નેટક્ષેત્રમાં પ્રવેશવા માટે ધકો મારનાર ફ્લોરીડાની વીખ્યાત ડીજિટ્રોન સીસ્ટમ્સ(<http://www.digitronsystems.com>) ના માલીક શ્રી. દીપક-ભાવના મીસ્ત્રી (dipak@digitronsystems.com) નો તો જેટલો આભાર માનું તેટલો ઓછો છે. નીવૃત્તિ પછી શું કરવું તેનો નકશો જેની પાસે ન હોય તેને, કોઈ આગ્રહપુર્વક કામે લગાડી દે અને તે પાછું તે જ તેના જીવનનું ધ્યેય બની રહે તે તો કોના નસીબમાં !

સૌ ઈ-બુક વાચનરસીયા વાચકોનું અમે ભાવભીનું
સ્વાગત કરીએ છીએ અને શ્રદ્ધા રાખીએ છીએ કે અમારો આ
પ્રયાસ પણ સૌને પસંદ પડશે.

.રજુઆત.

ઉત્તમ.મધુ ગજજર

: સમ્પાદકો :

Late - Ratilal Chandaria,

Balvant Patel, e-mail : patel.balvant@gmail.com

Uttam Gajjar, e-mail : uttamgajjar@gmail.com

Ashok Karania, e-mail : ashok@gujaratilexicon.com

275 વાચનસામગ્રીના આવા અગીયાર ભાગ છે. જે ભાગ ન

મળ્યો હોય તે મંગાવવા લખો : uttamgajjar@gmail.com

1st April 2014

અનુક્રમણીકા

‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’માં ‘ગઝલ-કાવ્યસૃષ્ટી’-ભાગ-૧

ક્રમ	કૃતી	કર્તા	તારીખ	પાન
001-004	ગઝલ-હઝલ	‘બેકાર’	19-06-2005	13
002-005	ગઝલ	ભગવતીકુમાર શર્મા	26-06-2005	16
003-007	સોનેટ	‘ઉશનસ્’	10-07-2005	18
004-009	બાળકાવ્ય	બળવંત પટેલ	24-07-2005	20
005-012	હઝલ	નીર્મીશ ઠાકર	14-08-2005	22
006-017	બાળકાવ્ય	બળવંત પટેલ	25-09-2005	24
007-019-1	કાવ્ય	મનસુખ નારીયા	09-10-2005	29
008-021-1	કાવ્ય	ખીમજી કચ્છી	23-10-2005	31
009-023	હઝલ	નીર્મીશ ઠાકર	13-11-2005	33
010-027-1	કાવ્ય	રાજીવ સવાણી(બ્રીટન)	11-12-2005	38
011-046	કાવ્ય	બળવંત પટેલ	13-04-2006	39
012-052	કાવ્ય	ડૉ. નીલેશ રાણા(અમેરીકા)	04-06-2006	42
013-054	કાવ્ય	વીરાફ કાપડીયા(અમેરીકા)	18-06-2006	45
014-057	કાવ્ય	નટવર ગાંધી(અમેરીકા)	09-07-2006	48
015-062	કાવ્ય	પ્રીતી સેનગુપ્તા(અમેરીકા)	13-08-2006	52
016-064	ગઝલ	‘રસીક’ મેઘાણી(અમેરીકા)	27-08-2006	56
017-065	કાવ્ય	ઈન્દ્ર શાહ(અમેરીકા)	03-09-2006	61
018-068	કાવ્ય	પન્ના નાયક(અમેરીકા)	24-09-2006	65
019-071	અછાંદસ	ચંદુ શાહ(અમેરીકા)	15-10-2006	77
020-073	પ્રતીકાવ્ય	પ્રા.નટવરલાલ પ્ર.બુચ	29-10-2006	90
021-080	કાવ્ય	નીર્મીશ ઠાકર	17-12-2006	96
022-088	કાવ્ય	પ્રદ્યુમ્ન તન્ના(ઈટલી)	11-02-2007	104

023-093	ગઝલ	ભગવતીકુમાર શર્મા	18-03-2007	110
024-104	ગઝલ	અંકીત ત્રીવેદી-રાજેશ વ્યાસ 'મીસ્કીન'	03-06-2007	117
025-110	ગઝલ	જયશ્રી મર્યન્ટ (અમેરીકા)	15-07-2007	125
026-114	ગઝલ	અંકીત ત્રીવેદી	12-08-2007	131
027-119	ગીત-ગઝલ	મનસુખ નારીયા	16-09-2007	138
028-128	ગઝલ	પ્રમોદ અહીરે	18-11-2007	146
029-130	ગઝલ	હીતેન આનંદપરા	02-12-2007	152
030-133	ગઝલ	લક્ષ્મી ડોબરીયા	23-12-2007	161
031-135	ગઝલ	દીનેશ કાનાણી 'પાગલ'	06-01-2008	169
032-138	ગઝલ	રાજેશ મહેતા 'રાજ'	27-01-2008	176
033-140	ગઝલ	નીનાદ અધ્યાયુ	10-02-2008	183
034-143	ગઝલ	ડૉ. વીવેક ટેલર	02-03-2008	192
035-145	ગઝલ	ડૉ. મહેશ રાવલ	16-03-2008	202
036-148	ગઝલ	ગૌરાંગ ઠાકર	06-04-2008	212
037-154	ગઝલ	રઈશ મનીયાર	18-05-2008	221
038-157	ગઝલ	સુધીર પટેલ(અમેરીકા)	18-01-2009	232
039-159	ગઝલ	મુકુલ ચોકસી	15-02-2009	241
040-161	ગઝલ	કીરણ ચૌહાણ	15-03-2009	252

વાચકોને વીનંતી :

અનુક્રમણિકાના 'ક્રમાંક' પર ક્લિક કરતાં જ તે લેખ ખુલશે અને શીર્ષકના બોક્સની નીચે ઝીણા અક્ષરે 'અનુક્રમણિકા' પર ક્લિક કરતાં ફરી અનુક્રમણિકા પર જવાશે..
આ સુવિધાનો લાભ લેવા વીનંતી છે..

..આભાર..

001-004 : 19-06-2005

..ગઝલ અને હઝલ..

ગઝલકાર – ‘બેકાર’

અનુક્રમણિકા

ગઝલનો એક પ્રકાર તે હઝલ. ગઝલકાર **બેકારે** હાસ્ય, વ્યંગ, કટાક્ષ ભરપૂર હઝલો આપી છે. જોઈએ થોડીક હઝલોમાં બેકારની હઝલનીષ્ટા, સ્વાભીમાન અને ખુદારી :

♦હઝલનીષ્ટા, સ્વાભીમાન અને ખુદારી :

એ ખરું કે એની પાસે પાઈ પણ રાતી નથી,
એ ખરું કે એણે લીધી કીર્તી વેચાતી નથી;
હું જ એ બેકાર છું દર્શન કરીને ધન્ય થા,
ઓળખ્યો તેં ના મને? તો જા, તું ગુજરાતી નથી.

♦પશ્ચીમી સંસ્કૃતીના આક્રમણ પર:

દાળની સાથે એ બીસ્કીટ ખાય છે,
એમાં તારા બાપનું શું જાય છે?
દૃષ્ટી મર્યાદાને તારી શું કહું?
પુર્વ-પશ્ચીમ એકતા તો થાય છે!

પ્રેમ પણ વેચાય પાઉન્ડ પેન્સમાં,
કેમ ઉતરે મારી કોમનસેન્સમાં?
સાથીઓ બદલ્યા કરે જે ડેન્સમાં,
એ ભમરડી શું રહે બેલેન્સમાં?

◆ફેશનપરસ્તી પર:

હવે તો કાંસકી-દર્પણ, યુવાનોને થયા અર્પણ,
ફક્ત ચોળી અને ચણીયા તથા શણગાર બાકી છે;
યુવકની ચાલ લટકાળી, ને માથે વાળનાં પટીયાં,
ફક્ત નાજુક પગે ઝાંઝર તણા ઝણકાર બાકી છે.

◆જીવનની વીષમતા વીશે:

નવાબી ગઈ હવે તલવાર લટકાવીને શું કરશો?
ગયું ખોવાઈ તાળું સાચવી ચાવીને શું કરશો?
જનારા ચેતવી દેજે બીજા અહીં આવનારાને,
અમે કાઢ્યા નથી કાંદા, તમે આવીને શું કરશો?

◆પોપલા પ્રેમ વીશે:

દઈંદીલની આ જુઓ કેવી થઈ ઉલટી અસર,
લયલાને બદલે અહીં આવી છે લયલાની મધર!

◆રમુજી શૈલીમાં જીવનની અવસ્થાઓ વીશે:

આંખ ચુંચી થઈ ગઈ ને વાળ પાકા થઈ ગયા,

જોતજોતામાં અમે ભાઈથી કાકા થઈ ગયા!

♦વર્તમાન વીશ્વની સ્ક્રોટક પરીસ્થિતી વીશે:

મહીં અગ્નીના ભડકા છે, ઉપરથી પીસ લાગે છે;
મને આખું જગત એક સેફ્ટી મેચીસ લાગે છે.

♦ભારતની મોંઘવારી અને ભેળસેળની સમસ્યા વીશે:

મોંઘવારીનો જગત પર એવો ભરડો થઈ ગયો,
કૈંક કાબરચીતરો લોકોનો બરડો થઈ ગયો;
રેશનીંગના અન્નની ઉલટી અસર થઈ પ્રેમ પર,
ચુંક લયલાને થઈ, મજનુને મરડો થઈ ગયો!

♦આધુનિક પ્રેમ વીશે:

મહોબ્બત પણ હવે તો એટલો વીચાર માગે છે,
કે જંગલમાં રખડવા કાજ મજનુ કાર માગે છે.

લંડનથી પ્રગટતા ‘ઓપીનીયન’માંથી કવીશ્રી અને
સમ્પાદકશ્રીના સૌજન્યથી સાભાર..

@

002-005 : 26-06-2005

‘ચાલ, કાગળ વાંચીએ..’

-ભગવતીકુમાર શર્મા

અનુક્રમણીકા

ચાલ, સાથે બેસી કાગળ વાંચીએ,
વીત્યાં વર્ષોની પળેપળ વાંચીએ.

છે બરડ કાગળ ને ઝાંખા અક્ષરો,
કાળજીથી ખોલીને સળ વાંચીએ.

પત્ર સૌ પીળા પડ્યા તો શું થયું?
તાજે તાજું છાંટી ઝાકળ વાંચીએ.

કેમ તું રહી રહીને અટકી જાય છે?
મન કરી કઠણ ને આગળ વાંચીએ.

પત્રના શબ્દો ચહેરાઈ ઝાંખા થયા,
ઝાંખથી લુછી લઈ જળ, વાંચીએ.

લ્યો, ટકી રહી છે હજી થોડી સુવાસ,
શ્વાસમાં ઘુંટીને પીમળ વાંચીએ.

માત્ર આ પત્રો સીલકમાં રહી ગયા,
કંઈ નથી આગળ તો પાછળ વાંચીએ.

—ભગવતીકુમાર શર્મા—

કવિ સંપર્ક:

ભગવતીકુમાર શર્મા, 32-B પવીત્રા રો હાઉસ, ગેટ નં-2, આનંદ
મહેલ રોડ, અડાજણ, સુરત-395 009,
ફોન-0261 2743967

@

003-007 : 10-07-2005

વૈશાખી બપોર

— ઉશનસ્

અનુક્રમણિકા

(શીખરીણી – સોનેટ)

બળે ભડકે ઉભું ભડભડતું લાક્ષાનું ઘર આ :
 દીશાઓની ભીંતો તતડતી; ઈંટેઈંટ દ્રવતી,
 ચણેલી તે લાવા રસ થઈ થઈ ઓગળી જતી,
 દ્રવે છે સીસાશી ગગન છત માથા ઉપર આ.

બળે તડકા ભડકે, પવન પણ ચંપાય થઈ લુ
 પથે ઉંડે આંધી પણ સરખી રેતી કણકણે.
 ઝગારા મારે શું અખીલ રવી પ્રત્યેક કીરણે!
 ગણાતી સંગાથી નીતની, ગઈ છાયાય છું.

બધું જે ઉભું છે ગતીહીન, બળે ત્યાં જ ભડકે,
 બીચારું ઉભું'ભું, તસુ પણ ખસી એ નવ શકે.
 વહે જે લાવા સરખું રગડામાં, ન ખબકે,
 જવું ક્યાં? છાયાયે ખદખદ થતી, કોણ અડકે?

નીડે પાંખો, ચાંચો અડકી લુની આંચોથી ચુપ છે;
સમુચો સાંચો છે ઠપ; ભભુકતો માત્ર ધુપ છે.

ઉશનસ્

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, અમદાવાદ પ્રકાશિત માસિક
'શબ્દસૃષ્ટી'ના જુન ૨૦૦૫ના અંકમાંથી, કવીશ્રી અને પ્રકાશકશ્રીના
સૌજન્યથી સાભાર..

@

004-009 : 24-07-2005

દાદા મને...

-બળવંત પટેલ

અનુક્રમણિકા

દાદા, મને વાંચવાનું કહેશો નહીં....

રૂડી રૂપાળી ચોપડીને

પુંકું ચડાવી દઉં,

તમને ગમે તો સરસ મઝાનું

સ્ટીકર લગાવી દઉં.

દાદા, મને વાંચવાનું કહેશો નહીં....

તમે કહો તો બુટ તમારા

પાલીસ કરી દઉં,

બ્રશ લગાવી, કપડું મારી

ચકચક કરી દઉં.

દાદા, મને વાંચવાનું કહેશો નહીં....

તુળસી કુદી રસે રસેલી

ચાચ બનાવી દઉં,

ખાંડ ખપાવો ખોબો તોયે

દાદીને ના કહું.

દાદા, મને લખવાનું કહેશો નહીં....

દાદા, મને ભણવાનું કહેશો નહીં....

મા'દેવ-મંદીર દર્શન જવું તો

તમારી લાકડી થઉં,

પગ માંડ્યેથી પીડા થાય તો

કાવડમાં લઈ જઉં.

દાદા, મને ભણવાનું કહેશો નહીં....

-બલવંત પટેલ

સર્જક-સંપર્ક :

Plot 253/1, Sector 7/A, GANDHINAGAR -382 007

eMail : patel.balvant@gmail.com

Home : (079) 2324 6209 Mobile : 990 971 8403

@

005-012 : 14-08-2005

ફ્લેટને ત્રીજે માળેથી..

—નીર્મીશ ઠાકર

અનુક્રમણિકા

(કલાપીનું કાવ્ય ‘તે પંખીની ઉપર પથરો...’ યાદ કરી, કલ્પના કરો કે કોઈ મુસાફર-પંથી; કોઈ ફ્લેટ પાસેથી પસાર થાય છે અને ત્રીજે માળથી ફેંકાયેલો કચરો એના પર આવી પડે છે.. હવે નીર્મીશનું પ્રતીકાવ્ય માણો...)

તે પંથીની ઉપર કચરો ફેંકતાં ફેંકી દીધો,
નીચે આવ્યો તન ઉપર ને તુર્ત ફેલાઈ જાતાં;
પેલો પંથી તરફડી રહ્યો શ્વાસ કુંધાઈ જાતાં.

“શું છે, શું છે?” અચરજ થતાં ત્યાં વળ્યું એક ટોળું,
છાંટ્યું કો’કે તરત જળ ને ઉઘડ્યો સ્હેજ ચહેરો.
(ગેલેરીથી ઘટઘટ પીતો દૃશ્ય હું ભવ્યતાનું.)

ઉઠ્યો એ હા...કડક-હલકી ગાળ દેવા ફરીને!
નાઠો હું તો ઘર મહીં, ડરી ઈચ્છતો ઉડવાને!
(નીચે પેલો કર ઘસી રહ્યો, ઈચ્છતો ઝુડવાને!)

ના પાડી મેં પથ તરફ કેં ફેંકવા શ્રીમતીને.

હે પંથીડા! સુખથી ફરજો ફ્લેટ પાસે ફરીથી!

રે રે શ્રદ્ધા ગત થઈ પછી કોઈ કાળેય આવે?

આવે તોયે છતરી લઈને, બહાર કાઢે ન માથું,

કાઢે ક્યાંથી? સ્મરણ નડશે કુર આ હસ્તનું ત્યાં!

લાગ્યા ધાને વીસરી શકવા કોઈ સામર્થ્ય ક્યાં છે?

—નીર્મિશ ઠાકર – nirmish1960@hotmail.com

‘લાઘવ ક્યાંય નથી રે કવનમાં’માંથી સર્જકશ્રીના સૌજન્યથી
સાભાર..

@

006-017 : 25-09-2005

મારી મમ્મી

-બળવન્ત પટેલ

અનુક્રમણીકા

લોકો ભલે કહે :

કુકડો બોલ્યે સવાર થાય;
હું જાણું છુંને કે,
મમ્મીની બુમે જ સુરજ ઉગે..!

પથારીમાંથી ઉઠતાં વાર લાગે તો
કહે : ‘ઝટ ઉઠ, આળસુના પીર!’
ઝટ ઝટ બ્રશ કરી નાખું તો
કહે : ‘સાવ ઉતાવળો! શાન્તીથી બ્રશ કર..’

મમ્મી કહે એટલે નાહી લેવાનું
મારે તો શું! પપ્પાએ પણ..!
ભુખ લાગી હોય કે નહીં;
જમી લેવાનું..! કારણ એ કે
‘હમણાં રામો આવશે, વાસણ ઘસવા...’

રાતે ઉંઘ આવતી હોય ત્યારે
 વાંચવા બેસાડે,
 કહે : ‘ઉંઘણશી! પાછો નપાસ થઈશ..’
 રાતે મોડે સુધી વાંચતો હોઉં,
 –પરીક્ષા પાસે હોય ત્યારે જ સ્તો–
 તો કહે : ‘ઉંઘી જા, માંદો પડીશ..’

મમ્મી એટલે બસ મમ્મી જ!
 મને તો સમજાતી જ નથી!
 પણ ક્યાંથી સમજાય?
 પપ્પાય ઘણી વાર કહે છે :
 “તને સમજવી અઘરી છે!”

હોશીયાર પણ કેવી? પાકી મુત્સદ્દી જ!
 પપ્પાના નામે ડરાવે :
 ‘તારા ગંદા ટાંટીયા ધોઈ નાખ,
 પપ્પા જોશે તો વઢશે..’

પણ પપ્પા તો એનાથીયે ડરતા હોય છે..
 મમ્મી કહે તે અને તેટલું જ
 દારુખાનું અપાવે;
 મમ્મી કહે તો જ મીઠાઈ લાવે..

તોય મમ્મી મને બહુ ગમે,
 સવારની નીશાળ હોય ત્યારે,
 મારું દફતર બી તૈયાર કરી દે;
 બુટ-મોજાં પહેરાવી દે ફટાફટ..!

કોઈક વાર તો લેસન પણ કરી દે,
 આગલી તારે પીકચર જોઈ,
 મોડા બાર વાગ્યે આવ્યાં હોય,
 ત્યારે તો ખાસમ્ ખાસ..!

અને મારા જન્મદીવસે!
 મઝા જ મઝા;
 મારા પર તો શું; મારા દોસ્તો પર પણ
 કેવાં વહાલ વરસાવે!
 કેવા લાડ લડાવે!
 અને કેવું ગાય ---
 ના, ના, : 'હેપી બર્થ-ડે ટુ યુ' એવું નહીં..

એ તો ગુંજે :
 'તમ્મે મારા દેવના દીધેલ છો,
 તમ્મે મારા માંગી લીધેલ છો,
 આવ્યા ત્યારે અમર થઈને રો..'

અને માંદો પડું તો?
 બાપ રે! એનો તો જીવ જ અધ્ધર થઈ જાય!
 પટાવીને દવા પીવડાવે,
 બાધા-આખડી રાખે!

આવી મમ્મી કોને ન ગમે?
 મમ્મી એટલે બસ, મમ્મી જ...!

મારા દાદા

દાદા મારા ભુલકણા,
 એવા તો એ ભુલકણા;
 જ્યારે જ્યારે જાય પ્રવાસ,
 ભુલી આવે બીસ્તર-બેગ.

ચશ્માં મુકે પહેરણ-ખીસ્સે,
 ખોળે ઘરને ખુણે ખુણે.
 આઘા થાય, પાછા થાય,
 ‘ચશ્માં ચશ્માં’ બોલતા જાય!

શોધ્યા કરે ચારે પાસ,
 ખીસ્સું બતાવું થાયે ખુશ.

રોજ પુછે બેત્રણ વાર :
'આજે થયો કયો વાર?'
રવીવાર ના રહેતો યાદ,
પુછે કેમ ન ગયો નીશાળ?
દાદા આવા ભુલકણ,
બીજી પણ ના કોઈ મણા!

—બલવન્ત પટેલ

Plot 253/1, Sector 7/A, GANDHINAGAR -382 007

eMail : patel.balvant@gmail.com

Home : (079) 2324 6209 Mobile : 990 971 8403

@

007-019-1 : 09-10-2005

પટલાણી

-મનસુખ નારીયા

અનુક્રમણિકા

ઓણ ઘોઘમાર પઈડાં છે પાણી,

પછી હરખે ના કેમ પટલાણી?

ઓણ ઘોઘમાર પઈડાં છે પાણી!

ખેતરના શેઢા પર પાણીકાનો ઢગલો

ને એના પર ઉભો પટેલ,

આંખોએ હાથોનાં નેજવાં ધરીને જુએ

હરીવરનો લીલોછમ ખેલ.

આંગણીએ અવસરનાં સપનાંઓ સાચવવાં,

રહેશે ના ઓણ ખેંચતાણી

પછી હરખે ના કેમ પટલાણી?

ખેતરમાં ઉગ્યો છે મબલખનો મોલ,

અને છોકરાને ઉગી છે મુછો,

પટલાણી કહેતી કે જાગો પટેલ,

હવે આસપાસ ગામ જઈ પુછો.

ઠોંસો મારીને કરે સનકારો સ્હેજ ત્યાં તો,

આખીયે વાત સમજાણી

પછી હરખે ના કેમ પટલાણી?

જુનવાણી ખોરડાનાં નળીયાંને બદલો,
 ને ઉંચેરી મેડીયું ચણાવો,
 જાણીતા સોનીની પાસે જઈને,
 શેર સોનાનો હારલો ઘડાવો.
 ધુમાડાબંધ ગામ કરવું છે,
 કણબીની ખાનદાની હોય ના અજાણી,
 પછી હરખે ના કેમ પટલાણી?

ઓણ ધોધમાર પઈડાં છે પાણી,

પછી હરખે ના કેમ પટલાણી?

—મનસુખ નારીયા

૨૦૦૩માં પ્રકાશીત એમના પ્રથમ કાવ્યસંગ્રહ ‘રજકણથી
 રક્તકણમાં’ના પાન ૬૬ પરથી સાભાર..

કવી સમ્પર્ક :

૧૪૫-શીવશંકર પાર્વતી સોસાયટી, ભાતની વાડી, વરાછા રોડ,
 સુરત-૩૯૫ ૦૦૬ ફોન : ૦૨૬૧-૨૫૪ ૫૭૭૨ મોબાઈલ :
 ૯૪૨૬૮ ૧૨૨૭૩ ઈ-મેલ : vu2mnariya@gmail.com

@

08-021-1 : 23-10-2005

ધર્મ અને વીજ્ઞાન

-ખીમજી કચ્છી-

અનુક્રમણિકા

અંધશ્રદ્ધા છે આંધળી, વહેમને વંટોળે વહે;
અતીશ્રદ્ધા છે અવળચંડી, વેવલાપણાંનાં વાવેતર કરે.

યુરોપે અટપટાં યંત્રો શોધી ફીટ કર્યા ફેક્ટરીમાં;
આપણે સીદ્ધીયંત્રો બનાવી, ફીટ કર્યા ફોટામાં.

પશ્ચીમે ઉપગ્રહ બનાવી, ગોઠવી દીધા અંતરીક્ષમાં;
આપણે ગ્રહોના નંગ બનાવી, મઢી દીધા અંગુઠીમાં.

જાપાન વીજાણુ યંત્રો થકી, સમૃદ્ધ બન્યું જગમાં;
આપણે વૈભવલક્ષ્મીનાં વ્રતો કરી, ગરીબી રાખી ઘરમાં.

અમેરીકા વૈજ્ઞાનિક અભીગમથી બળવાન બન્યો વીશ્વમાં;
આપણે ધાર્મિક કર્મકાંડો થકી, કંગાળ બન્યા દેશમાં.

પશ્ચીમે પરીશ્રમ થકી, સ્વર્ગ ઉતાર્યું આ લોકમાં;
આપણે પુજાપાઠ-ભક્તી કરી, સ્વર્ગ રાખ્યું પરલોકમાં.

એડવર્ડ જેનરે રસી શોધી, શીતળા નાબુદ કર્યા જગમાં;
આપણે શીતળાનાં મંદીર બાંધી, મુર્ખ ઠર્યા આખા જગમાં.

પર્યાવરણ-પ્રદુષણથી જ્યારે જગત આખું છે ચીંતામાં;
આપણે વૃક્ષો-જંગલો કાપી, લાકડાં ખડક્યાં ચીંતામાં..

વાસ્તુશાસ્ત્રનો દંભ ને વળગાડ, લોકોને પીડે આ દેશમાં;
ફાલતુશાસ્ત્ર છે એ, છેતરાશો નહીં, ઠગનારા ઘણા છે આ
દેશમાં.

સાયંટીફીકલી બ્લડ ચેક કરી, ઍંગેજમેન્ટ કરે પશ્ચીમમાં,
સન્તાનોને ફસાવી જન્મક્રુન્ડળીમાં, લગ્નકુંડાળાં થાય આ
દેશમાં.

લસણ-ડુંગળી-બટાકા ખાવાથી પાપ લાગે આ દેશમાં,
આખી ને આખી બેન્ક ખાવા છતાં પાપ ન લાગે આ દેશમાં.

..ખીમજી કચ્છી..

સર્જક-સંપર્ક :

A-38 –સંત જલારામ સોસાયટી, વેડ રોડ, સુરત-395 004

Mobile-98251 34692

@

009-023 : 13-11-2005

‘કવનમાં વકીભવન’

..શેરમાં નીર્મીશાત્મક સુધારા..

અનુક્રમણિકા

સમયની સાથે બધું જ બદલાતું હોય છે. જુની કવીતાને પણ નવા યુગ પ્રમાણે સુધારી નાખવી જોઈએ. દરેક વ્યક્તી સામાવાળાને સુધારી નાખવા તત્પર હોય છે. મેં પણ ખુબ ઉત્સાહપૂર્વક બીજા શાયરોના શેરને સુધારી નાખ્યા.

તો લો, હવે વાંચવા માંડો :

—નીર્મીશ ઠાકર—સુરત

૧.

રડ્યા ‘બેફામ’ સૌ મારા મરણ પર એ જ કારણથી
હતો મારો જ એ અવસર ને મારી હાજરી નહોતી!

—બરકત વીરાણી

રડ્યા સૌ લેણદારો મુજ મરણ પર એ જ કારણથી
હતો હા, વાયદો આજે ને મારી હાજરી નહોતી!

૨.

ડોળીનો ભાર ક્યાં, અરે! દુલ્હનનો ભાર ક્યાં?

અશ્રુનો ભાર હોય છે ઝાઝો કહાર પર.

-હરીન્દ્ર દવે

ડોળીનો ભાર ક્યાં? અરે! દુલ્હનનો ભાર ક્યાં?
બધ્ધો જ ભાર હોય છે અંતે પગાર પર.

૩.

મારી હસ્તી મારી પાછળ એ રીતે વીસરાઈ ગઈ
આંગળી જળમાંથી નીકળી ને જગા પુરાઈ ગઈ.

-ઓજસ પાલનપુરી

મારી પસ્તી કાવ્ય સાબીત ન થઈ, વેચાઈ ગઈ;
કૈંક પાનાંમાં તો ખારી શીંગ પણ જોખાઈ ગઈ.

૪.

મનોરંજન કરી લઉં છું, મનોમંથન કરી લઉં છું;
પ્રસંગોપાત્ત જીવનમાં, પરીવર્તન કરી લઉં છું.

-અકબરઅલી જસદણવાળા

જીવનમાં સ્થિરતા કેવી? મનોરંજન કરી લઉં છું;
મીસીસ છે કોરીઓગ્રાફર ને હું નર્તન કરી લઉં છું.

૫.

દુનીયામાં કંઈકનો હું કરજદાર છું ‘મરીઝ’,
ચુકવું બધાનું દેણ જો અલ્લાહ ઉધાર દે!

-મરીઝ

બ્રહ્મા, મહેશ, વીષ્ણુ મને કંઈ ન ધીરે,
ચુકવું બધાનું દેણ જો અલ્લાહ ઉધાર દે!

૬.

જીન્દગીના રસને પીવામાં કરો જલદી ‘મરીઝ’,
એક તો ઓછી મદીરા છે ને ગળતું જામ છે!

—મરીઝ

નોટ લઈને વોટ દેવામાં કરો જલદી તમે!
એક તો આવ્યા ફરીથી, ને આ ભળતું નામ છે!

૭.

દુઃખો આવ્યાં છે હમણાં તો ફક્ત બે—ચાર સંખ્યામાં
ભલા શી ખાતરી કે એ પછી લશ્કર નહીં આવે?

—જલન માતરી

આ મુક્તકથી મળ્યાં છે સ્ટેજ પર બે—ચાર ટમેટાં,
જો ફટકારું ગઝલ તો સ્ટેજ પર પથ્થર નહીં આવે?

૮.

બને તો એમને કહેજો કે ખુશ્બો મ્યાનમાં રાખે
બગીચામાં બધાં ફુલોની હમણાં ઘાત ચાલે છે.

—મનહર મોદી

રસોડે જઈને કહેજો કે મઠીયાં મ્યાનમાં રાખે
તબ્યાં તે તેલ ખોરાં છે, ગળાની ઘાત ચાલે છે.

૯.

મને સદ્ભાગ્ય કે શબ્દો મળ્યા તારે નગર જાવા,
ચરણ લઈ દોડવા બેસું તો વરસોનાં વરસ લાગે!

—મનોજ ખંડેરીયા

લઈ સુટકેસ આવો તો તરત નેતા સુધી પહોંચો
ચરણ લઈ દોડવા બેસો તો વરસોનાં વરસ લાગે!

૧૦.

જીન્દગીનો એ જ સાચેસાચ પડઘો છે ‘ગની’
હોય ના વ્યક્તી ને એનું નામ બોલાયા કરે!

—ગની દહીંવાળા

લેણદારોના હૃદયનો તું જ પડઘો છે કવી,
થાય ના કશું ને એનું નામ બોલાયા કરે!

૧૧.

ગુરે જે શીરે તારે જગતનો નાથ તે સહેજે
ગણ્યું જે પ્યારું પ્યારાએ અતી પ્યારું ગણી લેજે.

—બાલાશંકર કંથારીયા

ગુજારે જે શીરે તારે આ ઘરની નાર તે સહેજે
હજી તો દાળ ખારી છે, જીવન ખાડું ગણી લેજે.

૧૨.

‘બેફામ’ તોય કેટલું થાકી જવું પડ્યું,
નહીં તો જીવનનો માર્ગ છે ઘરથી કબર સુધી.

—બરકત વીરાણી ‘બેફામ’

બગડ્યું તો ‘નીર્મીશ’ ખેંચતાં હાંફી જવું પડ્યું,
નહીં તો સ્કુટરનો માર્ગ છે ઓફીસથી ઘર સુધી.

૧૩.

વાતાવરણમાં ભાર છે મીત્રોના મૌનનો,
હું શું કહી ગયો છું મને ખ્યાલ પણ નથી!

—હરીન્દ્ર દવે

ઝાંખા પ્રકાશે પત્નીને સાળી ગણ્યા પછી,
શું શું કહી ગયો છું, મને ખ્યાલ પણ નથી!

૧૧ મે ૨૦૦૩ના મુંબઈના ગુજરાતી દૈનિક
'સમકાલીન'માંથી કવિશ્રીની પરવાનગીથી સાભાર..

@

010-027-1 : 11-12-2005

‘નથી..’

-રાજીવ સવાણી (બ્રીટન)

અનુક્રમણિકા

માનવ પાસે આંખ છે, દૃષ્ટી નથી.
 માનવ પાસે કાન છે, શ્રવણવીવેક નથી.
 માનવ પાસે નાક છે, આબરુ નથી.
 માનવ પાસે જીભ છે, શબ્દસંયમ નથી.
 માનવ પાસે મગજ છે, જ્ઞાન નથી.
 માનવ પાસે હૃદય છે, સંવેદના નથી.
 માનવ પાસે હાથ છે, આવડત નથી.
 માનવ પાસે પગ છે, દીશા નથી.
 માનવ પાસે જીવ છે, ચેતના નથી.
 માનવ પાસે જીવન છે, ધ્યેય નથી.

-રાજીવ સવાણી

ઈ-મેઈલ : rajiv_savani@yahoo.co.in

(હાલ લંડન) ૧ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૩ના ‘નવામાર્ગ’માંથી
 સમ્પાદકશ્રીના સૌજન્યથી સાભાર...

@

011-046 : 23-04-2006

મારાં દાદી

-બળવંત પટેલ

અનુક્રમણીકા

દાદી સાથે જઈએ બજાર,
માંડ કલાકે આવે પાર!
પ્હેલાં જાવું શાકબજાર,
ઢગલે ઢગલે ફરે નજર.

સારું નરસું પાકી ખબર,
જાણે એમને આંખો ચાર.
પાકા કરે ભાવતાલ,
અડધા દામે માગે માલ.

કીમતકોઠો કરવા પસાર,
રકઝક ચાલે ઝાઝી વાર,
બે વાર કરાવે તોલ,
ના ચાલે કંઈ પોલંપોલ.

થતી અમને ઝાઝી વાર,
થેલીઓ બધી શાકે ચીક્કાર.

પકડાવે મનેય થેલી,
એમનાયે હાથ ના ખાલી,

પછી લૈ જાય ચોકલેટ હાટ,
કહેતાં, કેવી મોઘીદાટ!
પણ દાદીમા આમ ઉદાર,
ચોકલેટે ખીસું કરે ચીકકાર.

મારા દાદા

દાદા મારા ભુલકણા,
એવા તો એ ભુલકણા;
જ્યારે જ્યારે જાય પ્રવાસ,
ભુલી આવે બીસ્તર-બેગ.

ચશ્માં મુકે પહેરણ-ખીસ્સે,
ખોળે ઘરને ખુણે ખુણે.
આઘા થાય, પાછા થાય,
'ચશ્માં ચશ્માં' બોલતા જાય!

શોધ્યા કરે ચારે પાસ,
ખીસ્સું બતાવું થાયે ખુશ.
રોજ પુછે બેત્રણ વાર :

‘આજે થયો કયો વાર?’

રવીવાર ના રહેતો યાદ,
પુછે કેમ ન ગયો નીશાળ?
દાદા આવા ભુલકણ,
બીજી પણ ના કોઈ મણા!

—બલવન્ત પટેલ

Plot 253/1, Sector 7/A, GANDHINAGAR -382 007

eMail : patel.balvant@gmail.com

Home : (079) 2324 6209 Mobile : 990 971 8403

@

012-052 : 04-06-2006

હીમવર્ષા

-ડૉ. નીલેશ રાણા (અમેરીકા)

અનુક્રમણિકા

શ્યામ ગગનમાંથી શુભ્રનું અવતરણ

ધવલ આભ, ધવલ હવા, ધવલ ધવલ છે ધરતી,
 હીમવર્ષાના ધુંધટમાં, પળપળ નીશારાણી ખરતી.
 વેરાયો છે ચંદ્ર ધરા પર આજે લાખો કટકે,
 કે ચાંદીસમ યાદો તારી મારે આંગણે ભટકે.
 વૃક્ષો આજે વૃદ્ધ થયાં, ડાળો થઈ ગઈ ધોળી,
 કે નજરોના આસવમાં, કોઈ ગયું ચાંદની ધોળી.
 આજ હીમાલય પીગળીને બનતો દુધીયો સાગર,
 કે ગોકુળમાં છલકાતી ગોપીની ગોરસ ગાગર.
 સ્તનપાન કરી હસતાં બાળકના હોઠે દુધની ઝાંઘ,
 કે પ્રીયે તારા સ્મીત કેરી હરખાતી પરછાંઈ.
 કૃષ્ણ આભેથી ઉતરી રાધારાણી રાસ રમે,
 અહો ભાગ્ય! અલૌકીક દૃશ્ય, કહો હવે શું ગમે?

ડૉ. નીલેશ રાણા—(અમેરીકા)

ncrana@hotmail.com

www.gujaratilexicon.com

આસ્વાદ

—રાધેશ્યામ શર્મા

હીમ પડે એટલે લોક ઘણું ઠરી જાય, થીજી જાય કહો કે નીજીય થઈ જાય; પણ સર્જકચેતના માટે કોઈ પણ પરીસ્થિતી ઉદ્દીપક ક્યારે બને તે નક્કી ના કહેવાય. અહીં ‘હીમવર્ષા’ ચીત્તમાં કેવાં કેવાં પરીસ્પન્દનો અને તદનુસારી ભાવકલ્પનો વેરી જાય છે!

પ્રારમ્ભની બે પંક્તિઓ પરથી અંદાજ આવે છે કે કશુંક સર્જનાત્મક સ્ફુરણ થયું છે. પ્રથમ કડીમાં ‘ધવલ’ શબ્દનો ચારચાર વાર થયેલો વીનીયોગ આભ-હવા-ધરતીને સાંકળીને આવ્યો અને એમાંય ધરતી સંબંધે તો બબ્બે વાર ધવલ-ધવલનો પ્રયોગ થયો એથી કૃતીપાઠ વખતે જ ભાવક હીમધવલ વર્ષાની અનુભુતીમાં ઘેરાઈ-ઘુંટાઈ જાય. પણ કાવ્યત્વ તો બીજી કડીમાં સીદ્ર થયું છે : ‘હીમવર્ષાના ઘુંઘટમાં, પળ પળ નીશારાણી ખરતી’. અહીં રાતના સમયે કવીના માનસમાં કેવું મનોહર દૃશ્ય-કલ્પન પ્રગટ્યું છે!

હીમવર્ષાને ઘુંઘટરૂપે ‘પળ પળ’ની નોંધ સાથે ખરતી જતી નીશારાણીની કલ્પનામાં પ્રયોજી કવીએ નીજી કૌશલનો

પરચો કરાવ્યો છે. ઘુંઘટની આડશમાં ખરતી નીશાનું નીરુપણ કવીની – કલાકશીશી-અવરજ્ઞાસને તાદૃશ કરે છે.

હીમવર્ષા થતાં બાપડા ચન્દ્રની દશા દયનીય દૃશ્ય રચે છે, લાખો કટકામાં ધરા પર ચન્દ્ર વેરાયો છે, છીન્નભીન્ન થયો છે; પણ ત્યારે કાવ્યનાયક, ચાંદના સાહચર્ય સાથે ચાંદીને જોડી પોતાના પ્રાંગણમાં પ્રીયાની યાદોને ભટકતી ભાળી રહ્યો છે.

હીમવર્ષા હોય કે ચાંદની વરસતી હોય, અભીવૃદ્ધિ અને ક્ષય તો પ્રકૃતીના ક્ષેત્રે રોજીન્દી સહજ ઘટના છે.

—રાધેશ્યામ શર્મા

@

013-054 : 18-06-2006

આ કવીતા તેમને માટે

—વીરાફ કાપડીયા (અમેરીકા)

અનુક્રમણિકા

જે લોકો કાગળની કવીતાઓ કરતા નથી
ફક્ત કવીતાને ખાતર,
ગુજરે છે જે લોકો આ જગતમાંથી
ખુદમસ્ત, ખુદાર, અવારા મસીહાઓ સમ,
બેસતાં-ઉઠતાં, ફરતાં-હરતાં
પુષ્પની જેમ નીખરે છે જેમના હૃદયકુંડથી કવીતા,
આ કવીતા તેમને માટે!

જે લોકો પ્રેમને તો 'કરતા' જ નથી,
પીઠ-ધસુ વસુધા પર કોઈને પીઠ ધરતા નથી,
આવે છે પ્રેમ જેમને જેમ આવે છે સવીતા—
ઘર, દીવાલ, છપ્પર, પાળ, વાતાયન તરબોળીને,
થતું નથી જેમનાથી બીજું કશું પ્રેમને પણ છોડીને,
આ કવીતા તેમને માટે!

જે લોકો બસમાં વૃદ્ધાને સીટ દઈ શકે છે,
નવેલી માતા ને બાળકીને સારુ

લાઈફબોટની પોતાના હક્કની સીટ ખોઈ શકે છે,
 ઝંપલાવીને જે લોકો ન પાછું વળીને પછી જોઈ શકે છે,
 જે લોકોને કોઈ રસ્તા નથી, જે લોકો પોતે જ રસ્તો છે,
 પર્યટન નથી જે લોકોનું પૃથ્વી ઉપર,
 પૃથ્વી જેમની અંદર પરીભ્રમે છે,
 પવન જેમની અંદર સુસવે છે,
 સાગર ધુધવે છે જેમની અંદર,
 આ કવીતા તેમને માટે!

એવું નથી કે એ લોકો કળી-નીકુંજોમાં જડે છે,
 પણ જેઓ જ્યાં લડવું પડે ત્યાં લડે છે,
 જે મહાન યોદ્ધા છે, યુદ્ધ નથી જેમનું કોઈનીયે સાથે પણ;
 ફક્ત અસીમ શોધો છે,
 જે જ્યારે રહેતા નથી ત્યારે પણ,
 હીમાલય સમાન ઉભા રહે સ્મરણની શ્રદ્ધેય ભુમી પર
 એવા જેમના વીરોધો છે,
 આ કવીતા તેમને માટે!

કાલે

કાલે હું મારા પીતાને મળવા જવાનો છું;
 એમની સાથે બેસીને મઝેદાર ચા પીવાનો છું.

ઈશાનની ઉઘાડી બારીએથી તડકો આવશે,
 એમની આરામખુરશીને અડધી આવરશે.
 મોગરાનાં ઓસ-ઘોયાં કુલો પવન સુકવશે;
 શરબતી ચકલી પુંછડી ઉંચકીને કલબલશે.
 મારી પાસે કાંડાઘડીયાળમાં જોવાનો સમય નહીં હોય,
 મારી પાસે કાંડાઘડીયાળ નહીં હોય,
 કોઈ અગત્યનું કામ નહીં હોય,
 કોઈને પણ મળવાની દોડધામ નહીં હોય.
 એ વાતો કહેશે જીવનની; હું કહીશ,
 હું બચપનના કીસ્સાઓની યાદગારો દઈશ.
 જુના ચીર-વીસ્મૃત ચહેરાઓ ચીતરાશે;
 માતા પણ આવીને જોડાશે.
 એક અચંબો મારા પ્રશ્નોમાં હશે;
 સુર્ય ઉત્તરમાં હશે.
 કાલે : આ કાલ જરૂર આવશે.

—વીરાફ કાપડીયા(અમેરીકા) :

કવીનું ઈ-મેઈલ સરનામું : vkapmail@yahoo.com

014-057 : 09-07-2006

ખતવણી

-નટવર ગાંધી(અમેરીકા)

અનુક્રમણિકા

સવાર પડતાં તમે નીકળતા દુકાને જવા,
 સફાઈ કરી, ગોખલે અગરબત્તી, દીવો, પુજા,
 પ્રણામ કરી દેવને, પછી ઉઘાડતા હાટડી.
 દલાલી, ઘણી લેણદેણ, વચ આખી ધંધો કર્યો,
 અનાજ બધું, સાથ શીંગ, તલ, તેલ, ધી, ગોળનો.
 ફરે ન ચકલું બપોર બળતે, તમે એ સમે
 દુવાર અરધું કરી લગીર નીંદ ખેંચી લીયો,
 ઘરે નીસરતા પતાવી બધું કામ રાતે પછી.

જમ્યા, નહીં જમ્યા જ, ઉભડક એમ વાળું કરી,
 કરો ખતવણી, હીસાબ ગણી રાત પુરી કરો,
 સવાર પડતાં વળી દીવસ એ જ એનો શરૂ.
 -હમેશ ઘટમાળ આ- ખબર ના પડી કોઈને
 અચાનક જ એક દીન ઉઘડી નહીં હાટડી,
 કરી ખતવણી તમે જીવનની ખરે આખરે.

યુવાન વયમાં

યુવાન વયમાં અનેક સપનાં લઈને નીકળ્યો,
ભમ્યો જગત ખુબ કેં નજીક, દુર ને છેવટે
વસું, વીચરું આજ આ નગર રમ્ય સોહામણે
અમેરીકન રાજધામ શુભ નામ વોશીંગ્ટને.

પરંતુ ઉર દોડતું સતત દેશમાં, ગામમાં,
લટાર લઉં રાજમાર્ગ અહીં વીશ્વસત્તા તણા,
તદા મન લઈ જતું ગલી ગલી જુના ગામની,
અહીં ભરી ભરી પટોમક પટે સ્મરું નાવલી,
હતું ઝરણું શુષ્ક તોય નદી જે કહી વહાલથી.

સલામ ભરું સાબદી ધવલ, નીલ, રાતા ધ્વજે,
તદા ફરકતો ઉરે ધ્વજ ત્રીરંગી જ્યાં ચક્ર છે.
વળી કદીક રાષ્ટ્રગાન અહીંનું પડ્યું કાન જો,
તદા ગણગણું અચુક ઈકબાલ, ટાગોરને
રહી રહી સ્મરું અહીં જનમભોમ મા ભારતી.

અંજલી

કદીય નથી વાત ઝાઝી કરી, ને કરી વાત તો
અહીંતહીંની, અન્યની, ખબર પુછી ત્રાહીતની,

અવ્યક્ત મનની ઉપાધી બધી, ભાર વ્યાધી તણો
નથી જ નથી ઠાલવ્યો કદીય મોકળા દીલથી.

ઉપાડી લઈ જીવતા સરવ ભાર સંસારનો,
કદી ન હસતા, જીવન કોઈ ઉલ્લાસ ના,
નથી સ્મરણમાં કદી વીરલ સ્પર્શ કો વ્હાલનો,
તમે નજીક તોય દુર, પરીચીત ઝાઝા નહીં.

મદાર તમને હતો કંઈક ભાર ઓછો કરું,
વીવેકહીન હું, ધમાલ કરું, ધાર્યું મારું કરું,
કરું મદદ કાંઈ ના, ઉપરથી હું માથે પડું,
હવે વસવસો કરું વ્યરથ તાતના મોતનો.

નથી જ નથી નીવડ્યો સપુત, નમ્ર આજ્ઞાંકીત,
બનું હું તવ પૌત્રનો સુહૃદ તાત એ અંજલી.

કૃતજ્ઞ ધરું ધુળ

પીછાણ ઘણી આછી જાણ ન'તી તોય આવી પડ્યો
અકીચન હું આમતેમ અથડાઈ આવી ચડ્યો,
ઉદાર હૃદયે સ્વીકાર મુજનો કર્યો, ને વળી
કર્યું ભરણ, પુર્ણ પોષણ કર્યું, દીધું શીક્ષણ;

થયો દ્રીજ અહીં વળી જીવનપાઠ ઝાઝા ભણી.
 ઉઘાડી સહુ બારણાં, દઈ બતાડી સીડી કહ્યું
 યથેચ્છ ચડવા, ન બંધન કશાં, સહારો બધો,
 મળ્યું જીવન નવ્ય, ધ્યેય, ચરીતાર્થ થઈ જીજ્ઞસી.

ગમે ધનીક દેશ આ... પણ વીશેષ આકર્ષણ
 ઈમર્સન પ્રબુદ્ધ, લીકન વીમુક્તી-દાતા તણું.
 થરોનું, વ્હીટમેન, દ્વૈન, કવી એમીલીનું મને;
 ભલે ઉર વસે સદા જનમભોમ માભારતી;
 પરંતુ મન, કર્મ, ધ્યાન, દૃઢ આત્મના નીર્ણયે
 કૃતજ્ઞ ધરું ધુળ મસ્તક અમેરીકાની સદા.

—નટવર ગાંધી(અમેરીકા)

કવીસમ્પર્ક : natgandhi@yahoo.com

@

015-062 : 13-08-2006

પેરીસ નામે નગર

-પ્રીતી સેનગુપ્તા (અમેરીકા)

અનુક્રમણીકા

હવા જ આખી પ્રેમ શ્વસે છે પેરીસમાં,
સહુ તરફ રોમાંચ વસે છે પેરીસમાં.

નભને ચીધે તર્જની જેવો એફીલ ટાવર,
સેન નદીનાં નીર ખસે છે પેરીસમાં.

લુવ્ર મહેલમાં કળાકૃતીની ભારે ભીડ,
મોનાલીસા છાનું હસે છે પેરીસમાં.

નેપોલીયનનું રાજપાટ પથરાઈ પડ્યું છે,
એ તો દફન થઈ વસે છે પેરીસમાં.

દેવળ-સ્થીત માતા મેરીની છે કૃપા, ને
સુંદર સુંદર દીશા દસે છે પેરીસમાં.

શાંઝેલીઝે, મોલાંરુઝ, લીડોની ઝળહળ,
સાંજે-રાતે દીલ તરસે છે પેરીસમાં.

સભર જીવનના રસીયા લોકો, ને જુઓ તો-
સુરા ઉભરાતી નસે નસે છે પેરીસમાં.

એન્ટાક્ટીકા

ધવલ આલોક, ધવલ અંધાર,
ધવલ આભા, ધવલ આકાર.
ધવલ પ્રતીદીન, ધવલ રાત્રી,
ધવલ પથ પર વીકલ જાત્રી.

વીશદ અંશ આ વીશ્વનો,
પણ છે કશું વૈશ્વીક અહીં?
ભુલોકનો જ વીભાગ આ,
પણ ના કશું ઐહીક અહીં.

કો' વામને પગલાં થકી
ચાંપ્યું જેને પૃથ્વી તળે,
અબોધ કેન્દ્ર પ્રતી પ્રયાણ

માનવ-પગલાં જ્યાં ઓગળે.

ગતી ધવલ ને મતી ધવલ,
બનતી સમયની સ્થિતી ધવલ,
સર્વ રંગો, સર્વ છંદો,
ચેતનાની ગતી ધવલ

પોતે એટલે કોણ?

એક માણસના બે ફોટા
ચપોચપ ચોંટાડ્યા હોય તો
એ એક વ્યક્તિ રહે કે બે બને?
બંનેનાં હૃદય હોય ધબકતાં :
એક વાસ્તવીકતામાં,
બીજું લાગણીના પૃષ્ઠભાગમાં.
તો પોતે એટલે કોણ?
ફીફથ એવન્યુ પર ચાલતી હસ્તીના પગ
પડતા હોય માણેકચોકની બસ્તીમાં.
આગળ ખીલ્યાં હોય રેશમી કુલો,
ને પાછળ હોય સુકાયેલો બાગ.
ક્યાંક ધરતીકંપની વાતો

આંચકા બીજે ક્યાંક.
 પુર આવ્યાં હોય પશ્ચીમમાં,
 તણાતું હોય તોય સર્વસ્વ તોય પશ્ચીમમાં.
 સંઘર્ષ ના હોય, ને ઘસારો પહોંચે.
 કશું છોડાયું ના હોય,
 કશું પોતાનું ના હોય.
 એક માણસના બે ભાગ,
 બે ફોટાનો એક માણસ.
 દ્વાર ખરાં પણ દીવાલ નહીં,
 બીબ ખરાં પણ દર્પણ નહીં.
 બે ખરાં કે એકેય નહીં?

—પ્રીતી સેનગુપ્તા (અમેરીકા)

ઈ-મેઈલ : PreetyNYC@aol.com

@

016-064 : 27-08-2006

ગઝલ

‘રસીક’ મેઘાણી (અમેરીકા)

અનુક્રમણીકા

તાજાં કદી કીતાબમાં રાખેલ નીકળે,
પત્તી સ્વરુપે પુષ્પ એ સુકેલ નીકળે.

વર્ષોથી જેને સાચવી રાખ્યા છે જીવ જેમ,
એ જીર્ણ કાગળો હવે ફાટેલ નીકળે.

થાક્યા વગર હું જેને સદા સોચતો રહું,
એવી કીતાબ ના હજી વાંચેલ નીકળે.

કાગળ તને લખી કદી ભુલી ગયો હતો,
પરબીડીયામાં એ હવે બીડેલ નીકળે.

વર્ષોની બાદ જોવા હું બેઠો છું ડાયરી,
તારાથી પ્યાર છે મને ટાંકેલ નીકળે.

ઉત્સાહથી જે ચાલ્યા ક્ષીતીજ આંબવા ‘રસીક’

રસ્તામાં શાને એ બધા થાકેલ નીકળે!

(ફૈઝ એહમદ ફૈઝના એક શે’રથી પ્રેરાઈને..)

તમારા પંથમાં થોડોય જો પ્રવાસ થશે,
યુગો સુધી પછી પગરવનો મારો ભાસ થશે.

તમારી જીતનો એના પછી રક્ાસ થશે,
અમારી હારની જ્યારે કદી તપાસ થશે.

તમારા દી’ ભલે સુરજ સમાન સરખા હોય,
અમારી રાતમાં પુનમ પછી અમાસ થશે.

પતનની ખીણમાં ખોવાશે ત્યારે માનવતા,
જગતમાં ટોચ સુધી જો કદી વીકાસ થશે.

ઉલેચી નાખશો ના લાગણીના સાગરને,
કદીક આંખનાં અશ્રુ બધાં ખલાસ થશે.

તીમીરની રાતના ભાથામાં એક આશા છે,
 સવાર થાશે અને સુર્યનો ઉજાસ થશે.
 હયાતી ખુંચે ભલે આજ કીન્તુ કાલ ‘રસીક’,
 અમારી યાદમાં આખું નગર ઉદાસ થશે.

નોખનોખા પથીક, પંથ નોખા હતા, એક વેળા હતી,
 પ્રેમપુર્વક છતાં કેવાં ભેગાં હતાં, એક વેળા હતી.

પાનખર પણ હતી, કંટકો પણ હતા, ને કળી પણ હતી,
 પ્રેમપુષ્પો છતાં ખીલ્યાં કરતાં હતાં, એક વેળા હતી.

એક જેવો જ ચહેરો બધાનો હતો, પ્રાણ પ્યારો હતો,
 સૌના દરવાજે દર્પણ મઢેલા હતા, એક વેળા હતી.

સાથ રમ્યાં હતાં, સાથ ભમ્યાં હતાં, સાથ જીવ્યાં હતાં,
 ધુપમાં છાંયડો સાથ ઝંખ્યાં હતાં, એક વેળા હતી.

એકબીજાનાં દુઃખથી દુઃખી થઈ જતાં, એનું ઔષધ થતાં,
 જીન્દગીનાં જખમ કેવાં સહેલાં હતાં, એક વેળા હતી.

છાંચડો પણ હતો, ધુપ બળતી હતી, રાત ઢળતી હતી,
 નોખી મંઝીલ છતાં સાથ ચાલ્યાં હતાં, એક વેળા હતી.
 આજ એનાથી દીલ ઝગમગાવો બધે, ઘર સજાવો બધે,
 પ્રેમજ્યોતી ‘રસીક’ લઈ જે ચાલ્યાં હતાં, એક વેળા હતી.

એ જ બાકી રહી પ્રથા ઘરમાં,
 જુની દુનીયા મળી નવા ઘરમાં..

દીલની દુનીયા વસાવવી પડશે,
 મન તો મુંઝાશે એ વીના ઘરમાં..

ખાલી દીવાલથી નહીં ચાલે,
 જોઈએ છત ને બારણાં ઘરમાં..

બીજે આરામ એવો ક્યાં મળશે?
 જેવો એ મળશે આપણા ઘરમાં..!

દીલને દરીયા સમી ગહનતા દે,
 ઘરની વાતોને રાખવા ઘરમાં..

રાખ સમ વાતને હવા દેતા,
આગ લાગી જશે બધા ઘરમાં..

વાટ જોવાનો છે ‘રસીક’ મારી,
વાર લાગી અગર જવા ઘરમાં..

‘રસીક’ મેઘાણી(અમેરીકા)

ઈ-મેઈલ : armeghani@yahoo.com

017-065 : 03-09-2006

ગઘેડો

-ઈન્દ્ર શાહ(અમેરીકા)

અનુક્રમણીકા

આ ગઘેડો નસીબદાર છે
 એ હમેશાં 'અહીં' અને 'હમણાં'માં જીવે છે.
 ગઈ કાલ અને આવતી કાલના
 લોલકમાં તે ગતી નથી કરતો.
 તે મધ્યમાં જીવે છે બુદ્ધની માફક;
 પરંતુ તેને બુદ્ધત્વની ખબર નથી.
 જન્મ્યો ત્યારથી તે સંપૂર્ણ ગઘેડો છે.
 'હું ગઘેડો થાઉં તો ઘણું',
 એવું એ ગાતો નથી.
 'હું કોણ છું' તે જાણવા તે ધ્યાન કરતો નથી.
 તેને કોઈ ચીંતા નથી, દુઃખ નથી, સુખ નથી.
 આનંદની તેને કંઈ ખબર નથી.
 તે સ્થિતપ્રજ્ઞ છે.
 તેને કોઈની ઈર્ષ્યા નથી.
 તેને કોઈ માયા નથી, મોહ નથી.
 અનુકંપા નથી, દયા નથી.
 તે ક્યારેય ગુસ્સે નથી થતો.

તે જુઠું નથી બોલતો અને
 સાચું નથી બોલતો.
 ગઘેડો જે છે તે છે.
 તેને ખાલીપા જેવું કંઈ નથી
 અને માલીપા જેવું કંઈ નથી.
 તેને કોઈ ઈચ્છા નથી, અપેક્ષા નથી.
 તે ક્યારેય 'બોર' નથી કરતો.
 તે પ્રેમ નથી કરતો.
 તે ક્યારેય ઉપવાસ નથી કરતો.
 તેને સત્યમ્, શીવમ્, સુન્દરમ્ ની
 કંઈ ખબર નથી.
 તેને 'બ્રહ્મ-બ્રહ્મ'ની કંઈ પડી નથી.
 ગઘેડાને મારે ગુરુ બનાવવો છે.

ખાલીપો

ભરચક ભીડ વચ્ચે
 ધ્યાનસ્થ બેઠો હોય છે ખાલીપો.
 હું કોલાહલથી તેને વ્યર્થ ભરવા મથું છું.

હું જ્યાં જાઉં ત્યાં—

લગ્નમાં, પાર્ટીમાં, સીનેમામાં,

નાટકમાં, સંગીતમાં

પડછાયાની જેમ પીછો કરે છે એ.

ઉંઘમાં પણ એ મને છોડતો નથી

છળી ગયેલા બાળકની માફક

મને વળગીને એ સુઈ જાય છે

મારી પડખે આખી રાત.

ત્રણ કાર ગરાજ અને પાંચ બેડરુમના

ઘરને સંપૂર્ણ રીતે તે ભરી દે છે

અને તેને હું અણગમતા અતીથીની

જેમ વીદાય આપવા ઈચ્છું છું;

પણ નવજાત શીશુની માફક

રાતે ન વધે તેટલો દીવસે,

અને દીવસે ન વધે તેટલો રાતે

તે વધે છે, વધે છે, વીસ્તરે છે, વીસ્તરે છે....

અને આખો અવકાશ

તેનાથી ભરાઈ જાય છે

અને પછી તે અજગર બની

મને વીંટળાઈ વળે છે,

મને ભીંસે છે,

હું હવાની જેમ તેને કાપવા મથું છું

શબ્દોની ધારદાર તલવારથી.

ચોતરફ ઉમટ્યું છે

આ ખાલીપાનું પુર-

ગોઠણ સુધી, ગળા સુધી,

માથાનીચે ઉપર

ઘેરી વળ્યું છે મને

અને હું ડબ્બું છું,

ડબ્બું છું, ડબ્બું છું-

-ઈન્દ્ર શાહ (અમેરીકા)

@

018-068 : 24-09-2006

કાવ્યકુસુમો

-પન્ના નાયક (અમેરીકા)

અનુક્રમણીકા

તોય..

કુંવારકા હતી

ત્યારે

માની આજ્ઞા માથે ચડાવી

મેંદીરંગ્યા હાથે

ગૌરીવ્રત કરેલું

અને

આંગણાના તરસ્યા તુલસીછોડને

રોજ પાણી સીંચી,

એની પ્રદક્ષીણા ફરી,

પગે લાગી

ઈપ્સીત વર માગેલો...

તોય

બેડરુમમાં આગ કેમ લાગી?

સ્ત્રી-સ્વાતંત્ર્ય

બે પગમાંથી
 કયો પગ
 ઉકળતા પાણીમાં મુકવો
 અને કયો
 બરફના ચોસલામાં
 એનો
 સ્વતંત્ર નીર્ણય લેવા
 અપાયેલો અધીકાર
 એટલે
 સ્ત્રી-સ્વાતંત્ર્ય.

અંગત મૃત્યુ-
 થતી એની જાહેર
 સ્મશાનયાત્રા.

કુંડે સુકાતી
 તુલસી, શોધ્યા કરે
 બાનાં પગલાં.

મંજુર નથી

કોઈની બુઝીના પાંજરામાં લાગણીનું પંખી થઈ,

ટહુક્યા કરવાનું મને મંજુર નથી;

કોઈ પ્રેમને નામે મને ડંખ્યા કરે,

અને ઈચ્છા મુજબ મને ઝંખ્યા કરે;

જે બોલે તે બોલવાનું ને નાગ જેમ ડોલવાનું,

મને આવું અઢેલવાનું મંજુર નથી.

પોતાની આંખ હોય પોતાની પાંખ હોય,

પોતાનું આભ હોય પોતાનું ગીત હોય,

મનની માલીક હું મારે તે બીક શી?

હું તો મૌલીક છું,

‘હા’માં ‘હા’ કહીને ને ઠીકઠીક રહીને,

મને ઠીકઠીક રહેવાનું મંજુર નથી.

માપસર બોલવાનું, માપસર ચાલવાનું,

માપસર પહેરવાનું, માપસર પોઢવાનું,

માપસર ઓઢવાનું,

માપસર હળવાનું, માપસર ભળવાનું,

આવું હળવાનું, ભળવાનું, માપસર ઓગળવાનું

મને આવું પીગળવાનું મંજુર નથી.

કોઈની બુઝીના પાંજરામાં લાગણીનું પંખી થઈ,

ટહુક્યા કરવાનું મને મંજુર નથી.

આગને ઠારે
જળ, કોણ ઠારતું
જળની આગ?

ઉપડે ટ્રેન-
ફરફરી ના શકે
ભીનો રુમાલ.

સપને મળો
તો નહીં વગોવાય
પ્રેમ આપણો.

કુંડે સુકાતી
તુલસી, શોધ્યા કરે
બાનાં પગલાં.

કોણ કહે છે?

મેં વર્ષોથી ભારત છોડી દીધું છે.
 ન્યુયોર્કના
 શીતલ એરપોર્ટ પર
 પરદેશી પોષાકમાં
 કોઈનું ધ્યાન ન દોરી શકતી હું
 મસાલાને બદલે
 લીંબુના રસવાળી ચાની મઝા
 માણી શકું છું.
 મારા પાસપોર્ટના ભારતીય ચહેરા પર
 અમેરીકન આંગળાંઓ
 અને અમેરીકન સીક્કાઓની છાપ
 ક્યારની પડી ચુકી છે.
 તું હવે આવવો જ જોઈએ—ના
 ખ્યાલમાં
 ‘ન્યુયોર્ક ટાઈમ્સ’ ઉથલાવું છું
 ટેવ મુજબ
 નજર ખોડાઈ જાય છે
 ભારતીય સમાચારને પાને...
 આંખો અહેવાલ વાંચે છે ત્યારે
 મન

મુઝ્ઘા બનીને
 અંધેરીના પરીચીત ઘરમાં વીહરી આવે છે.
 અને પછી
 અમેરીકાના
 અને બીજા આંતરરાષ્ટ્રીય સમાચારમાંય જાણે
 શોધું છું કેવળ ભારતને...
 કોણ કહે છે
 મેં વર્ષોથી ભારત છોડી દીધું છે?

હવે

લ્યો,
 વરસાદે
 હમણાં જ
 રસ્તાઓ ઘોઈને ચોખ્ખા કર્યા
 ચાંદનીનાં ચરણ હવે મેલાં નહીં થાય...1

કુર્માવતાર

અહીં અમેરીકામાં
 નીવૃત્ત થયેલી

વૃદ્ધ થતી જતી વ્યક્તિઓની આંખમાં

એક જ પ્રશ્ન ડોકાયા કરે છે :

—હવે શું?

ભારત જઈ શકાય એમ નથી

અમેરીકા રહી શકાય એમ નથી

સંતાનો તો ઉડીને સ્થીર થઈ ગયાં

પોતપોતાના માળામાં.

અમે બધાં

‘સીટી’ વીનાના

સીનીયર ‘સીટી’ઝન.

અમે છાપાં વાંચીએ

—પણ કેટલાં?

અમે ટેલીવીઝન જોઈએ

—પણ કેટલું? ક્યાં લગી?

સ્થીર થઈ ગયેલો સમય

અસ્થીર કરી મુકે છે અમને

—અમારા મનને.

સસલાં અને ખીસકોલીની જેમ

દોડતો સમય

અચાનક કાયબો થઈ જાય

ત્યારે...

એ અવતારને શું કહેવાય?

બધી વાત

મારી કવીતામાં

પન્નાને શોધતા

હે વાચકો!

ધુધવાટા કરતાં એનાં કાવ્યોમાં

તો મળશે

છુટાંછવાયાં મોજાં જેવી

માત્ર

ટાંચણપોથી.

જીવનની બધી વાત

કવીતા

નથી કહી શકતી.

શોધું છું..

હું

નાની હતી ત્યારે

મારાં બા

મારા વાળ ઓળતાં.
 હાથમાં અરીસો આપીને
 એમની આગળ પલાંઠી વળાવીને બેસાડતાં.
 છુદ્ધ વાળમાં
 એ ઘસીઘસીને
 ઘરે બનાવેલું બ્રાહ્મીનું તેલ નાંખતાં.
 કાંસકાથી ગુંચ કાઢી
 વીરાટ વનની પગથી જેવી
 સેંથી પાડતાં
ને....પછી
 લાંબા ભમ્મરીયા કાળા વાળને
 બે લટોમાં ગુંથી લઈ
 રંગીન રીબન.....કે
 ચાંદીનાં ઘુઘરીયાળાં કુમતાંથી શોભાવતાં.
 વાળ ઓળાઈ જાય...એટલે
 મને એમની સામે બેસાડતાં
 ને તપાસતાં
 કે વાળ બરાબર ઓળાયા છે કે નહીં 1
 મને પુછતાં : ‘ગમ્યાં ને?’
 હું મરકમરક હસતી.
 કેટલીય વાર

વહાલના આવેશમાં આવી જઈ

સરસ ઓળેલા વાળમાં

એમનો હાથ ફેરવીફેરવી

એને અસ્તવ્યસ્ત કરી દેતાં.

હું

થોડો ખોટો

થોડો સાચો

ગુસ્સો કરતી.

આજે.....મારા વાળ સાવ ટુંકા છે,

તેલ વીનાના સુક્કા, બરછટ છે;

ઓળ્યા વીનાના અસ્તવ્યસ્ત ઉડે છે.

નપુંસક ગુસ્સાથી પીડાતી હું...

શોધું છું....બા....બાનો હાથ....બા....

પાગલ થઈ ગઈ..

હું તો તારી તે પ્રીતમાં પાગલ થઈ ગઈ,

એવી પાગલ થઈ ગઈ,

હું તો ધરતીની ધુળ જાણે વાદળ થઈ ગઈ,

હું તો તારી તે પ્રીતમાં પાગલ થઈ ગઈ.

હું તો કંઈ પણ નથી ને મને કુલ કુટ્યાં,

હું તો બહાવરી : મેં કંઈ તારાં ગીત ધુંટ્યાં;

તારી સાથેની મારી પળપળની વાત,
 મારી કોરી આંખોનું કાજળ થઈ ગઈ;
 હું તો તારી તે પ્રીતમાં પાગલ થઈ ગઈ.
 હું તો આંખો મીંચીને ગીત સાંભળ્યા કરું,
 મારી છાની આ લાગણી પંપાળ્યા કરું;
 કેવાં આ લાભશુભ : ઓચીંતા એક દીવસ,
 હું તો કંકોતરીનો કાગળ થઈ ગઈ:
 હું તો તારી તે પ્રીતમાં પાગલ થઈ ગઈ.

એક સવાલ પુછું?

મનુષ્ય એકાકી ન હોય તો—
 એલું બને ખરું
 કે
 પતંગીયાં વધારે રંગીન લાગે
 ઘાસ વધારે લીલું લાગે
 ને
 વરસાદ વધારે ભીનો લાગે, વહાલો લાગે?

શું કહેવાય?

સવારને સવાર કહેવાય

કુલને કુલ કહેવાય

પણ

તારી હાજરીમાં

ચૈતરની ચાંદની રાતની

આહ્વાદક અનુભુતી જેવું

મને જે મળે છે

એને શું કહેવાય?

—પન્ના નાયક (અમેરીકા)

ઈ-મેઇલ : naik19104@yahoo.com

@

019-071 : 15-10-2006

રીઅર વ્યુ મીરર

—ચન્દ્રકાંત શાહ (અમેરીકા)

અનુક્રમણિકા

રીઅર વ્યુ મીરર, આ આંખ અને ડામરના રસ્તાનો દ્રાચેન્ગલ
રીઅર વ્યુ મીરરમાં જોવાનું આટલું ગણીત
અને એ જ એનો એન્ગલ..

રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતી દુનીયાથી દુર દુર ખસવાનું
ઘડી ઘડી સ્હેજ સ્હેજ જોવાનું
જોવાનું એટલું કે—
આપણું હતું જે બધું, એ હવેથી આપણું ન હોવાનું..

આપણે હતાં
ને હતું ટુ-કાર ગરાજ હોમ
પા એકર લોન
પેઈલ ડ્રાઈવ-વે
ડ્રાઈવ-વે પર રોજ રોજ જીવેલા એક એક દીવસને
ટોસ કરી,
ટ્રેશ કરી ફેંકવાને ખુણામાં રાખેલો ગાર્બેજ-કેન!

હતું-

થોડી દેશની ટપાલ, થોડી 'થેંક્યુ'ની નોટ્સ,
 થોડી જન્ક મેઈલ, ઘણા બધાં બીલ્સ
 અને પબ્લીશર્સ ક્લીયરીંગ હાઉસમાંથી
 મીલીયોનેર બનવાનાં રીમાઈન્ડર્સ આવતાં
 એ સ્ટેજ કાટ ખાધેલાં પતરાંનું મેઈલ-બોક્સ!
 બોક્સ ઉપર શેલત કે શાસ્ત્રી કે શુક્લા, શ્રીમાળીની શાખ,
 સ્ટીકર્સથી ચોટાડેલ
 ઘર નંબર ચોર્યાસી લાખ...

એક સાઈકલ હતી ને હતો બાસ્કેટ-હુપ!
 પાનખર હતી પાંદડાંય હોવાનાં
 તથા વીતેલી જીન્દગી પડી હો એમ વીંટલું વળી પડેલ
 તુટેલો હોઝ-પાઈપ જોવાનો
 મેઈન ડોર પર કોઈ સીક્યુરીટીનું એક લેબલ પણ હોવાનું
 શુભલાભ કંકુના થાપા કે ભલે પધાર્યાને ઠેકાણે
 'રીથ' જેવું લટકણીયું જોવાનું.

જોવાનું એટલું કે
 આપણું હતું જે બધું, એ હવેથી આપણું ન હોવાનું..
 આપણે હતાં

ને હતા ટેલીફોન-કોલ્સ
 લોન્ગ ડીસ્ટન્સના ટુંકા અને લોકલના લાંબા
 અડધી રાતે તે બધા ઈન્ડીયાના
 અને કોઈક -ફ્રી ટીવી ઓફર કરનાર ટાઈમ-શેરીંગના—

ટીવી પર રોજ હતું ‘વ્હીલ ઓફ ફોર્ચ્યુન’
 પછી ફરતી’તી લાઈફ રોજ
 ડ્રાયરમાં, વોશરમાં અને ડીશ-વોશરમાં
 ફીજ થકી જેમ હતું ફોઝન ખાવાનું
 એમ રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતું બધું
 એક દીવસ આંખોમાં જડબેસલાક ફીઝ થાવાનું..

રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતી દુનીયાથી દુર દુર ખસવાનું
 ઘડી ઘડી સ્હેજ સ્હેજ જોવાનું
 જોવાનું એટલે કે—
 આપણું હતું જે બધું, એ હવેથી આપણું ન હોવાનું..

મેઈન મેઈન જોવાનાં
 ઇન્શ્યોરન્સ કંપનીનાં હોર્ડીંગ્સ
 મોરગેજ આપનાર બેંકનું મકાન
 ઇમ્પોર્ટેડ ગાડીના ડીલરની ઝગમગતી સાઈન

અને

વર્ષોથી ઈકવીટી સ્ટોક જેના લઈને રાખ્યા છે

એ બ્લ્યુ ચીપનું સ્કાયસ્કેપ બીલ્ડીંગ

ટોટલ એકવીટી, નેટ વર્થ અને વંકાતા રસ્તાનો ટ્રાયેંગલ

આપણું હતું, એ બધું ખોવાનું આટલું ગણીત

અને એ જ એનો એંગલ—

રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતી ફુનીયાથી દુર દુર ખસવાનું

ઘડી ઘડી સ્ફેજ સ્ફેજ જોવાનું

જોવાનું એટલે કે—

આપણું હતું જે બધું, એ હવેથી આપણું ન હોવાનું..

આપણે હતાં

ને હતું ટુ-કાર ગરાજ હોમ

ડીઝાઈનર કીચન

કીચનમાં ઈન્ડીયાથી લાવેલી

સોળ આની શુદ્ધ, એક જાણીતી, માનીતી,

કોરી ને કદ, સાવ પેટીપેક, બ્રાન્ડ ન્યુ પત્ની!

આપણોય પોતાનો મારીયો હતો

ને હતા મારીયો બ્રધર્સ
 કોઈક કોઈક મારીયોને સીસ્ટર હતી
 તો હતી ક્યાંક ક્યાંક મારીયો સીસ્ટર્સ
 એક એક મારીયોના પોતાનાં આઈ-પેડ
 સીસ્ટર્સને દેશી વેડીંગ સ્ટાઈલ પરણવાના કોડ,

ઈન્ડીયાની નોસ્ટાલ્જિક વાતોથી ઘડી ઘડી ઉખડી જતાં છતાંય
 આપણે તો યુનાઈટેડ સ્ટેઈટ્સને જ ચોટેલા એમ,
 જેમ ફીજ ઉપર ચોટેલાં મેઝેટ્સ!

મેઝેટ્સમાં—

‘હેરી પોટર’થી માંડીને હતાં

તાજમહાલ

એલ્વીસ

બડવાઈઝર

‘મુન્નાભાઈ’

‘હમ આપકે હૈ કૌન?’

નમો અરીહંતાણં

માયસ્પેસ ડોટ કોમ

શીકાગો બુલ્સ

તથા

માઈકલ જોર્ડન

અને તીફુઆના ખાતે પડાવેલો

પરસેવે રેબઝેબ, મેક્સીકન ટોપામાં આપણો જ ફોટો

ફીઝ ઉપર ચોટેલાં મેઝેટ્સ હતાં

ને હતી

મેઝેટ્સમાં ચોટેલી ફેમીલી લાઈફ—

ગ્રોસરીનું લીસ્ટ

થોડી પીઝાની કુપન

નેટફ્લીક્સનું ડીવીડી મેઈલર

દેશી રીયલ્ટરનો ફોટો ચોંટાડેલ

કોલ્ડવેલ બેંકરનું નાનું કેલેન્ડર

એક ડેન્ટીસ્ટનું એપોઈન્ટમેન્ટ-કાર્ડ

એક મ્યુઝીકલ પાર્ટીનું

અને એક કેયોનથી દોરેલું, ‘હેપી મધર્સ ડે’ લખેલું

ઓફીસના એક્સટેન્શન

મમ્મીનો કાર-ફોન

એક કોઈક અંકલનો ફોન

એક આન્ટીનો ફોન

તથા

એલાસ્કન કુઝ માટે ટોલ-ફ્રી, ‘વન-એઈટ-હન્ડ્રેડ- કાર્નીવલ -’

મારીયોનું સોકર-સ્કેજ્યુઅલ

એની સીસ્ટરની ‘લકોસ’ની ગેઈમ

મેક્ડોનાલ્ડ ‘હેપી-મીલ’ નાઈન્ટીનાઈન સેન્ટ

એક લોકલ છાપાનું કટીંગ

તથા

ટીચરની સહીવાળું સર્ટીફિકેટ ઓફ મેરીટ ઈન મેથેમેટીક્સ

આ બધું હતું

ને હતો

‘કે-માર્ટ’ની ડીસ્કાઉન્ટ ઓફરમાં પડાવેલો

૨૧ કોપીમાંથી દસ બધે ઈન્ડીયામાં મોકલી દીધેલી

ને બાકીની દસ

ક્યાંક ઘર પછી ઘર પછી ઘર મુલ કરવામાં મીસ્પ્લેસ થયેલી

તે છેલ્લો બચેલ એક

ચન્ગ હતાં ત્યારનો જ ફેમીલી ફોટો!

આપણે હતાં

ને હતું

પીકચર પરફેક્ટ એક ફેમીલી.

બુદ્ધ નામ ગૌતમ, એક ઘર અને પથરાતા રસ્તાનો દ્વાયેન્ગલ
ભીનીજમણને આદરવાનું આટલું ગણીત
અને એ જ એનો એન્ગલ

રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતી દુનીયાથી દુર દુર ખસવાનું
ઘડી ઘડી સ્હેજ સ્હેજ જોવાનું..
જોવાનું એટલે કે—
આપણું હતું જે બધું, એ હવેથી આપણું ન હોવાનું..

આપણે હતાં
ને હતું ટુ-કાર ગરાજ હોમ
ઢગલાબંધ રુમ્સ

એક શ્વાસ લેવાનો રુમ
એક ઉચ્છ્વાસ કાઢવાનો રુમ
એક્સવાયઝેડ રુમ
'વ્હાઈટ, બ્લ્યુ ને રેડ' રુમ, બેડરુમ
બેડરુમમાં બાથરુમ એટેચ
એક સોફા હતો—
ને હતાં સોફામાં આપણે અટેચ
પછી આપણને કંઈ કેટકેટલું અટેચ!

યુએસએ આવ્યાં તે વેળાનું
 ઈમ્પોર્ટેડ એકાંત
 હાઈ-ટેક અગવડતા
 ઓડ જોબ માટે પણ માઈલો ચાલવું
 ને ખુણામાં બેસીને આંસુનું સારવું
 પછી
 પહેલો પે-ચેક
 અને પહેલું સીક્સ-પેક
 સાલ્વેશન આર્મીનું બ્લેઝર
 ને પહેલવહેલી ગાડીનું પ્લેઝર..

એ પછી તો-
 ટાયરની જેમ કરી
 કાર ચેઈન્જ
 હાઉસ ચેઈન્જ
 ઓઈલ ચેઈન્જ
 જોબ ચેઈન્જ
 ફોન ચેઈન્જ
 ફ્રેન્ડ્ઝ ચેઈન્જ
 એટીટ્યુડ
 આઉટલુક

ઓપીનીયન
એક્સેન્ટ
બધે બધું જ..

એક ઈન્ડીયાનું વેકેશન, વીડીયોની મેમ્બરશીપ,
વાઈફ અને 'વફા'ના પાંતરાંનાં ડબ્બા સીવાય
લગભગ બધે બધું જ ચેઈન્જ કરી કરી
આપણને ખુબ ખુબ ડ્રાઈવ કરી
આપણા ઉપર આપણે ચડાવ્યા'તા
હર્ફેડ્ઝ ઓફ થાઉઝન્ડ્ઝ ઓફ માઈલ્સ..

શું છે આ વીકએન્ડ ટુ વીકએન્ડનું જીવવાનું?
શું છે આ રોજ રોજ મરવાનું?
શું છે આ 'લાઈફ' જેવો અંગ્રેજી શબ્દ?—

રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતા
કોઈ ઝાસ બીલ્ડીંગમાં
આપણને દેખાતો
આપણાથી દુર જતો
આપણો જ રીઅર વ્યુ મીરર?

રીઅર વ્યુ મીરરમાં દેખાતી દુનીયાથી દુર દુર ખસવાનું
 ઘડી ઘડી સ્હેજ સ્હેજ જોવાનું
 જોવાનું એટલે કે-
 આપણું હતું જે બધું, એ હવેથી આપણું ન હોવાનું..

શ્વાસોમાં, સ્પર્શમાં, સુગંધોમાં, સ્વાદોમાં,
 આંખો, અવાજોમાં, દૃશ્યોમાં, રંગોમાં,
 ઘાસમાં, પ્રકાશમાં, પતંગીયાંની પાંખોમાં,
 ધોધમાર તડકાઓ, ઝીણા વરસાદમાં,
 પરોઢીયાનાં ધુમ્મસમાં, વ્હેલી સવારના કલ્લોલમાં
 વાણીમાં અને લહેરવાણીમાં
 ઓચીંતુ - સીનીયર સીટીઝન ડીસ્કાઉન્ટ?

થર્ડ લાઈટ પર લેફ્ટ મારો,
 ફોર-વે, ફોર્ક, રાઉન્ડ-અબાઉટ, ડેડ એન્ડ!
 પાસ ગેસ સ્ટેશન ઓન રાઈટ
 છેલ્લો માઈલસ્ટોન
 એક વ્હાઈટ ચર્ચ પાસે છે સ્ટોપ સાઈન!
 ગયાં વર્ષો - ડીરેક્શન આપવામાં
 વર્ષો - ડીરેક્શન લેવામાં

લેવાના-

અંત જેના જોઈ ના શકાય તેવા હાઈ-વે

અંધારું ઓઢીને ઉભેલા ફી-વે

જોવાના-

જીન્ટગીમાં લેવાની રહી ગયેલ એક્ઝીટનાં પાટીયાંનાં પતરાં

પણ-

લેવાની અંતે તો -

દુરથી જ દેખાતા

આપવાને આવકારો મીઠો

અસ્પતાલ જનારાના સ્વાગતમાં ઉભેલા

અંગ્રેજી 'એચ'વાળા બ્લ્યુ રંગના બોર્ડ ઉપર

દોરેલા એરોની દીશામાં વંકાતા રસ્તાની એક્ઝીટ

કોનું છે વાયરીંગ?

કોણે બનાવી છે આ સ્વીચ?

સાવ 'ઓન' માણસ કેમ એકાએક થઈ જાતા 'ઓફ'?

ખંભા પર માણસ, સ્મશાન અને ઓગળતા રસ્તાનો ટ્રાયેન્ગલ

એ પછી આપણે 'ન' હોવાનું આટલું ગણીત

અને એ જ એનો એન્ગલ

રીઅર વ્યુ મીરર, ખુલ્લું આકાશ અને ડામરના રસ્તાનો
ટ્રાયેંગલ..

—ચન્દ્રકાંત શાહ (અમેરીકા)

Chandrakant Shah, 15 Beaver Road, Reading-MA-01867-
USA

ઈ-મેઈલ : C420@comcast.net

@

020-073 : 29-10-2006

પ્રતીકાવ્ય

-પ્રા.નટવરલાલ પ્ર.બુચ

અનુક્રમણિકા

(ન.પ્ર.બુચ તરીકે જ વીશેષ જાણીતા,
લોકદક્ષીણામુર્તીમાં ઉપનીયામકપદે રહેલા, આજીવન શીક્ષક
સ્વ. નટવરલાલ પ્રભુલાલ બુચ આપણા પ્રસીદ્ધ હાસ્યલેખક.
તેમની જન્મશતાબ્દી (જન્મ : તા. ૨૧:૧૦:૧૯૦૬ – વીદાય :
તા. ૯:૧:૨૦૦૨) નીમીત્તે આજની મહેફીલમાં તેમની જ કૃતીઓ,
તેમની પુણ્યસ્મૃતીમાં..)

0000000

૧: પંચાશીમે પડાવે

(સોરઠા)

ચાર વીહું ને ચાર વરહું ઘોડો હાંકીયો ;
'જીવાજી' અસવાર! અવ ઘોડેથી ઉતરો.
થનગનતો તોખાર ગદ્ગાપચ્ચીસી તણો,
ખેંચી ખેંચી ભાર, હવે થયો છે ટારડું.
હવે લાગતો થાક, ઈન્દરીયું મોળી પડી,

ઘોડાનો શો વાંક? ચોરાશી પુરાં કર્યા.
 લીધો- દીધો પ્રેમ, વાટ વટ્યા હળવે મને;
 પ્રેમ જ આપણ ક્ષેમ, એના ધરવ ન સાંભળ્યા.
 આમ કહો તો એકલા, દુનીયાને વહેવાર,
 પણ છેવે અન્-એકલા, પ્રેમાવરણ વચાળ.
 જીવન-સૌરભ સાર 'પુષ્પ' જતાં મુકી ગયું
 સમરી વારંવાર ભર્યુંભર્યું મન રાખીએ.
 જાવાને તૈયાર, રે'વામાં વાંધો નથી,
 જીવાજી અસવાર! હળવે હૈયે હાલશું.
 લગામ રાખી હાથ હાંક્યે રાખો ટારડું :
 'નટ'નાગરના નાથ ૧ ઈશારે અટકી જશું.
 લખ્યા તા. ૨૧:૧૦:૧૯૮૦
 ૦૦૦૦૦૦૦

૨ : યાચે શું ચીનગારી?

યાચે શું ચીનગારી, મહાનર,
 યાચે શું ચીનગારી?.....મહાનર..
 ચક્રમક-લોઢું મેલ્ય પડ્યું ને
 બાકસ લે કર ધારી;
 કેરોસીનમાં છાણું બોળી

ચેતવ સગડી તારી.મહાનર..
 ના સળગ્યું એક સગડું તેમાં
 આફત શી છે ભારી?
 કાગળના ડુયા સળગાવી
 લેને શીત નીવારી.મહાનર..

ઠંડીમાં જો કાયા થથરે,
 બંડી લે ઝટ ધારી;
 બે-ત્રણ પ્યાલા ચા પી લે કે
 ઝટ આવે હુશીયારી.મહાનર..
 (હરીહર પ્રા. ભટ્ટના 'એક જ દે ચીનગારી'નું પ્રતીકાવ્ય)

0000000

૩ : વીચારનો ટ્રસ્ટી(મુક્તક)

(મીશ્રોપજાતી)
 વીચારસમૃદ્ધી તમામ મારી,
 વ્યાખ્યાન દ્વારા વીતરું હું વીશ્વમાં,
 આચાર માટે ન કશુંય રાખી-
 વીચારનો ટ્રસ્ટી જ માનતો મને.

0000000

૪ : કેં નથી..(પાદપુર્તી)

રુહ-એ-દુનીયા પે જો હીન્દોસ્તાં નથી તો કેં નથી;
 ખુબસુરત જુસ્મમાં જો જાં નથી તો કેં નથી;
 બંગલામાં બાબલાની બા નથી તો કેં નથી;
 નીત સવારે ને બપોરે ચા નથી તો કેં નથી.

0000000

૫ : હાઈકુ :

અંગ્રેજી ભાષા

વહુ વીદેશી
 વર વહુઘેલો, મા
 ને દીદી વીલાં.

પ્રેમલગ્ન

વાટે મળીયાં,
 હસ્યાં, હસવામાંથી
 થયું ખસવું.

સાચી લોકશાહી

કુંભાર કરતાં

ગઘેડાં ડાઘાં; સાચી
લોકશાહીમાં.

લગ્ન

કોંતલ ઘોડો
ગારે ખુંત્યો; નીકળ્યો
ત્યારે ટારડું 1

કાન્તી

સાસુ વહુથી
ગુરુજનો શીખ્યોથી
ફરે ડરતાં.

વીરહ-હાઈકુ...

(૧)

નહાઉં-ઘોઉં;
સાડીસુને દોરડે
ઘોતીયું રડે.

(૨)

રંગીન ખ્યાલાં-

—વીટી ઘઉંવણી યા :

તમે સાંભર્યા.

(૩)

જ્યાં જ્યાં નજર

કરે નટનાગર

યાદી તમારી.

— સ્વ. નટવરલાલ પ્રભુલાલ બુચ

@

021-080 : 17-12-2006

‘ગનપટ હુરટી’નો કાવ્યાસ્વાડ

—નીર્મીશ ઠાકર

અનુક્રમણિકા

ગાળો બોલવાનું મન થાય...

ગાળો બોલવાનું મન થાય એવા મીત્રો ક્યાં છે?

પાગલની જેમ અસંબદ્ધ વાતો કરવાનું મન થાય

—એવા મીત્રો ક્યાં છે?

હવે તો છે અટેચી સાથે ફરતા

ધંધાની વાતો કરતા

જમાનાના ખાઘેલ-પીઘેલ

દુર્યોધનના દીઘેલ, મીત્રો

નીરાંતે ન્યાય તોળનારા મીત્રો

જોખીજોખીને બોલનારા મીત્રો

બોલીને ફરી જનારા મીત્રો

તાળી-મીત્રો, થાળી-મીત્રો

સામાને શું લાગશે એવા વીચાર વીના

હલેસાં વીના હોડી હંકારવાનું મન થાય

—એવા મીત્રો ક્યાં છે?

આપણે બારાત કાઢીએ

ત્યારે સામેથી મૈયત લાવે
 એવા વીઘ્નસંતોષી મીત્રો!
 મીત્રો શોધ્યા શોધાતા નથી
 મૈત્રી એક ઘટના છે.
 ભીતરની એક રટના છે.
 પણ હવે તો મીત્રો પડદાના અને ધુંધટના છે.
 સુખમાં સાથે સુએ
 અને દુખમાં સાક્ષીભાવે જોયા ન કરે
 પણ મનોમન રુએ
 આપણી પળેપળને જીવે
 –એવા મીત્રો ક્યાં છે?
 હવે તો દંતકથા અને કહેવતોના
 છરી, ચપ્પુ અને કરવતના મીત્રો...
 સત્તા અને મહત્તાના
 ખુશામત, ખટપટ અને ખત્તાના
 શતરંજનાં પ્યાદાંના અને પત્તાંના
 બગલ-બાજ અને દગલ-બાજ મીત્રો
 –છેવટના મીત્રો ક્યાં છે?

–સુરેશ દલાલ

કવી સુરેશ દલાલના ઉપરના કાવ્યનો ‘રસાસ્વાડ’
 ‘ગનપટ હુરટી’ની કલમે..

ગારો બોલવાનું તો મને હો બૌ મન ઠાય, હાં કે! કોઈ ની મલે તો છેવટે અરીસા હામ્મે જઈને બી બે-ચાર ની ચોડાવું, ટાં હુઢી મને ચેન ની મલે! અમડાવાડવારા તો છાનેમાને મનમાં બોલે, પન હુરટમાં લોકો ઓપનમાં એવી મન મનની જોખે કે હાંભરનારો અઢમુઓ ઠઈ જાય, તો બી એનો છુટકો ની ઠાય. ગારો બોલવાનું મન ઠાય એવા મીટ્રો બી અમારે ટાં ગલીએ ગલીએ મલે, સાલા સુઢરે બી ની. ડાયું જોવો તો ગાર જ યાડ આવે! ગારોની બાબતમાં અમારા હુરતીઓ ગોડ-ગીફ્ટેડ, હાં કે! સુરેસભૈને એ ફેસીલીટી બોમ્બેમાં તો કાંઠી મલે? એટલે ઉં તો એમને કે'ટો છું કે ટમે અમારા હુરટમાં સેટલ ઠઈ જાવ, પછી આ બાબતની કોઈ ફરીયાડ ની રેહે. અમારે ટાં એક વાર એવું બી ઠેયલું કે મારા એક ફેન્ડને બૌ હરખ ચઈડો, એટલે મને હાવ ઉઘાડી ગાર બોઈલો, પછી...જવા ડો ની વાત! નીમ્મેશભૈએ કે'યલું છ કે આસ્વાડમાં મુર કાવ્યને વરગી રેજો, એટલે પાછો મુર વાટ ઉપર આવટો છું...

નીમ્મેશભૈ કેય કે આ કાવ્ય, ક્યાંય બી અસલી મીટ્ર છે નઠી- એની મીઠી રડયસ્પર્સી ફરીયાડ લેઈને આવટું છે! મને તો ગોટારો એ વાટનો કે અસલી મીટ્રને બી ગાર દેવાની? તો પછી...નકલી મીટ્રને હું ડેહું? સુરેસભૈને ઉં તો એ બી પુછવા માગટો છું કે ગારો બોલવાનું મન ઠાય એવા મીટ્રો ના બી મલે; પન ટમે કઈ ગારો ડેવા માગો છ? આ કવીટામાં બે-ચાર

સેમ્પલ મેઈલા હોય તો અમે એને લાયક મીટ્રો હોલવામાં મડડ બી કરીએ! નીમ્મેશભૈ કે'ય કે કાવ્યાસ્વાડમાં ટમે અસંબઢ વાટો ની કરતા; પન સુરેસભૈને એવી વાટો કરવા જ મીટ્રો જોઈતા છે, એનું કંઈ ની? સુરેસભૈ કરે ટે લીલા; ને ઉં કરું તે ગોટારા?

અમારા હુરટમાં બી અટેચી ને ટાઈ-સુટવારા, સેલ્સમેન જેવા મીટ્રો બૌ મલે. ડોસ્ટી કરો તો માલ બઝાડી ડેય, ને પછી હોલ્યા ની જડે! કાગડા તો બધે કારા; એટલે બોમ્બેમાં બી ડુર્યોલન જેવા મીટ્રો અવેલેબલ ખરા. જોખી જોખીને બોલનારા મીટ્રો અમારે ટાં વઢારે! જોખે ટારે તો ઉઘાડી જ જોખે ને બોયલા પછી ફરી બી જાય! ચલો, ટાં હુઢી તો હમજાયું; પન પછીની લીટીઓમાં ઉં ગોટારે ચઈડો!

હામાવારાને હું લાગહે, એ તો વીચારવું જ પડે ની! મીટ્રટા એટલે કે ફેન્ડસીપમાં હલેસાં વગરની હોડી કાંઠી ચાલે? હલેસાં વગર તો હોડી કંટ્રોલમાં બી ની રેય; ને હામ્મે વમર આવે તો હું કરો? ઉં જો સ્ટીયરીંગ વીનાની કાર સુરેસભૈને આલું, તો એમાં એ મીટ્રતા ખાતર બેહે ખરા?

જો કે એ પછીની પંક્ટીઓમાં 'બારાટ' અને 'મૈયત'નો ચોંકાવી મેલે એવો વીનીયોગ ઠેયલો છે. (આ 'વીનીયોગ' એટલે હું? એ પાછું મારે નીમ્મેસભૈને પુછવું પડહે!) કવીટામાં છેલ્લે સુરેશભૈએ છરી, ચખ્ખુ, કરવટ, ખુસામટ, ખટપટ વગરેને મેલી અભીવ્યક્તીની ટીર્યક સભાનટા અને સર્જન પ્રત્યેની

સીલ્પગટ સુઝ વડે અનીર્વચનીય કાવ્યપદાર્થને વચનબદ્ધ કરતું ભાસા-સામર્થ્ય ડાખવી, એમના આંટઃજગટમાં રચાતા સુક્ષ્મ સંવેડનોના આલેખ રચીને વીલક્ષન કલ્પનપ્રયુક્તીઓ ડવારા સુરેખ વીચાર-પીંડ બાંઢી આલી, વ્યંજનાગર્ભ કલ્પનોની ભાટીગર મુઢાઓ પ્રગટાવી, લયમાદુર્યમય સર્ગસકટી વડે એમની સબ્હાકૃત લયલીનટાનું આંટઃસૌંડર્ય પ્રસરાવી, અપુર્વભાવછટાઓના બહુવીઢ પરીમાન રચી આયલાં છ! (આ છેલ્લું લામ્બુલચ્ચક પન કલાદ્મક વાક્ય નીમ્મેશભૈએ મને કેયલું; એટલે એનો અર્ઢ મને ખબર નઢી, સોરી હોં!)

સુરેસભૈ હાવ નીરાસ ઠઈ જાય, એ પેલ્લાં ઉં એમને કે'વા માગું છ કે છેવટનો એક મીટ્ર તો ડરેકને હોય જ, તે આપડે પોટે જ, હાં કે!

—નીર્મીશ ઠાકર

(નીર્મીશ ઠાકરનાં ‘પ્રતીકાવ્યો’ અને ‘કટાક્ષકાવ્યો’)

પ્રયોગખોર તંત્રીનું ગીત

તમે ઉત્તર ચાહો તો અમે દખ્ખણ જઈએ,
તમે વાટકી માગો તો અમે પડીયો દઈએ.
તમે ચાહો ગાંભીર્ય, અમે દઈ દઈએ સ્મીત,
તમે માગો અછાંદસ, અમે દઈ દઈએ ગીત.

અમે તંત્રી શ્રી! વાચકને વશ ના થઈએ!

અમે તારા બગીચાની માલણ છઈએ?

ભલે સામયીક ચાલે કે થઈ જાતું બંધ,

પડ્યા ખાડે એ સાચું; પણ ના છઈએ અંધ!

તમે પુછો નહીં અમને અમે કેવા છઈએ,

(નથી કાલની ખબર ને લવાજમ લઈએ!)

અમે સાહિત્યીક કડવાં કારેલાં છઈએ!

(શ્રી. સુરેશ દલાલના કાવ્ય ‘શરણમ્ મમ!’ પરથી)

સુરતી પ્રેમીનું ગીત

રાટ-ડીવસ ઉં બીઝી! ટમને કસું હુજે ની કેમ?

ટમે વ્હેમની વાટો કરહો? અમે કરીહું પ્રેમ!

કસું અજુગટું-ખુલ્લું જોટાં... પોલીસ પુછહે નામ,

પાંચ-પચી પકડાવો, છુટ્કાં! નહીં નામ કે ઠામ!

પન્નેલાં ટો છીએ અમે બી, નવી અમારી ગામે,

ટમે વ્હેમની વાટો કરહો, અમે કરીહું પ્રેમ!

ટમે જ વાડર-ઢુમ્મસ જેવા ગુંચવાટા ડીન-રાત,

અમે કરીહું ટ્રેઈન, સીખાઉ ખા'ટા છે પછડાટ!

ટમે આંખઠી કરો ઈસારા, ઉં સીખવાડું એમ!

વેસ્ટ કરો ની ટાઈમ મારો, ચલો કરીહું પ્રેમ?

(શ્રી. સુરેશ દલાલના કાવ્ય 'તમે-અમે' પરથી)

વકીલ સાથે ઝઘડો

તમે કહો તે સાચું કાયમ? તમે કહો તો હાર્યા?
 ફાગણમાં શ્રાવણનાં જળને prove કર્યા અણધાર્યા?
 તમને એમ હતું કે અમને
 કેસ તણી ગુંચો સંગાથે ફી-માં સમજી લેશું!
 તમને છે વીશ્વાસ કે જજને ગોળ સદા ફેરવશું?
 તમને યાદ છે પીનલકોડ!
 અમને આજીવન ઓવરલોડ!
 થશે ફેંસલો કદી? અમે તો સાત જન્મ છે ધાર્યા!
 તમે કહો તે સાચું કાયમ? તમે કહો તો હાર્યા?
 અમને એમ હતું કે Lawyer,
 ખાઈ કસમ ગીતાની જે કેં તથ્ય હશે તે કહેશું!
 જરા વીચારો, અમે જીવનભર અસીલ થઈને રહેશું?
 તમારાં અવળાં અવળાં વેણ
 અળસીયાં કદી ચડાવે ફેણ?
 ધનને ભરવા બાથ, કોર્ટના ખાડે ભલા ઉતાર્યા?
 તમે કહો તે સાચું કાયમ? તમે કહો તો હાર્યા?
 (શ્રી. સુરેશ દલાલના કાવ્ય 'તમે કહો તે-' પરથી)

સુરતનું પુર-૨૦૦૬

આ નદી જો પ્રેમને છલકાવહે, ટો કાં જહો?

ચાર વરહે પુર પાછું આવહે, તો કાં જહો?
 ‘પુર કાયમ આવહે!’ આલીને ગેરન્ટી પછી-
 જો વીમાવારાયે પાછર આવહે, તો કાં જહો?
 પુરમાંયે જો કવી હોડી લઈને આવહે,
 જીવતા જોઈ, ગઝલ હંભરાવહે, તો કાં જહો?
 પુરમાં તો ઠીક, દેવામાંય ડુઈબા છેવ ટમે!
 લેણદારો લેઈ તરાપો આવહે, તો કાં જહો?
 પુરમાં ડુબેલ સ્કુટર ખેંચતાં હાંફી જહો,
 લીફ્ટ કોઈ પોઈરી જો માગહે, તો કાં જહો?
 પુર પાછર ડોક્ટરો બી રોગ લેઈને આવહે,
 ફી લેઈ, એ પ્લેગમાં હપડાવહે, તો કાં જહો?
 ડુબહો, તો ‘કેટલી છે વાર?’ કહીને શ્રીમતી,
 બંગડીઓ ડોલમાં લટકાવહે, તો કાં જહો?
 હા, ટમે કાયમ બચાવો છો બધી લેડીઝને,
 એમના હસ્બંડ જો ફટકારહે, તો કાં જહો?
 પુરમાં કે પ્રેમમાં? કાં ડુબવાનું ફાવહે?
 પ્રેમીકા ઢાબે ચડી બોલાવહે, તો કાં જહો?

શ્રી. નીર્મીશ ઠાકર

સર્જક-સંપર્ક : nirmish1960@hotmail.com

@

022-088 : 11-02-2007

કાવ્ય-કુસુમો

-પ્રદ્યુમ્ન તન્ના(ઈટલી)

અનુક્રમણીકા

૧. છોળ

અડકી ગઈ

નેણ અચીંતી રંગની છાકમછોળ!

ઉપર ભુરાં આભ ને નીચે સોનલવરણાં ખેત
વચમાં વ્હેતું જાય રુપેરી વ્હેણ વળાંકા લેત,
જાંબળી આંકે રેખ આઘેરી ડુંગરીયાની ઓળ
આઘેરી ડુંગરીયાની ઓળ!

અડકી ગઈ નેણ અચીંતી રંગની છાકમછોળ!

ઉતરે ઓલ્યું રાન-સુડાનું ઝુમખું લેતું ઝોક
અહીં તહીં ખડમોરની વળી કાબરી ભોળું ડોક,
દીસતું નહીં તોય રે મીઠા ગાનથી જાણું કોક
પીળચટી થોરવાડની આડે સુર ઝરે ચંડોળ
ઝીણેરા સુર ઝરે ચંડોળ!

અડકી ગઈ નેણ અચીંતી રંગની છાકમછોળ!

હળવી વાચે દખણાદીની કુલગુલાબી લ્હેર,
 દુર પણે ઓ ડોલતો લીલો અમરાઈનો ઘેર
 માંહથી મીઠી મ્હેંકની હારે ઉડતી આણી મેર
 જળ-થળે ઝાંચ રેલતી આવે ચુંદડી રાતીચોળ
 હીરાગળ ચુંદડી રાતીચોળ!

અડકી ગઈ નેણ અચીંતી રંગની છાકમછોળ!
 (૧૯૫૮)

૨. રત્ય

કોણ કે'છે કે રત્ય રુડી સરી?!

રંગ રંગ છોળ્ય એની ઓસરતાં મોર્ય

અમીં ચીતને ચંદરવે લીધ ભરી!

કોણ કે'છે કે રત્ય રુડી સરી?!

મધુવનની ભોંય શા મજીઠ લાલ પોત પરે

ખાંતે આળેખી ભલી ભાત્ય,

કેવડાની મ્હેંક મ્હેંક કુંજ ચારે કોર્ય, બીચ

મોરલા ને કીર કરે વાત્ય.

એ જી ધાગે ધાગે તે હાંચે પોરવ્યો હુલાસ
 ને ગુંજરતાં ગીત્યુંની કડી!
 કોણ કે'છે કે રત્ય રુડી સરી?!

આભલીયે આભલીયે ટાંક્યું અંકાશ
 ને અંકાશે દા'ડી ને રેણ,
 દા'ડે દા'ડે તે ભર્યા અંજવાળાં ઝોક
 ને રેણ ભર્યા ચંદનીનાં ઘેન,
 એ જ ઘેન મહીં ઘોળ્યો છે ગમતો ઉજાગરો
 ઉજાગરે ગલાલની ઝડી!
 કોણ કે'છે કે રત્ય રુડી સરી?!

માણી પરમાણીને ઝીણું મોટું જેહ કાંઈ
 ભરી લઈં ભીતર મોઝાર,
 એવું ને એવું રીયે જળવાયું, આછોયે
 આવતો ન એને ઓસાર,
 એ જ આપણે ઉખેળવાની ખોટી કે પરથમ શું
 પ્રગટે સંધુય ફરી ફરી!
 કોણ કે'છે કે રત્ય રુડી સરી?!

(૧૯૮૭)

૩. નીદાન

પીડય રહી હાંચે સહુ શમી!
 ઓસડીયાં ખરે હવે ખપતાં ના કોઈ
 ભલું રોગનું નીદાન કીધું તમી!
 ઓળખી અજંપ જો કારણ પુછ્યું તો લ્યો
 કાળજ તમારી કને ખોલ્યું.
 મારણ દો એવું કે ઘડી ઘડી આવતી
 અટકે અકારી બધી મોળ્યું
 (ને) ભર્યા ભર્યા થાળ થકી ભોજનને ભાવતાં
 નવલે આસ્વાદ હું જમી!
 પીડય રહી હાંચે સહુ શમી...

હળવું હસીને નાડ ઝાલતાં કીધું રે તમી,
 ‘ભીતર ડો’વાય ભલે ખારે.
 જેટલો છે માંહ્ય ઈથી અદકો થઈ ઉભરે
 આપણે જો ઓકી દઈ બહારે!
 પલટાતાં રૂપ બચા! આપોઆપ ઓસરશે
 થોડું તે ખાવ તમી ખમી!’
 પીડય રહી હાંચે સહુ શમી!...

વાગોળું વેણ ઈ દા’ડી ને રેણ અહો

કળતર શી આછરતી કોઠે.
 ક્યારેયે માણી ન'તી એટલી મીઠાશ કળું
 હળુ હળુ ઉભરતી હોઠે!
 સાચું મા! સાચું રોજરોજ પરમાણું કે
 જીરવેલાં ઝેર ઈ જ અમી!
 પીડ્ય રહી હાંચે સહુ શમી...
 (૧૯૭૯)

૪. રાત્રી ટાણે 'કોમો'

('કોમો'—ઈટલીનું નગર, જ્યાં કવીદંપતી રહે છે)
 નીતર્યું પણ અતી ગાઢું
 છે આજ રાત્રીનું આભ.
 અલોપ થઈ ગયા છે ડુંગરા,
 અવકાશ મહીં
 લટકાતાં છોડી
 તેજનાં ઝુમખાં,
 ટોચનો તર્પણ-કોસ,
 ને બારાદેલ્લો-બુરજના
 સ્તબ્ધ રૂપેરી માળખાં.
 કેથેડ્રલનો ભારેખમ ગુંબજ

પણ અધ્ધર ભાસે છે
 અંધારી દીવાલો થકી...
 કેવળ કાંઠાની વંકાતી
 પાળી થકી વરતાતાં શ્યામલ જલ
 આંક્યા કરે છે વણથંભ,
 અરબી શા
 ઘોળાં
 પીળાં
 લાલ
 ભુરાં
 આળેખ...
 (૧૯૯૮)

—સ્વ.પ્રદ્યુમ્ન તન્ના(ઈટલી)

@

023-093-18-03-2007

ગઝલ મહેફીલ

-ભગવતીકુમાર શર્મા

અનુક્રમણિકા

.1.

શ્લોક છું

વાલ્મીકીના હૃદયમાં સ્ફુરેલો શોક છું;
કીન્તુ ન જે રચાઈ શક્યો એવો શ્લોક છું.

છલકાયા જે કરે છે તે આનન્દલોક છું;
ડુમામાં જે દબાય છે તે મૃત્યુપોક છું.

એકાકી છું હું કૌંચની તુટેલી જોડ શો;
સન્દર્ભ છે વ્યથાનો, ત્યાં થોકેથોક છું.

જગ્યા નથી રહી કે કબુતર ચણી શકે;
પરસેવે રેબઝેબ નગરનો હું ચોક છું .

છે પક્ષપાત લાગણી, તારા તરફ મને ;
બીસતંતુનો તળાવ તરફનો હું ઝોક છું.

.2.

ગણવેશમાં નથી

સમ્રાટમાં નથી અને દરવેશમાં નથી ;
મારી મનુષ્યતા કોઈ ગણવેશમાં નથી.

કોઈ રાગમાં નથી કે કશા દ્રેષમાં નથી;
આ લોહી છે કે બર્ફ?—જે આવેશમાં નથી.

હું શબ્દમા જીવું છું, ફક્ત શ્લેષમાં નથી;
જો કે હું અર્થના કોઈ આશ્લેષમાં નથી.

ભણકાતા મારા મૃત્યુની ચીંતા નહીં કરો;
મુળથી જ જીવવાની હું ઝુંબેશમાં નથી .

કીંચીત્ હતી, ક્યારેક છે ને શુન્ય પણ થશે;
મારી તરલ હયાતી જે હંમેશમાં નથી .

બે શબ્દ પ્રાર્થનાના કહી ચુપ થઈ ગયો;
આર્જવમાં છે જે બળ, કદી આદેશમાં નથી.

.3.

માણસની ગઝલ

અમે આંધી વચ્ચે તણખલાંના માણસ;
પીળા શ્વાસની તુચ્છ ઘટનાના માણસ.

ફટાણાંના માણસ, મરશીયાંના માણસ;
અમે વારસાગત સમસ્યાના માણસ.

‘કદી’થી ‘સદી’ની અનીદ્રાના માણસ;
પ્રભાતોની શાશ્વત પ્રતીક્ષાના માણસ.

અમે અમને મળવાને ઝુરતા જ રહીએ;
સડકવન્ત ઝીબ્રાતા ટોળાના માણસ.

શીખર? ખીણ? ધુમ્મસ? સુરજ? કે કશું ને?
‘ટુ બી-નોટ ટુ બી’ની ‘હા-ના’ના માણસ.

ભરત કોઈ ગુંથતું રહે મોરલાનું;
અમે ટચ્ચ ટુંપાતા ટહુકાના માણસ.

મળી આજીવન કેદ ધ્રુવના પ્રદેશે;
હતા આપણે મુળ તડકાના માણસ.

.4.

નદીકીનારાની ભેખડ છું

અશબ્દ વાવ છું-પડઘાથી ગુંગળાઈ જઈશ;
ખમો હે વર્તુળો, પથ્થરથી હું ઘવાઈ જઈશ.

કરો મને ન તમે આજ સીન્દુરી થાપા;
હું પાળીયો છું, પછી ધુળથી છવાઈ જઈશ.

નથી હું રાતનો ઓથાર કે બહુ પીડું;
પ્રભાતકાળનું સ્વપ્નું છું હું, ભુલાઈ જઈશ.

હું ચૈત્ર છું, મને ઝંખો નહીં અષાઢરૂપે;
ગગનથી નીચે વરસતાંમાં હું સુકાઈ જઈશ.

લખું છું નામ તમારું હથેળીમાં આજે,
ને હીમડંખથી, સંભવ છે, હું ગળાઈ જઈશ .

સમયના જળનો આ જન્માન્તરો જુનો ભરડો ;
નદીકીનારાની ભેખડ છું હું – ઘસાઈ જઈશ.

.5.

વાવડ

અમે સમયના સફેદ બરડે લીલાચક્ર સોળ સડાસડ;
લોહીનો એક ન ટશીયો કુટે, ત્વચા ચીરાતી જાય પડેપડ

મન્દાકાન્તા શો પગરવ આ યતીભંગ સહી ખોડંગાતો;
વસન્તતીલકા-ઉપજાતીનો બાગ હવે તો અબોલ, ઉજજડ!

અક્ષરનો અપરાધ કરીને કાગળ-પત્તર લખવા બેઠા;
ભીને લુગડે વાંચી લઈશું; અમને ખોંચ્યા નીજના વાવડ.

શ્વાસ ખુટયા ને હાથથી સઘળાં હથીયારો પણ ગયાં વછુટી;
તોય યુદ્ધનો અંત નથી અહીં; વઢાય માથું છતાં લડે ધડ.

અમે નીરાંતે બેઠા આજે એક તુટેલી ભીંતને ટેકે;
તમે અમારી નીકટ, જુદાઈ હવે આપણી સાવ અડોઅડ.

દુકાળના આ દીવસ દોહલા; તળાવ-કુવા-વાવ ગળાવો;
વીજોગટાણે પાણી જોઈ કોરી આંખો બળશે ભડભડ.

અરગટ પરગટ અંધારામાં પરોઢની પાંપણ પર સપનું;
ઝુમ્મર કુટી ગયાં ફડોફડ, તારા તુટી પડ્યા તડોતડ.

.6.

ફલેટમાં

અમુક સ્ક્વેરફીટની કબર ફલેટમાં;
હું લાગુ છું મુજને જ પર ફલેટમાં.

હવે શ્વાસ તો સાવ સુક્કા ડીબાંગ;
છે વાતાનુકુલીત લહર ફલેટમાં.

ઝરુખે ઝરે વંધ્ય કુંડાની વેલ;
—નખર પાનખર પાનખર ફલેટમાં.

બહુ સાંજ વ્હેલી ઢળે છે અહીં;
ન પામું સુરજની ટશર ફલેટમાં.

ટી.વી., ફોન, ડેકોર, સોફા—કવર ;
બન્યો છું હું ઈન્ટીરીયર ફલેટમાં.

હલો-હાઈ-એક્સ્ક્યુઝ મી- થેક્સે લોટ;
છે શબ્દોનું પોકળ નગર ફ્લેટમાં.

કવીના કાવ્યસંગ્રહ ‘છન્દો છે પાંદડાં જેનાં’ (પ્રકાશક : આદર્શ
પ્રકાશન, ગાંધી માર્ગ, બાલા હનુમાન સામે, અમદાવાદ-380
001 : પુનર્મુદ્રણ-૨૦૦૩ : રૂપીયા-૬૦)માંથી સાભાર..

સંપર્ક :

ભગવતીકુમાર શર્મા,

૩૨-૮ પવીત્રા રો હાઉસ, ગેટ નં-૨, આનંદ મહેલ રોડ,

અડાજણ, સુરત-૩૯૫૦૦૯

ફોન : - (૦૨૬૧) ૨૭૪ ૩૯૬૭

@

024-104 03-06-2007

'ગઝલવીશ્વ'

-અંકીત ત્રીવેદી

અનુક્રમણીકા

:સંપાદકો:

રાજેશ વ્યાસ 'મીસ્કીન્' • અંકીત ત્રીવેદી

-અંકીત ત્રીવેદી-

ઉઘાડા બારણે થડકો થઈને કઈ રીતે આવી?
 તને કહું છું જુનો લહેકો થઈને કઈ રીતે આવી?
 તું તો અજવાળું માફકસરનું પીરસતી રહી કાયમ,
 દીવાની વાટ તું ભડકો થઈને કઈ રીતે આવી?
 ભુલાયેલી ઘણીયે સાંજને પુછું છું રસ્તા પર,
 નર્યા વરસાદમાં તડકો થઈને કઈ રીતે આવી?
 તને દરરોજ જોઉં છું સતત મારા ઉપર હસતાં,
 ઉદાસી આજ ઉમળકો થઈને કઈ રીતે આવી?
 પીડા તો છે પીડા જેવી ને એના ભાગ્યમાં ડુબો,
 ગઝલમાં આવી તો ટહુકો થઈને કઈ રીતે આવી?

પાન : ૨૫

-ખલીલ ધનતેજવી-

સ્થીર જળ સાથે અટક્યાળાં ન કર,
 કાંકરા નાખીને કુંડાળાં ન કર.
 લોક દીવાળી ભલે ને ઉજવે,
 પેટ બાળીને તું અજવાળાં ન કર.
 આજથી ગણ આવનારી કાલને,
 પાછલાં વર્ષોના સરવાળા ન કર!
 ક્યાંક પથ્થર ફેંકવાનું મન થશે,
 ઈંટને તોડીને ઢેખાળાં ન કર.
 થઈ શકે તો રુબરુ આવીને મળ,
 ઉંઘમાં આવીને ગોટાળા ન કર.
 છે કવીતાઓ બધી મોઢે મને,
 મારી મીલકતનાં તું રખવાળાં ન કર.

પાન : ૩૩

•

-મુકેશ જોશી-

પાનખરોમાં પાન ખરે ને, ઝાડનો આખો વાન ખરે ને, ત્યારે
 સાલું લાગી આવે,
 જંગલને બાઝીને બેઠું, વ્હાલકડું એકાંત ખરે ને, ત્યારે સાલું
 લાગી આવે.

વર્ષોથી પર્વત ચઢનારા માણસની ચારેબાજુ હો ખાઈ ખાઈ ને
 ઉંડી ખીણો,
 એક જ ડગલું બાકી હો ને અંતે એનું ધ્યાન ચળે ને, ત્યારે સાલું
 લાગી આવે.
 સામેની કુટપાથ ઉપર સુતાં હો બાળક ભુખ્યાં પેટે, આંસુ પીને,
 ઉના શ્વાસે,
 સામેની કુટપાથે કોઈ હોટલ આલીશાન મળે ને, ત્યારે સાલું
 લાગી આવે.
 તમે હોવ મુશ્તાક, તમારી તલવારો પર, દુશ્મનને પડકારી
 લાવો રણની વચ્ચે,
 હાથ જરા સરકાવો પાછળ, સાવ જ ખાલી મ્યાન મળે ને, ત્યારે
 સાલું લાગી આવે.

પાન : ૬૨

•

—રઈશ મનીઆર—

ગોપીત રહે કદી, કદી સાક્ષાત્ હોય છે,
 મારી ગઝલમાં તારી રજુઆત હોય છે.
 ફરીયાદ લઈને આવું છું હું તારે આંગણે,
 નીકળે જે કંઠમાંથી કબુલાત હોય છે.
 લાગે છે જ્યારે કંઈ જ જીવનમાં બચ્યું નથી,
 જીવનની એ નવી જ શરુઆત હોય છે.

આપી દે એક વાર...આ જીવન, એ આપનાર,
બાકીની જીન્દગી તો વસુલાત હોય છે.
દરીયો જ શાંત હોય એ પુરતું નથી 'રઈશ',
ક્યારેક માત્ર નાવમાં ઉત્પાત હોય છે.

પાન : ૬૩

•

-રતીલાલ 'અનીલ'-

શહેરોમાં રહે છે, જંગલોમાં જાય છે રસ્તો,
કહીં સંસાર માંડે, ક્યાંક સાધુ થાય છે રસ્તો!
અહીંથી સાવ સીધો ને સીધો આ જાય છે રસ્તો,
તમારા ધામ પાસે કેટલો વંકાય છે રસ્તો!
નથી પડતાં કદમ, તારા મીલન માટે નથી પડતાં;
વીના વાંકે બીચારો વીશ્વમાં નીંદાય છે રસ્તો!
પ્રણયના પંથ પર ક્યારેક લહેરાતો હતો પાલવ,
નજર સામે હવે મૃગજળ રૂપે દેખાય છે રસ્તો!
નહીંતર ખીણમાં એ સોંસરો આવી નહીં પડતે,
મુસાફરને શું દેવો દોષ, ઠોકર ખાય છે રસ્તો!
મુસાફર નહીં, નદીમાં એ ન ડુબી જાય તે માટે,
બને છે પુલ, સામે પાર પહોંચી જાય છે રસ્તો!
હું ઈશ્વરની કને તો ક્યારનો પહોંચી ગયો હોતે,
અરે, આ મારાં ચરણોમાં બહુ અટવાય છે રસ્તો!

પાન : ૬૬

•

—રાજેશ વ્યાસ ‘મીસ્કીન્’—

તારું કશું ન હોય તો છોડીને આવ તું,
તારું જ બધું હોય તો છોડી બતાવ તું.
અજવાળું જેને ઓરડે તારા જ નામનું,
હું એ જ ઘર છું એ જ ભલેને ન આવ તું.
પહેર્યું છે એય તું જ છે ઓઢ્યું છે એય તું,
મારો દરેક શબ્દ તું, મારો સ્વભાવ તું.
સાકરની જેમ ઓગળી જઈશ હુંય પણ,
છલકાતો કટોરો ભલેને મોકલાવ તું!
‘મીસ્કીન્’ સાત દરીયા કરી પાર એ મળે,
એ રેખા હથેળીમાં નથી તો પડાવ તું.

પાન : ૭૦

•

—સૌમ્ય જોશી—

ઠોકરની સાથે નામ તુજ લેવાય છે ઈશ્વર,
તું કેવો અકસ્માતથી સર્જાય છે ઈશ્વર!
હેઠો મુકાશે હાથ ને ભેગા થશે પછી જ,
કોશીશ જ્યાં પતે ત્યાં જ શરૂ થાય છે ઈશ્વર.
જો દુર પેલી વસ્તીમાં ભુખ્યાં છે ભુલકાં,
લાગે છે તને દુરનાં ચશ્માંય છે ઈશ્વર.

કે'છે તું પેલા મંદીરે છે હાજરાહજુર,
 તું પણ શું ચકાચૌધથી અંજાય છે ઈશ્વર!
 થોડાં જગતનાં આંસુઓ, થોડા 'મરીઝ'ના શે'ર,
 લાવ્યો છું જુદી પ્રાર્થના, સંભળાય છે ઈશ્વર!
 એનામાં હુંય માનતો થઈ જાઉં છું ત્યારે,
 મારામાં જ્યારે માનતો થઈ જાય છે ઈશ્વર.

પાન : ૭૯

•

-હીતેન આનંદપરા-

બધું જલદી શીખવવાના તારા આયાસ રહેવા દે,
 એ બાળક છે એના ખુલ્લાપણાના શ્વાસ રહેવા દે.
 પ્રસંગો પર પ્રસંગો એ રીતે બનતા ગયા છે દોસ્ત,
 કે હરદમ થાય માણસજાત પર વીશ્વાસ રહેવા દે.
 વધારે હોય પૈસો ચાર, તો માણસને ઉભા કર,
 તું ઈશ્વરનાં નવાં મંદીર, નવાં આવાસ રહેવા દે.
 મને પામે જો વીસ્મયથી હું પળમાં ઉભરી આવું,
 ગણીતની જેમ મારો અટપટો અભ્યાસ રહેવા દે.
 જરા તું દોસ્તોની ખાનદાનીનો મલાજો કર,
 બધાની હાજરીમાં એમનો ઉપહાસ રહેવા દે.
 તને પુછ્યું છે તારું નામ, ખાલી નામ બોલી દે,
 તું તારાં સાત કુળનો વૈભવી ઇતીહાસ રહેવા દે.

પરમ તૃપ્તી, પરમ સંતોષ, તારા કામની વસ્તુ,
હું શાયર છું, તું મારા માટે થોડી ખ્યાસ રહેવા દે.

પાન: ૮૬

ગુજરાતના ઉર્દૂ શાયર ‘વલી(મોહંમદ વલીયુલ્લાહ શરીફ મોહંમદ અલવી)ગુજરાતી’,સુફી સંતના વંશજ હતા અને તેઓ અગીયારમી સદી (હીજરી)ના પુર્વાર્ધમાં અમદાવાદમાં જન્મ્યા હતા. તેમની સ્મૃતીમાં, ગુજરાત રાજ્ય સરકારે સ્થાપેલા ‘વલી ગુજરાતી ગઝલકેન્દ્ર’ના ઉપક્રમે ગઝલના સર્વાંગીણ વીકાસ માટે કરવા ધારેલી પ્રવૃત્તિઓમાં આ ‘ગઝલવીશ્વ’ ત્રૈમાસીકનું પ્રકાશન પણ એક અતીમહત્વની પ્રવૃત્તિ છે.

રાજેશ વ્યાસ (મીસ્કીન્) અને અંકીત ત્રીવેદીના સક્ષમ હસ્તે સંપાદીત થયેલા આ સામયીકના પ્રથમ અંકે જ ગઝલરસીયા સૌ વાચકોને ભારે આનંદ આપી તેમની અપેક્ષાઓને ઉશ્કેરી છે. ગઝલ રસીયાઓની લાંબા સમયની તરસ આમ વાજબી કરતાંય ઓછા દામે છીપાતાં બન્ને સંપાદકો, પોતાના સંપાદકીયમાં માનનીય મુખ્ય મંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીનો આભાર માની તેમની સાહિત્યપ્રીતીને અભીનંદે છે.

લવાજમ મોકલવાનું સરનામું:

સભ્યસચીવશ્રી., ‘વલી ગુજરાતી ગઝલકેન્દ્ર’, ગુજરાત સાહિત્ય
અકાદમી, જુનું વીધાનસભા ભવન, સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર-
૩૮૨ ૦૧૭

વલી ગુજરાતી ગઝલકેન્દ્રનું ત્રિમાસિક

વર્ષ : ૧ • અંક : એક • માર્ચ : ૨૦૦૭

:સંપાદકો:

•રાજેશ વ્યાસ ‘મીસ્કીન્’ • અંકીત ત્રીવેદી•

ghazalsamrat@gmail.com

માંથી સાભાર...ઉત્તમ ગજજર..

@

025-110 : 15-07-2007

ગઝલ-ગુલદસ્તો

-જયશ્રી વીનુ મર્યન્ટ 'ભઝન'-

અનુક્રમણિકા

૧.

ઓસરીએ..

ચાલ, વર્ષો પછી બેસીએ આજે સાથે ઓસરીએ!
 વીતેલાં અબોલાનો ઉત્સવ ઉજવીએ, ઓસરીએ.
 માછલી બની દરીયામાં ક્યાં તરતાં-રમતાં રહેવું છે?
 તારી સાથે જળ વીના તરફડવું છે, બેસી ઓસરીએ.
 વાવેલાં હરીત વૃક્ષો સહુ મુળીયાંભેર જ ઉખડી ગયાં!
 ખરેલાં પાનનો ખડકલો રહી ગયો હવે ઓસરીએ.
 પડું પડું થતી ઘરની ભીંત કે છતનો શો છે ભરોસો?
 ઘરનો આભાસ તો બાકી રહેશે, સદાએ ઓસરીએ.
 વન-ઉપવનને શહેરોના અજગર ભલેને ગળી ગયા!
 બાકી તોયે રહ્યો છે હજુયે તુલસી ક્યારો ઓસરીએ.
 'ભઝન' સંબંધોની સીલક છે વર્ષો જુના થોડા પત્રો!
 વાંચ્યા કરો બેસી હવે, એને, એકાંતની ઓસરીએ.

૨.

ગઝલનો

હું બનીને રદીફ કરી આપું લે, ઉઘાડ ગઝલનો!
 તું બનીને જો, બસ એકવાર કાફીયા ગઝલનો!
 ગુફ્તેગુ આપણી બની જાય જો પ્રસીદ્ધ ગઝલ,
 તું જ કહે, છે એમાં ક્યાં કોઈ કશો વાંક ગઝલનો?
 ખુદાની આંગળીએ વળગીને જાણે ચાલતી રહી,
 એક વાર બસ, ઝાલી શું લીધો મેં હાથ ગઝલનો!
 ‘માનુની’ પછી તો એક પળમાં બસ બની ગઈ હું,
 પરખાઈ ગયો એક વાર જેવો ‘મીજાજ’ ગઝલનો!
 આંખ અને હૃદયની વચ્ચે સેતુ તો બંધાઈ ગયો,
 દઈ દે હવે એને ટેકો બનાવી થાંભલો, ગઝલનો!
 તારી ને મારી વચ્ચે હવે ક્યાં કોઈ પડદો છે, ખુદા?
 હું તો માત્ર કાયા, ને છે તું તો પ્રાણ ગઝલનો!
 ‘ભઝ્ઝ’ શાયરની બીજી ઓળખ પણ હોય શું?
 હતો, છે, રહેશે સદા એ તો આશીક ગઝલનો!

૩.

સાવ અમસ્તાં!

વરસાદ નયે આવે, ચાલને, સાથે વરસીએ, સાવ અમસ્તાં..!
 મોસમ ભલે બદલે, પણ ન આપણે બદલીએ, સાવ અમસ્તાં..!

ન સજવું, સજાવવું, મહેકવું, મહેકાવવું, ઘર, મંદીર યા બાગમાં,
 આપણે તો બસ, ખીલીને, કરમાઈએ સાથે, સાવ અમસ્તાં...!
 ક્યાં કોલ માગવા છે કે ક્યાં વચનો તોડવાં છે, આપણે અહીં?
 બસ, મુકીને હાથ હાથમાં, ચાલતાં રહીએ, સાવ અમસ્તાં...!
 આ ઝરણું, કીરણ, ઘટા, તારા, ફુલ, પહાડો અને આ દરીયો,
 અહીં આમ જ બસ, નીરર્થક ફરતાં રહીએ, સાવ અમસ્તાં...!
 ‘ભગ્ન’ શ્વાસ બંધ થવા સુધી હસતાં રહીએ, સાવ અમસ્તાં...!
 બસ, અમસ્તાં હસતાં હસતાં, જીવતાં રહીએ, સાવ અમસ્તાં...!

૪.

રહું છે જ ક્યાં?

વાતમાં વાત જેવું બાકી કશું રહું છે જ ક્યાં?
 ને કહેવા જેવું તોયે હજુયે કશું કહું છે જ ક્યાં?
 મને આંસુઓના સાગરમાં જ ડુબી જવા દો હવે,
 તરણાંના આશરા જેવુંયે કશું રહું છે જ ક્યાં?
 સરી જતો બંધ મુકીમાંથી, રેતીની જેમ સમય,
 બંધ મુકીમાં રાખવા જેવું નસીબ રહું છે જ ક્યાં?
 કહે છે કે વળગણો છોડવાથી મોક્ષ મળી જાય છે!
 છોડવા જેવું કોઈ વળગણ બાકી રહું છે જ ક્યાં?
 જા, તું અને હું, બેઉ હવે તો મુક્ત થઈ ગયાં અંતે,
 બંધાઈને રહેવા જેવું કોઈ સગપણ રહું છે જ ક્યાં?

‘ભઝ્ન’ ગઝલોની વાહવાહની ગુંજ છે મહેફીલમાં,
સમજીને ગઝલને યાહનારું કોઈ રહ્યું છે જ ક્યાં?

૫.

મળશે તો...!

શોધવા નીકળીશ રાહબર અને ખુદ ખુદા મળશે તો?
વીધીના લેખરૂપે, સાંગોપાંગ, વીધાતા જ મળશે તો?
સેજ, મેડી, બારી, બારસાખ બધાં અવાચક થઈ જશે,
બનીને ચાંદ, દુલ્હન રૂપે, મારી પડખે તું જો મળશે તો?
એક અડપલું અમથું નજરનું કર્યું, ત્યારે હતી શી ખબર?
મારા હાથમાં મહેંદીનાં વનનાં વન, પછી મને મળશે તો?
કસુંબલ આંખોનો કેફ કરતાં પછી મને બીવડાવો નહીં,
વીદાય, વ્યથા અને વેદનાનાં વમળ મને જો મળશે તો..
જેને અ-ક્ષર રૂપે પામવા, જીવનભર બસ, ઝુર્યા જ કર્યું,
‘ભઝ્ન’ કબર પર પછી, એના જ હસ્તાક્ષર મળશે તો?

૬.

જાઉં છું

ન રાખ ઉઘાડાં દ્વાર, તોયે જોને કેમ છટકી જાઉં છું,
કાયા તો રહી જાશે અહીંની અહીં, ને હું ઉડી જાઉં છું!
અવાવરુ ઘરમાં ઘરબાયેલી, હું અતીતની ક્ષણ નથી,

ઝરો બનીને કુટી છું, ને નદી બની ધસમસતી જાઉં છું!
 જીવન-મરણનો ફરક ઝાઝો તો સમજાતો નથી, પણ
 સુરજ બનીને ઉગી સવારે, તો સાંજના ઢળી જાઉં છું!
 લીલભરી સપનાની ધરા પર, સતત લપસતી રહી છું,
 પણ ગતીનો આનંદ તો હું, રોમેરોમ ભરીને જાઉં છું!
 રોકવા યાહો મને તોયે પછી, રોકી શકશો નહીં કોઈ,
 અખંડ તારો બનીને લો, આભમાં ચમકવા જાઉં છું!

૭.

કોણ પછી?

આ મારી ગઝલો છે કે નહીં, એની પરખ કરશે કોણ પછી?
 આપણી વચ્ચેની સૌ ગુફ્તગુ તો જાહેર કરશે કોણ પછી?
 મને અળગો રાખીને ન પુછ્યા કર કે આ જુદાઈ કેમ છે?
 મીલનની મસ્તીની કદર આપણા જેટલી કરશે કોણ પછી?
 ગમે છે સૌ દર્દ પણ સુખ જેટલાં જ મને, એનુંય કારણ છે,
 માવજત દુઃખોની મારા જેવી, મારા વીના કરશે કોણ પછી?
 ‘ભઝન’ જીવનનો ભરોસો પણ રહ્યો નહીં તો શું થઈ ગયું?
 ન હોત જો મોત તો ખુદાનો ભરોસો, કહે, કરશે કોણ પછી?

૮.

શું કહું, કોને કહું?

સમજું છું સંપૂર્ણપણે એને, કહો, કોને કહું?
 હું મુક, અને એ અંધ-બધીર, કહો, કોને કહું?
 આકળીયા ઠાલા શબ્દો, મને ડુબાવતા રહ્યા,
 છોડી દો મને મારા હાલ પર, કહો, કોને કહું?
 ન જાણે કેટલા વરસાદ પીને પામ્યા, લીલાશ,
 ઘાસની ક્ષણજીવી કુમાશના રાઝ, કોને કહું?
 પ્લાસ્ટીકીયાં હાસ્યોના સતત આ શોર મહીં હું,
 હું શોધું છું એક હુંફાળું સ્મીત, કહો, કોને કહું?
 ‘ભઝન’ ઈમારતને પડવામાં આઝી વાર નથી,
 કહી દો હવે, વીચારો નહીં, કે શું કહું, કોને કહું?

—જયશ્રી વીનુ મર્ચન્ટ ‘ભઝન’—

730- Saltillo Place, Fremont, California-94536-USA

Phone #: 510-209-4920

eMail : JMerchant@mail.cho.org

@

026-114 : 12-08-2007

ગઝલપુર્વક

-અંકીત ત્રીવેદી

અનુક્રમણિકા

૧.

ઉઘાડા બારણે થડકો થઈને કઈ રીતે આવી?

તને કહું છું, જુનો લ્હેકો થઈને કઈ રીતે આવી?

તું તો અજવાળું માફકસરનું પીરસતી રહી કાયમ,

દીવાની વાટ, તું ભડકો થઈને કઈ રીતે આવી?

ભુલાયેલી ઘણીયે સાંજને પુછું છું રસ્તા પર,

નર્ચા વરસાદમાં તડકો થઈને કઈ રીતે આવી?

તને દરરોજ જોઉં છું સતત મારા ઉપર હસતા,

ઉદાસી આજ ઉમળકો થઈને કઈ રીતે આવી?

પીડા તો છે પીડા જેવી ને એના ભાગ્યમાં ડુમો,

ગઝલમાં આવી તો ટહુકો થઈને કઈ રીતે આવી? •પાન ૨૪ :•

૨.

જ્યારે મળું ગઝલમાં ખુબ જ નજીક લાગે,

પંડીતનો સાથ લઉં છું, તો માથાઝીંક લાગે.

માણસના વેશમાં અહીં ઈશ્વર ઘણા મળે છે,

ઈશ્વરને જઈ કહો કે માણસ કદીક લાગે.
 અર્પણ કરું છું સઘળું, કાયમ પડે છે ઓછું,
 થોડુંક પણ એ આપે તો પણ અધીક લાગે.
 ઉપરથી તો બધાની જેમ જ ગમાડવાનું,
 છો ખાનગીમાં તમને ઠીક ઠીક લાગે.
 ચારે તરફ નગરમાં બનતું નથી કશું પણ,
 છે રાબેતા મુજબનું તેથી જ બીક લાગે. •પાન રપ :•

3.

આખો દીવસ સાથે હતો, સાંજે શમી ગયો,
 સુરજને મારો પડછાયો કેવો ગમી ગયો!
 ખાલીપણું તો એકલાથી ના થયું સહન,
 પંખી નથી તો ડાળીનો હીસ્સો નમી ગયો.
 એવું કીનારાને થયું શું, ના ખબર પડી,
 મોંની વાતો સાંભળીને સમસમી ગયો.
 આ ‘આપ-લે’માં થઈ જતા ખરબચડા હાથમાં,
 ખણકાટ પાંચીકાનો ક્યારે આથમી ગયો?
 શેરીમાં રમતા છોકરાની જેમ કાફીયો,
 કાગળ પર આવી અનાયાસે રમી ગયો. •પાન ૩૩ :•

૪.

આવ, ને આવીને કંઈ રકઝક ન કર,

સાવ ખાલી આંખને ભરચક ન કર.

સ્હેજ હડસેલીને અંદર આવજે,

બારણે પહોંચ્યા પછી ઠકઠક ન કર.

તું વીતે છે એની સૌને છે ખબર,

આમ તું ઘડીયાળમાં ટકટક ન કર.

મીરાં, નરસૈયો, કબીર બોલી ચુક્યાં,

તું વળી તારી રુએ બકબક ન કર.

બે જણા અંધારું શોધે છે ફરી,

પથ્થરો ભેગા કરી ચક્રમક ન કર .•પાન ૩૬ :•

૫.

આપણે પોતાને સમજાયા નથી,

જોઈએ એવા વલોવાયા નથી.

તું જ તારી પાસમાં છે ડર નથી,

રાત છે ને કોઈ પડછાયા નથી.

આટલા ચર્ચાયા એ પુરતું નથી?

વાત જુદી છે કે વખણાયા નથી.

કુલ જેવું ખીલવા માટે હજી,

મુળીયાં માટીમાં ધરબાયાં નથી.

સાંભળીને આઘાપાછા થઈ ગયા,
સારું છે કે કોઈ ભરમાયા નથી! •પાન ૩૭ :•

૬.

તું મને ન શોધ ક્યાંય આસપાસમાં,
હું તને મળી શકું તારા જ ધ્યાસમાં.
ના ભળે સાથે કદી તો ક્યાં ફરક પડે?
સ્વપ્નમાં સાથે હશું કોઈ પ્રવાસમાં.
સુર્ય જેમ કોઈનામાં હું સવારથી,
અંધકાર શોધતો રહ્યો ઉજાસમાં.
માર્ગમાં કોઈક તો ભુલું પડ્યું હશે,
નીકળ્યો હશે પછી પવન તપાસમાં.
તું મથામણો કરી ગઝલ લખી તો જો!
હું તને મળી જઈશ કો'ક પ્રાસમાં .•પાન ૪૧ :•

૭.

સાંજને અંધારનું પાદર ગણી,
સાંભળું છું હું મને ઝાલર ગણી.
અક્ષરોમાં મેં મને ધારી લીધો,
ને તને કાનો ને માતર ગણી.
રાહ જોતું કે ટકોરા વાગશે,

એક પંખી ઝાડને ટાવર ગણી.

પાનું કોરું જોઈને કોઈ કબીર,

અક્ષરો વણતો રહ્યો યાદર ગણી.

તું સફળતાને પચાવી રાખજે,

ચઢ-ઉતર કરતો નહીં દાદર ગણી .•પાનઝપ : •

૮.

આંખ તારી થઈ જશે જ્યારે નમેલી,

ત્યાં ભરીશું આપણે મુશાયરો,

ઉકલે એ વાત તેં જે નહીં કહેલી,

ત્યાં ભરીશું આપણે મુશાયરો.

એ જ કીસ્સો, એ જ રેતી, એ જ કાદવ,

ધુળમાં મેલો થયેલો એ સમય,

બાંધશું દરીયે ફરી પાછી હવેલી,

ત્યાં ભરીશું આપણે મુશાયરો.

બાંકડો તો યાદ છે ને? યાદ છે ને

એ બગીચો? સાંજ ને એ ગમગીની,

રાહ જોતાં ખુબ તું ગુસ્સે થયેલી !

ત્યાં ભરીશું આપણે મુશાયરો.

એ ગઝલ જે કુલ પર બેસી રહે ને
 બાતમી ખુશબુ સભર આપ્યા કરે,
 એ ગઝલ ઝાકળ બની ઉડી ગયેલી,
 ત્યાં ભરીશું આપણે મુશાયરો .•પાન૬૧ : •

૯.

મેં હજી મત્લા કર્યો છે, ક્યાં ગઝલ આખી કહી છે?
 તોય ડુમો કરગર્યો છે, ક્યાં ગઝલ આખી કહી છે?
 વાત જે ના થઈ શકી એનો નશો, મીસરો બનીને,
 ધીરે ધીરે વીસ્તર્યો છે, ક્યાં ગઝલ આખી કહી છે?
 સાંજની ભીની હવા પરના રદીફનો હાથ ઝાલી,
 કાફીયાને કોતર્યો છે, ક્યાં ગઝલ આખી કહી છે?
 તેં કરેલા સૌ ખુલાસાઓની આગળ માત્ર મેં તો,
 શેર આ સામે ધર્યો છે, ક્યાં ગઝલ આખી કહી છે?

પાન:૫૩

◆◆◆

એક વાતે હું ખુદ તારાથી જુદો થઈ ગયો,
 દુર છું એનાથી હું ને તોય પુજાતો નથી .•પાન ૬૩ :•

◆◆◆

એક તો પોશાક ભારેખમ અને

રોલ પણ અઘરા પડે છે સ્ટેજ પર .♦♦પાન .૭૭ :

♦♦♦

—અંકીત ત્રીવેદી

કવીના ગઝલસંગ્રહ ‘ગઝલપુર્વક’)

પ્રકાશક.લી .પબ્લીકેશન્સ પ્રા ઈમેજ : , મુંબઈ અને

અમદાવાદ,

પ્રથમ આવૃત્તી ૨૦૦૭જાન્યુઆરી :, પાન ૯૦ :, મુલ્ય રૂપીયા :

...માંથી સાભાર(૭૫ :

પ્રાપ્તીસ્થાન : info@imagepublications.com

સર્જક સંપર્ક ૭૦૧ :- સાંઈ સન્નીધી, જીશાહ કોલેજ સામે .બી.,

વાસણા બસ સ્ટેન્ડ પાસે, વાસણા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭ -

મોબાઈલ : 93749 86969 ઈ-મેઈલ :

ghazalsamrat@hotmail.com

@

027-119 : 16-09-2007

રજકણથી રક્તકણમાં

—મનસુખ નારીયા

અનુક્રમણિકા

૧ •પાન : ૧૯•

હવા ખરીદવી પડે શહેરમાં હવે,
 ‘લે-વેચ’ શ્વાસની થશે જાહેરમાં હવે.
 પ્રસંગો આ શહેરમાં ભુલી ગયો બધા,
 યાદો દટાઈ ગામનાં ખંડેરમાં હવે.
 સાંધી ચલાવવાના પ્રયત્નો તો વ્યર્થ છે,
 ફાટી-તુટેલ જીન્ડગીને પ્હેર મા હવે.
 મેવાડી આંખો છે, બધે ઝેરીલી છે નજર,
 મીરાં જીવી શકે નહીં આ ઝેરમાં હવે.
 સુરજનો અર્થ ઉકલી શક્યો ન એટલે,
 સત્તા છે મીણબત્તીની અંધેરમાં હવે.

૨. •પાન : ૨૮•

જેવી મળી આ જીન્ડગી, તેવી ગમી હતી,
 તો પણ હમેશાં લાગતું, થોડી કમી હતી.
 આધાર એનો ક્યાં હશે, એ જાણતી હશે,

થોડીક ડાળો મુળ તરફ પણ નમી હશે.
 આંખો વડે ઉંડાણથી ઉલેચવા છતાં,
 ખારાશ લોહીની કદીયે ક્યાં શમી હતી?
 થંભી જવાના આખરે ધબકાર સ્હેજમાં,
 શ્વાસોનો બોજ આ હવા ક્યારે ખમી હતી?
 ઈચ્છા સવારે સુર્યની જેમ જ ઉગે સતત,
 પણ એ કદી ક્યાં સાંજ થઈને આથમી હતી?
 મેં રક્તમાં રાખી હતી એ ઝંખનાઓ પણ,
 મારી જ સામે કેટલા દાવો રમી હતી!

૩. પાન : ૨૯•

પ્રત્યેકની પ્રતીક્ષા, દીશા, દશા અલગ છે,
 જીવનમાં આમ જાણે, સૌના નશા અલગ છે.
 એક જ છે શ્વાસ સૌમાં, એક જ બધે પવન છે,
 તો પણ જગતમાં શાથી, સૌની ધજા અલગ છે?
 છે એક ઘર બધાનું, અંતીમ છે લક્ષ્ય એક જ,
 પણ સૌનાં દ્વાર જુદાં, ને આવ-જાજા અલગ છે.
 જીવનમાં છે ગુનાઓ સૌના જ એક સરખા,
 પણ ઉમ્મરની શાથી, સૌની સજા અલગ છે?
 કોઈ સંબંધ સ્થાપે, કાપે અગર ઉથાપે,
 સૌની વ્યથા અલગ છે, મસ્તી-મજા અલગ છે.

૪. •પાન : ૩૨•

નાળયું બંદુકનું તોડી બનાવી વાંસળી,
 ને ઘડાકાની અસર લય-સુરમાં પાછી મળી.
 લોક સૌ જેને સમજતાજાતા હશે દીવાસળી,
 એ જ અંતે નીકળી એક મ્હેકતી કોમળ કળી!
 છોડ તુલસીના ઉગાડયા, તોપનાં કુંડાં કરી,
 આગ ઝરતી લાગણી, લીલાશમાં પાછી વળી.
 રક્તરંગી દૃશ્ય હું જોઈ નથી શકતો હવે,
 જ્યારથી આ સાત રંગોની સમજ આંખે ભળી.
 સરહદોને રદ કરો, ના પથ્થરોથી હદ કરો,
 આ ગગનની જેમ, ધરતીને તમે લો સાંકળી.
 તીર ને તલવાર ને હથીયારમાં સૌથી વધુ,
 ધાર મનની તેજ ને કાતીલ બધાથી નીકળી.

૫. •પાન : ૫૦•

શહેરોમાં હર શ્વાસ જીવે છે હપ્તે હપ્તે,
 માણસ નામે લાશ જીવે છે હપ્તે હપ્તે.
 બેંક, લોન, ધીરાણ, ટકા ને મુદત વચ્ચે,
 મુદલ માટે વ્યાજ જીવે છે હપ્તે હપ્તે.
 તુટેલા દર્પણમાં આખો ચહેરો જોવા,
 ભીતર કૈંક પ્રયાસ જીવે છે હપ્તે હપ્તે.

પડછાયાને સપનું છે સુરજ બનવાનું,
 અંધારે અજવાસ જીવે છે હપ્તે હપ્તે.
 ટુકડે ટુકડે વહેંચી વહેંચીને ઓઢેલું,
 વાંકુંચુંકું આભ જીવે છે હપ્તે હપ્તે.
 જીવન ટીવી સીરીયલના હપ્તાઓ જાણે,
 સૌ પોતાનો ભાસ જીવે છે હપ્તે હપ્તે.

૬. પાન : ૫૨

હા, ગઝલ લખવા હૃદયમાં કંઈ છુપેલું જોઈએ,
 આંખમાં અશ્રુ નહીં, લોહી ઘુટેલું જોઈએ.
 ઈશ્કના પંથે હૃદય બેફામ તરસ્યું હોય છે,
 સ્પંદનોનું આ નગર મયમાં ડુબેલું જોઈએ.
 જે કદી છુટયા પછી પાછું ફરી શકતું નથી,
 તીર એ સંધાન તાકીને છુટેલું જોઈએ.
 પાપણોમાં નીકળે વણઝાર જ્યારે દૃશ્યની,
 સપ્તરંગી સ્વપ્ન તેમાંથી લુંટેલું જોઈએ.
 એ ભરાતું જાય પણ છલકી અને ઢોળાય નહીં,
 એ રીતે આ પાત્ર કીસ્મતનું તુટેલું જોઈએ.

૭. પાન : ૫૮

એક માણસને બીજો માણસ નડે,
 એક પગ ખેંચે અને બીજો પડે.

રાહુ, કેતુ ને ગ્રહોનાં નામ પર,
 ભાગ્યને સૌ દોષ દઈ નાહક રડે.
 માણસો તો એક સરખા હોય છે,
 એક બીજાથી અલગ માનસ લડે.
 શક્ય છે કે ક્યાંક ખોયેલી જણસ,
 આંખને ખોલો ને અંદરથી જડે.
 જીન્દગીભર તો પતન જેનું થયું,
 એ ધુમાડો થઈ હવે ઉંચે ચડે.
 કોણ સમજે છે સમય સોના સમો,
 ને ક્ષણોનાં કોણ આભુષણ ઘડે?

૮. પાન : ૫૯

કાયમ રહે છે મન હજુ એની તલાશમાં,
 શેની હશે આ આવ-જા હર એક શ્વાસમાં?
 કારણ વગર તો એક પણ ફેરો ન સંભવે,
 કારણ હશે, તેથી હશે લીલાશ ઘાસમાં.
 છે દુરની એ રોશની જોવામાં મઝન, મેં
 છાયો કદી જોયો નહીં, જે હોય પાસમાં.
 મહેકે નહીં, ખીલે નહીં, એવો સમય બધે-
 મોસમ તને ક્યાંથી મળે બારેય માસમાં?
 હું કોણ છું? એ જાણવા આવ્યો છું આ તરફ-

વીતી ગઈ આ જીંદગી એની તપાસમાં.

૯. પાન : ૬૦

મેં હૃદયમાં શ્વાસરુપે એક પળને પણ નથી જાણી;
 છતાં માથે સમયનો ભાર આપો છો મને શાથી તમે?
 અર્થ હું પામી નથી શક્યો હજુ તો એક રજકણનો,
 અને આ એક જબ્બર પ્હાડ આપો છો મને શાથી તમે?
 આંખની ભીનાશમાં અંકુર થઈ કુટું પછી લીલાશ થઈ ઉગું,
 પછી ચોમેર લીલા લ્હેર થઈને વીસ્તરું,
 સ્વપ્નમાં અકબંધ છું મેં આખ પણ ખોલી નથી ને
 ત્યાં જ નીર્જન કારમો દુષ્કાળ આપો છો મને શાથી તમે?
 સાત સાગર પાર કરવાની સફર મેં આદરીજાતી,
 આપને માની દીવાદાંડી અને હોડી ને હલ્લેસાં બધું,
 બેઉ કીનારા તમે રાખી અને મઝધારમાં તુટેલ,
 હલ્લેસાં વગરનું વ્હાણ આપો છો મને શાથી તમે?
 આમ તો હું હારવું ને જીતવું બે શબ્દનીચે સાવ પેલે પાર છું,
 જ્યાં યુદ્ધ જેવો શબ્દ પણ હોતો નથી,
 એક લીલા વૃક્ષની ડાળી સમા આ હાથ મારા બેઉ કાપી,
 ને પછી તલવાર આપો છો મને શાથી તમે?
 ધારણા છે કુલ જેવા એક આ નીર્દોષ એવા શહેર પર
 ઝાકળ થઈને સ્નેહથી વરસી જવું છે સામટું,

આ શહેરમાં શોધી રહ્યો છું શહેર જેવું ને તમે
આ શહેરમાં કેં કેટલાં રમખાણ આપો છો મને શાથી તમે?

૧૦. અપ્રકાશીત

તું જન્મજાત કેવળ આનંદની ફસલ છે,
તો પણ, હે જીવા! શાથી તું વેદના સભર છે?
કોઈ ચરમ ક્ષણોથી ધબકાર સંભવે છે,
જીવન ફલન પછીનું આખું અહીં અલગ છે.
સર્જકના હાથ કેવી અદ્ભુત કળા કરે છે?
બીબાં ને ઢાળ સરખાં; તો પણ બધા અલગ છે!
જેને મળે છે તેને પહેલેથી ક્યાં ખબર છે?
મળ્યું તો જોઈ લઈએ કેવીક આ સફર છે!
કોઈક એના કામે આપણને મોકલે છે,
શેની છે આવ-જા એ કોઈને ક્યાં ખબર છે?

૧૧. અપ્રકાશીત

કેમ છે?

: ગીત : તાજી રચના

કોઈ મને પુછે કે કેમ છે?
હોય ગમે તેમ ભલે, તોય એમ કે'વાનું—
આપણે તો એયા! હેમખેમ છે.
પોતાનો પડછાયો સામે દેખાય,
એને બીજાનો કેમ કરી કહેવો?

આપણો જ ભાર હવે આપણા આ ખંભા પર
 ઉંચકીને કેમ કરી લેવો?
 આખીયે દુનીયા છે શ્રદ્ધાનો વીષય ને-
 પોતાની જાત પર વ્હેમ છે!
 કોઈ મને પુછે કે કેમ છે?
 પાંખો તો હોય છતાં ઉડવાનું નહીં,
 અને પીંજર ન હોય તોયે કેદ છે
 રસ્તાઓ લોકોને પુછે છે રોજ,
 કેમ પગમાં ને પગલાંમાં ભેદ છે?
 દૃશ્યોનાં દૃશ્યો તો આવે ને જાય છતાં-
 આયનાઓ સાવ એમનેમ છે,
 કોઈ મને પુછે કે કેમ છે?

-મનસુખ નારીયા

કવીના પ્રથમ કાવ્યસંગ્રહ ‘રજકણથી રક્તકણમાં’ (પ્રથમ
 આવૃત્તિ : 2003 - પાન : 92 - મુલ્ય : રૂપીયા : 70 -
 પ્રાપ્તિસ્થાન : કવીના નીચેના સરનામેથી)માંથી સાભાર..
 સંપર્ક : 145 -શીવશંકર પાર્વતી સોસાયટી, ભાતની વાડી,
 વરાછા રોડ, સુરત-395 006

ફોન : 0261-254 5772 મોબાઈલ : 94268 12273

ઈ-મેઈલ : vu2mnariya@gmail.com

@

028-128 : 18-11-2007

ગઝલ

-પ્રમોદ અહીરે

અનુક્રમણીકા

.૧. (પાન : ૨૧)

ખબર એક કોયલ છે લાવી પ્રીયે! તું અહીંથી જવાની;
મને એક રણ વચ્ચે વાવી પ્રીયે! તું અહીંથી જવાની.

હથેળીમાં મહેંદી ને મહેંદીમાં છે ચીત્ર ઉગતા સુરજનું,
આ તારા સુરજને ડુબાવી પ્રીયે! તું અહીંથી જવાની.

સતત એક ટોળું તને દુર કરતું હશે મુજથી ત્યારે,
અમસ્થી હથેળી હલાવી પ્રીયે! તું અહીંથી જવાની.

નદીના કીનારે વીતાવેલી સાંજો...એ વાતો...એ વચનો,
બધું એક પળમાં ભુલાવી પ્રીયે! તું અહીંથી જવાની.

.૨. (પાન : ૨૨)

હું વેદનાને આપી શકું આવકાર – પણ,
એ સાથે આવી જાય છે આંસુની ધાર પણ.

એની ઉદાસ આંખમાં એક જ હતો સવાલ;
પાછાં મળી શકાય કે એકાદ વાર પણ?

હું પારદર્શી થાઉં છતાં શું ફરક પડે?
જોઈ શકે છે કોણ અહીં આરપાર પણ?

અંધારું દુર કરવા જે આવ્યા હતા નજીક,
એ લઈ ગયા છે મારા જીવનની સવાર પણ.

.૩. (પાન : ૨૩)

હું તો નથી જ કરતો, ઉઝરડા કરે છે કોણ?
સાજા થયેલા ઘાવને તાજા કરે છે કોણ?

ભડકે બળીને રાખ બની ધુળ થઈ ગયા,
તારા ને મારા કીસ્સા, સળગતા કરે છે કોણ?

પાછા મળી શકાય—ની દીવાલ ઠોસ છે,
એમાં તીરાડો પાડીને રસ્તા કરે છે કોણ?

—શ્વાસોના રાજમાર્ગ પર રમખાણ ચાલેનું,
કોઈ નથી જો પાસ તો હુમલા કરે છે કોણ?

.૪. (પાન : ૨૫)

અમારા તડપવાનું કારણ સ્મરણ છે;
અને રોજ મરવાનું કારણ સ્મરણ છે.

નથી આગ જેવું કશું જીન્દગીમાં,
અમારા સળગવાનું કારણ સ્મરણ છે.

નદી હું સરજવા ગયો'તો; બન્યું રણ,
હવે ત્યાં ભટકવાનું કારણ સ્મરણ છે.

બધું સર્વસામાન્ય છે એ ગલીમાં,
છતાં ત્યાં અટકવાનું કારણ સ્મરણ છે.

ઘણાં રોજ ગઝલો લખે છે સ્મરણમાં,
ઘણાં ન લખવાનું કારણ સ્મરણ છે.

.૫. (પાન : ૨૭)

તારા ઉપરની જ્યારથી શ્રદ્ધા ભુંસાઈ ગઈ;
મારી તો આખેઆખી તપસ્યા ભુંસાઈ ગઈ.

એવું નથી કે માત્ર કવીતા ભુંસાઈ ગઈ;
કાગળ ઉપર થઈ હતી હત્યા, ભુંસાઈ ગઈ.

આકાર આપવામાં તેં મોડું કરી દીધું,
જો! રાહ જોઈ જોઈ તમન્ના ભુંસાઈ ગઈ.

શબ્દો બની જીવું છું હું કાગળ ઉપર હવે,
હોવાપણાની મારી અવસ્થા ભુંસાઈ ગઈ.

.૬. (પાન : ૪૩)

ઉદાસીના ખોળામાં માથું મુકીને,
રડી લઉં છું ચુપચાપ રાતે ઉઠીને.

વહેનારાં આંસુ ઘરેણાં છે મારાં,
રડું ત્યારે લાગે કે બેઠી સજીને.

લખાયા તને મોકલી ના શકાયા,
એ પત્રો, મુકી દઉં છું, કેવળ યુમીને.

શરમ છોડી દે તો તને પામે પળમાં,
કીનારાની મર્યાદા છે આ નદીને.

.૭. (પાન :૫૭)

એ કહે છે કે પરાભવ થાય છે,
હું કહું છું કે અનુભવ થાય છે.

દોસ્ત! દુનીયા સ્વપ્નમાં સારી હતી,
જ્યાં કફન પણ રોજ પાલવ થાય છે.

જળની સાથે મીત્રતા મોંઘી પડી,
રોજ આંખે ભીનો ઉત્સવ થાય છે.

એક પક્ષી સુરમાં રડતું રહ્યું,
લોક સમજ્યા મસ્ત કલરવ થાય છે.

હું ગઝલ બોલું ને તું સાંભળે,
એ જ ક્ષણ જીવનનો વૈભવ થાય છે.

.૮. (પાન : ૬૯)

કોરી વાતો... નકલી પીડા... એમાં તારી દુનીયા ક્યાં છે?
જેનામાં હો સાચાં આંસુ, એવી અસલી ઘટના ક્યાં છે?

મંઝીલ મંઝીલ કરતાં કરતાં વનવન ભટકે આખું જીવન,
પગલે પગલે રસ્તા બદલે તારી પાસે નકશા ક્યાં છે?

સપનાં-સપનાં...મીઠાં સપનાં તું માંગે છે સઘળાં સપના,
ભીતરમાં છે ખાલી ખાલી...તારી ભીતર ઈચ્છા ક્યાં છે?

ઈશ્વર અલ્લા કરતાં કરતાં, મંદીર-મસ્જીદ ખુંદી વળતાં,
વાતે વાતે ઈશ્વર બદલે તારી પાસે શ્રદ્ધા ક્યાં છે?

‘હું’, ‘મારું’ની આ પીડામાં આખે આખી હસ્તી સળગી,
આંખો ખોલી જો તું માણસ! તારી જગમાં ગણના ક્યાં છે?

-પ્રમોદ અહીરે(સુરત)

ઈ-મેઈલ : momentsevents@gmail.com

મોબાઈલ : 98241 34061

@

029-130 : 02-12-2007

ગઝલ

-હીતેન આનંદપરા

અનુક્રમણીકા

.૧. (પાન-૩)

બેસી નીરાંતે બે ઘડી પૃથક્કરણ કરતા રહો,
જે પણ મળે સારું સતત એને ગ્રહણ કરતા રહો.

એ ભ્રમ કદી ન પાળવો, આકાશ અહીંથી અહીં સુધી
ક્ષીતીજ કંઈ સીમા નથી જો વીસ્તરણ કરતા રહો.

જેની ઉપર ના હક હતો, ના છે, ન બનવાનો કદી,
મનમાં નીરંતર એ જ વ્યક્તીનું સ્મરણ કરતા રહો.

આ પ્રેમ નામે ગ્રંથનો ફેલાવ વધવો જોઈએ,
જો પ્રત કદી ખુટી પડે તો સંસ્કરણ કરતા રહો.

આ પીંડ ફરતે રક્ત-અસ્થી, પર ત્વચા, પર વસ્ત્ર છે,
અહીંયાં તો પહેલેથી રુઢી છે આવરણ કરતા રહો.

એ નામ લખવાનું અગર મુમકીન નથી તો કંઈ નહીં,
ખાલી જગાના બેય છેડે અવતરણ કરતા રહો.

.૨. (પાન-૬)

અરીસાની તીરાડોમાં સ્વયંનું સ્થાન શોધું છું,
નથી તલવાર જેવું કંઈ છતાંયે મ્યાન શોધું છું.

તબક્કાવાર મરવાનું મને માફક નહીં આવે,
સડેડાટે નીકળતા જીવમાં પ્રસ્થાન શોધું છું.

નજરથી વાત કરવી છે પરંતુ ભસ્મ થઈ જઈશ તો?
સુરજના અસ્તમાં બસ એટલે મધ્યાહ્ન શોધું છું.

ખરે ના એક પણ આંસુ ફક્ત બે આંખ ભીની હો,
તમાશાથી અલગ રહી આવતું અવસાન શોધું છું.

પગથીયે કોઈ મંદીરના ઉછળતા-કુદતા રહેતા,
બીલાડીનાં કોઈ બચ્ચામાં હું ભગવાન શોધું છું.

હવે બદલી થવાની છે, બધું સંકેલવા લાગું,
જતાં પહેલાં આ ઘર માટે નવો મહેમાન શોધું છું.

પ્રથમ પાને પ્રકાશીત લેખને જગ્યા પડી ઓછી,
જીવનનાં શેષ પાનાંમાં અનુસંધાન શોધું છું.

.3. (પાન-13)

એક પથ્થરમાંથી બનતા શીલ્પને આદર મળે,
જો મઠારો જીન્દગીને તો જ કંઈ નક્કર મળે.

હર વખત એ પ્રશ્ન ધુમરાયા કરે, હું કોણ છું?
હર વખત એ પ્રશ્નનો ઉત્તર મને અધ્ધર મળે,

વાત જે કરવી હતી એને, કદી ના થઈ શકી,
રાહ જોતા રહી ગયા કે આગવો અવસર મળે.

કાશ થોડી લેતી-દેતી હોત તો મળતાં રહેત,
પણ હીસાબો એની સાથેના બધા સરભર મળે.

એક સઘીયારો અપાવે બે અડોઅડ આંગળી,
હુંકના નામે મઢેલા સ્પર્શનાં અસ્તર મળે.

ક્યાંક ખુટે, ક્યાંક તુટે, તે છતાં લખતા રહો,
શક્ય છે આ માર્ગ પર, આગળ જતાં ઈશ્વર મળે.

.૪. (પાન-૨૦)

છેક તકલાદી જીવાતું હોય છે,
સ્મીત હોહો પર લવાતું હોય છે.

દુઃખ, વ્યથા, પીડા, ઘુટન કે વેદના,
કંઈ ન હો તો પણ રડાતું હોય છે.

જ્યાં તમે સાવધ અને સતર્ક હો,
મન બરાબર ત્યાં ફસાતું હોય છે.

એક કેલેન્ડર સમી છે જીન્ટગી,
રોજ એક પાનું ફડાતું હોય છે.

હસ્તધુનનમાં કશી ઓછપ હશે,
એટલે ભેટી જવાતું હોય છે.

ભીંત પર અમથું લટકવા નહીં મળે,
મૌન મરણોત્તર મઢાતું હોય છે.

.૫. (પાન-૨૯)

પોતાનું કહી શકાય જે એ ગામ છે ગઝલ,
ખુદની નજીક આવવાનું કામ છે ગઝલ.

કુવો, તળાવ, ઝરણું, સરોવર કે હો નદી,
જ્યાં પણ તરસ છીપાતી એ મુકામ છે ગઝલ.

દીવસની દોડધામો બાદ આવતાં ઘરે
પગ મુકતાં જ મળતો એક આરામ છે ગઝલ.

અહીં પહોંચવું સરળ, પરંતુ પામવું કઠીન,
શ્રદ્ધા, તપસ્યા, ભક્તી તણું ધામ છે ગઝલ.

સ્વરૂપ હો નીરાળું તોયે ધ્યેય તો એક જ,
શ્રીકૃષ્ણ ગીત હોય, તો શ્રીરામ છે ગઝલ .

.૬. (પાન-૩૨)

બીજાને શું જીરવીશું? જાતને જીરવી નથી શકતા,
ભીતર સર્જાતા ચક્રવાતને જીરવી નથી શકતા.

અતીશય જોશમાં આઘાત બીજા પર કરી લઈએ,
પછી ઉદ્ભવતા પ્રત્યાઘાતને જીરવી નથી શકતા.

તરસ કોઠે પડી હો જેમને એવા ઘણા લોકો,
કદાચીત આવતા વરસાદને જીરવી નથી શકતા.

સદા નક્કર હકીકત ને ગણતરીઓમાં જીવ્યા જે,
જીવનના અંતમાં આભાસને જીરવી નથી શકતા.

ઘણું તરસ્યા હતા સાંનીધ્ય જેનું પામવા માટે,
હકીકતમાં તમે અજવાસને જીરવી નથી શકતા.

તમે આકાશ પણ ઝંખો ને બાંધો છત દીવાલ પર?
હકીકતમાં તમે અજવાસને જીરવી નથી શકતા.

નવા સર્જકને ત્રાંસી આંખથી જુએ જુના સર્જક,
ઘણાં વૃક્ષો કુંપળની વાતને જીરવી નથી શકતા.

.૭. (પાન-૩૯)

લક્ષ્મીની જેમ જ લાગણીઓ ગણે છે, આ માણસ બરાબર નથી,
ગણે છે ને ઓછી પડે તો લડે છે, આ માણસ બરાબર નથી.

સમી સાંજ દરીયાકીનારે જવું તોયે દરીયા તરફ પીઠ રાખી
એ, લોકોને, ગાડીને જોયા કરે છે, આ માણસ બરાબર નથી.

સુંદરતા જોવી ગમે છે, સહજ છે, પણ સૌની દૃષ્ટીમાં છે ફેર,

એ જોવાની આડશમાં રીતસર ધુરે છે, આ માણસ બરાબર
નથી.

ન કુદરત, ન ઈશ્વર, ન દુનીયા, અરે સૌ સ્વજનથીયે છેટો રહે
છે,
બસ પોતાને માટે જીવે છે, મરે છે, આ માણસ બરાબર નથી.

વધુ એને ચીડવો, વધારે દઝાડો, જલાવો, દયા ન બતાવો,
કારણ એ કાયમ ઈર્ષાથી બળે છે, આ માણસ બરાબર નથી.

જે લુચ્ચું હસે છે, જે ખંધું હસે છે, જરા એથી ચેતીને ચાલો
કે આખો શકુની એમાંથી ઝરે છે, આ માણસ બરાબર નથી.

મુક્તકો

.૧. (પાન-૧૧૦)

જે ગઝલ ના થઈ શકે, એવાય ભાવો હોય છે,
આંખથી દેખાય નહીં એવાય ધાવો હોય છે;
બે જણા વચ્ચે કશું રોપાય પણ વીકસે નહીં,
આપણી તો હર કથાનો અંત આવો હોય છે.

.૨. (પાન-૧૧૦)

બે જણા વચ્ચે ફરી અંટસ પડી છે,

બે જણાને જુદ પોતાની નડી છે;
સાવ નાની વાતમાં તોડી સંબંધો,
પ્રીત પાછળથી બીચારી બહુ રડી છે.

.૩. (પાન-૧૧૧)

સાવ કોરો જોઈને, માયા થઈ કાગળ ઉપર,
યાદ કોઈની સળવળીને અવતરી કાગળ ઉપર;
મેં વીચાર્યું શું લખું તો શાખ કાગળની વધે?
નામ મેં તારું લખી નાખ્યું પછી કાગળ ઉપર

.૪. (પાન-૧૧૨)

ચલો સાથે મળી ભગવાનના વારસ બની જઈએ,
શરત બસ એટલી છે સૌ પ્રથમ માણસ બની જઈએ;
હવે બસ, એક રસ્તો છે તમાશા દુર કરવાનો,
બધાએ વેશ ખંખેરી ફરી બાળક બની જઈએ.

.૫. (નવું)

અરીસાઓ હવે પહેલાં સમા શ્રદ્ધેય ક્યાં છે?
મને કોઈ સત્ય જોવાનો નવો રસ્તો બતાવો,
અકાળે પીઢ થાતાં બાળકોના આ નગરમાં છું,
મને શૈશવને મળવાનો નવો રસ્તો બતાવો.

-હીતેન આનંદપરા-

‘સુર્યનું પ્રથમ કીરણ’ – હીતેન આનંદપરા, (પ્રકાશક:
ઈમેજ પબ્લીકેશન્સ, ૧૯૯/૧, ગોપાલ ભુવન, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ,
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૨ તથા ૧-૨, અપર લેવલ, સેન્યુરી બજાર,
આંબાવાડી સર્કલ, આંબાવાડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬ – મુલ્ય
: રૂપિયા ૭૦, પ્રથમ આવૃત્તી: ૧૯૯૯)માંથી સાભાર...

કવીસંપર્ક :

Hiten Anandpara

A-503, Blue Oasis Tower –I, Blue Empire Complex, Ekta
Nagar, Mahavir Nagar, Near Link Road, Kandivali (W),

Mumbai - 400 067

Mobile: 98694-39539

Email ID : hitenanandpara@gmail.com

@

030-133 : 23-12-2007

ગઝલ

-લક્ષ્મી ડોબરીયા

અનુક્રમણીકા

.૧. (પાન-૪૩)

અહમ્ છોડી દઈ, તું વાત પોતાની; કરી તો જો,
અરીસો બોલશે સાચું, ચહેરો તું ધરી તો જો!

નસીબે હોય તો મળશે, ભલે પાસા પડે અવળા,
સમયનું રૂપ ધારીને, સમય સાથે સરી તો જો!

નહીં દેખાય, એવાં ઝાંઝવાં છે આંખની અંદર,
તને, એ આપવા તૈયાર છું, ખોબો ભરી તો જો!

કરે છે, સાત દરીયાને તરી જાવાનો દાવો તું,
છલોછલ લાગણીનું છે સરોવર, એ તરી તો જો!

પછીથી ઉંઘ આંખોમાં નહીં આવે કદી લાંબી,
ખુશીથી વેદના, સંવેદના સાથે ફરી તો જો!

.૨. (પાન-૪૭)

સમયને હાથ જોડ્યા તોય, પાછો ક્યાં વળે છે જો?
અને, માગ્યા વગર પીડા બધી, આવી મળે છે જો!

કદી વાસંતી સપનાં આંખમાં રોપ્યાં હતાં એથી,
હવે તો પાનખર પણ, થૈ ગુલાબી ને ફળે છે જો.

હથેળી બંધ છે ને, કાલ પણ એમાં સલામત છે,
છતાંયે બીક રાખી, ‘આજ’ કેવી સળવળે છે જો?

છલોછલ, બારમાસી લાગણી કેરા સરોવરમાં,
અધુરી ઝંખના, ટોળે વળીને ટળવળે છે જો.

સમય, સંજોગ ને ગ્રહોત્પ્લા, માંડીને વરતારા,
તું મનગમતી કરીને વાત, ખુદને પણ છળે છે જો!

.૩. (પાન-૪૮)

દુઆઓ હાથને, બે આંખની એવી ફળી, આજે;
ખુશીની ચાર પળ સંગે, ઉદાસી પણ મળી આજે!

હવા પાસે હતા ટહુકા વસંતોના, જરીક લીલા,

અને જો પાનખરની પીડ પણ એમાં ભળી આજે!

કરીને લાખ કોશીશ હું સમય સાથ ચાલી, પણ—
મીલનની આખરી આશા, નીરાશામાં ઢળી આજે!

થઈ ઉદાર ને, આપી ખુશી; લીધું દરદ સઘળું,
વીતેલી ક્ષણ, તરત અવસાદથી પાછી વળી આજે!

નથી પાળી, નથી પોષી, અદીઠી ને અજાણી છે,
છતાંયે જીવ સાથે, ઝંખનાને સાંકળી આજે!

.૪. (પાન-૫૦)

ધ્વાસ રોકી ને યુગોથી, જોઈ મેં તો રાહ છે!
સાવ તળીયે મેં છુપાવી, તોય નીકળી આહ છે!

મેં લખી'તી વારતા, તુટી ગયેલાં સ્વપ્નની,
હું દીલાસો યાહતી'તી પણ; મળી એ દાહ છે!

કોણ, કોને સાંભળે? એ વાતની તકરારમાં,
મૌનની ભાષા ઉકેલી, શબ્દ તો ગુમરાહ છે!
નામની માળા જપો, કે નામની આપો કસમ,

એકમાં અગીયાર છે, એ ઓમ્ ને અલ્લાહ છે!

.૫. (પાન-પર)

કાં લાગણી, કાં વેદના, કળતર મળે!

અપવાદથી ખાતાવહી સરભર મળે!

તારી કને પથ્થર સરીખા પ્રશ્ન ને—

મારી કનેથી, કુલ સમ ઉત્તર મળે!

મનડા મહીં ધુંટ્યા કરું છું, રંગ હું,

નીશ્ચીંત છું; ફાગણ મળે, ચૈતર મળે!

છે સાર, મારી જાતનો બસ એટલો—

દુઃખો સતત ને સુખ અહીં પળભર મળે!

અસ્તીત્વ માટું દંભ છે, સાબીત થયું,

દર્પણ મહીં રહેરો જુદો નહીંતર મળે?

એથી ગઝલને નોંતરું છું જીવથી,

કે, શબ્દ રુપે આખરે ઈશ્વર મળે!

.૬. (પાન-૫૩)

કારણ અગર આપી શકે, અટકળ તણાં સંદર્ભમાં,
તો ધારણા તું બાંધજે, મૃગજળ તણા સંદર્ભમાં!

પુજા કરીને રીઝવ્યા છે શબ્દને, એથી જ તો—
બોલી શકી વ્યથા હવે, અંજળ તણા સંદર્ભમાં!

સંયોગ કેરા યોગથી, જો દ્વાર પર આવી ખુશી,
થીજી જશે જો સમય, એ પળ તણા સંદર્ભમાં!

નો'તી ખબર ડુઝાયેલા ઝખ્મો બધા તાજા થશે,
ચર્ચા કરી'તી મેં સહજ, બાવળ તણા સંદર્ભમાં!

આકાશની ઉદારતા ઓઢી, ધરા ખીલી ગઈ,
ઢીધા અને મંથન હવે છે, ફળ તણા સંદર્ભમાં!

પાંપણ ઉપર મ્હોર્યો હતો, ફાગણ મઝાનો કેસરી,
વાતો કરે છે કેસુડાં, કાજળ તણા સંદર્ભમાં!

.૭. (પાન-૫૪)

પાંદડું બોલ્યું હતું, કુટવાની ક્ષણ વીશે,

સાંભળી કુલો હસ્યાં, ચુંટવાની ક્ષણ વીશે!

આજ મેં ઢાળી નજર, તો સમય થંભી ગયો,
શબ્દને સમજાવવા, ઘુંટવાની ક્ષણ વીશે!

આંખમાં સપનું જરી, બેસવા આવ્યું હતું,
તો, હકીકત ચેતવે, તુટવાની ક્ષણ વીશે!

સામસામા દોડશે એક થાવા રણ મહીં,
ઝાંઝવાં જો જાણશે, ખુટવાની ક્ષણ વીશે!

મૌનના ખડકો પછી, ઓગળી છલકી જશે?
જો ખબર પડશે તને છુટવાની ક્ષણ વીશે!

.૮. (પાન-૫૬)

ટહુકો ઓઢી પીડા આજે, ડાળે ડાળે ફરવા જાય,
ભીતરના ખાલીપાને, એ પડઘા પાડી ભરવા જાય.

સંજોગો ચાલ્યા લાગે છે, ઉંઘા પગથી આડી ચાલ,
એથી તો ના કરવાનાં સૌ; કાર્યોને મન કરવા જાય.

વૃક્ષોના થડમાં સીંચે છે, તમરાં લીલાં-પીળાં ગીત,
ને, અંધારાના દરીયામાં, ઝગમગ ચાંદો તરવા જાય!

વીતેલી ક્ષણ ક્ષણને મેં તો, મુઠ્ઠીમાં રાખી છે કેદ,
હંસો જેવી દૃષ્ટી લઈને, શમણાં એને ચરવા જાય.

આછાં આછાં અંધારાંમાં, મોતી વરસ્યાં આખી રાત,
ફુલો એને ઝીલીને લ્યો, અજવાળાંને ધરવા જાય!

.૯. (પાન-૫૭)

આસમાની ખેતરે
ચાંદની પ્હેરો ભરે!

નાવ મઝધારે હતી,
ને, કીનારો થરથરે!

આખરે જો લાગણી,
વેદનાને નોતરે.

કાનમાંથી નીકળી

વાત પ્હોંચે ચોતરે.

વાંસળીની પીડ, ખુદ-
વાયરો લઈને ફરે.

ટાંકણું થૈ છંદ આ,
શબ્દ કેવા કોતરે!

સ્મીત જેવું સ્મીત પણ,
ઘાવ જુના ખોતરે!

-લક્ષ્મી ડોબરીયા

સંપર્ક : 'સમન્વય' ૯-નેહરુનગર, નાના મવા રોડ,

રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૪ ફોન : (૦૨૮૧)૨૩૩ ૨૧૬૯

‘શ્રી ગઝલ’ – પાંચ કવીઓનો સંયુક્ત ગઝલ સંગ્રહ (પ્રકાશક:
‘રચના’ પરીવાર, રાજકોટ, મુખ્ય વીકેતા: પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર,
મ્યુ. કોર્પો. સામે, ઢેબર રોડ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૧ ફોન: ૦૨૮૧-
૨૨૩ ૨૪૬૦, ૨૨૩ ૪૬૦૨, મુલ્ય- રૂપીયા: ૫૫ , પ્રથમ
આવૃત્તી: ૨૦૦૫, પુનર્મુદ્રણ-૨૦૦૫)માંથી સાભાર...

@

031-135 : 06-01-2008

ગઝલ

દીનેશ કાનાણી 'પાગલ'

અનુક્રમણિકા

.૧. (પાન-૬૫)

એક માણસ હારવાનો, વારતાના અંતમાં,
હું દીલાસો આપવાનો, વારતાના અંતમાં.

સોળ આના સાવ સાચી વાત લઈને આવજો,
હું, પુરાવો માંગવાનો વારતાના અંતમાં.

પાનખરની કેટલી થઈ છે અસર, એ શોધવા,
ડાળ લીલી કાપવાનો, વારતાના અંતમાં.

હું તમારી જીતનો હીમાયતી છું એટલે,
સાથ કાયમ આપવાનો વારતાના અંતમાં.

કોણ મારા શ્વાસનો હકદાર છે, એ જાણવા,
રાત આખી જાગવાનો, વારતાના અંતમાં.

જીન્ટગીભર આપતાં આવ્યાં છે જાકારો ભલે,
હું તમારો લાગવાનો, વારતાના અંતમાં.

.૨. (પાન-૬૬)

શ્રીમંતાઈ પેશ કરવાની મના છે,
આમ, બારોબાર ફરવાની મના છે.

તેં છલાંગો મારી દીધી, પણ ખબર છે?
આટલામાં ક્યાંય તરવાની મના છે!

ઉજ્જતીનાં શીખરો સર કર લડીને,
આમ ઘાંઘાં થઈને, ખરવાની મના છે.

એટલી મેં ચુપકીદી ત્યાં નીહાળી,
એમ લાગે, શ્વાસ ભરવાની મના છે!

.૩. (પાન-૬૭)

એ તરંગો થઈ બધે લ્હેરાય છે,
જીન્ટગી ક્યાં કોઈને સમજાય છે?

સાવ નજદીક આવવાનું થાય છે,

મન પછીથી, એકદમ બદલાય છે!

હાથ લંબાવું અને પીડા મળે,
આમને આમ જ, ઘણું જીવાય છે!

સાંજ મારી એકલાની હોય છે,
ક્યાં બધાની આંખ અહીં છલકાય છે?

બે ઘડીનો સાથ આપી જાય ને,
કાયમી સંભારણાં છલકાય છે.

છેક ઉંડે ઉતરીને જોયું છે,
તું મળે ને આયખું સંઘાય છે 1

.૪. (પાન-૬૯)

કોઈ રસ્તાની ઉદાસી લઈ ફરું છું.
રોજ હું, તારી તલાશી લઈ ફરું છું!

જ્યારથી ઉડી ગઈ તું, પંખી થઈને—
ત્યારથી ફળીયું; અગાશી લઈ ફરું છું.

ખુબ સહુ છું વેદનાઓ ખાનગીમાં,
તોય કુલો બારમાસી લઈ ફરું છું!

આ હતાશા, આ નીરાશા, પંથ લાંબો—
ને ચરણમાં હું, કપાસી લઈ ફરું છું!

એટલે કાયમ મળે દરીયાનાં જળ,
જન્મથી હું, મીન રાશી લઈ ફરું છું.

.૫. (પાન-૭૦)

ફેફસાંમાં દર્દ જેવું થાય છે,
તું ગમે છે, એમ ક્યાં કે'વાય છે?

અહીં ઉદાસી, સાંજનું એકાંત ને—
તું પણે વરસાદમાં ભીંજાય છે.

માત્ર તારા કાગળો સીવાયનું,
ક્યાં કશુંયે મારાથી વંચાય છે?

એક ઝાંખો થાય છે ઝબકાર ને,
શાશ્વતીનો અર્થ પણ બદલાય છે!

રોજ સાંજે, ઘર તરફ પાછો વળું,
આમ આખી, જીન્દગી જીવાય છે!

.૬. (પાન-૭૬)

સાવ ખાલી હાથ, લઈને ક્યાં જવું?
આમ ભીની આંખ, લઈને ક્યાં જવું?

કાંઈ મારી હસ્તરેખામાં નથી,
આ ફકીરી હાલ, લઈને ક્યાં જવું?

આપણાથી કર્મ એવાં થાય છે,
કે બચેલી શાખ, લઈને ક્યાં જવું?

છું પ્રવાસી એકલો, એકાંતનો,
ભીડનો સંગાથ, લઈને ક્યાં જવું?

હોય ચીનગારી તો, એ ચાંપી શકાય,
પણ ઠરેલી આગ, લઈને ક્યાં જવું?

રોજ વસ્ત્રો ઢુંય બદલી આવું પણ,
કાયમી સ્વભાવ, લઈને ક્યાં જવું?

.૭. (પાન-૭૭)

પીપળાનાં પાન જેવા શ્વાસ છે,
જીન્દગીનો જર્જરીત આભાસ છે.

શાશ્વતીનો અર્થ એનો એ જ પણ,
આ બળી રહી છે, એ કોની લાશ છે?

પત્ર પરથી એટલું સમજાય છે,
એ મનોમન કેટલાં ઉદાસ છે?

પાંખ છે, મન છે, પવન છે; પણ કહો—
ક્યાં હવે કોઈ કને આકાશ છે?!

છે ચરણને ચાલવાના ઓરતા,
ને નયનમાં ધારણાંની ફાંસ છે!

કેટલાં સ્વપ્નોની કત્તેઆમ થઈ?
આંખ મારી જીવતો ઈતીહાસ છે 1

.૮. (પાન-૭૯)

લાલ જાજમ પાથરીને બેઠાં છીએ-
કે ગુનાઓ આચરીને બેઠાં છીએ?

જોવા મળશે વાદળોનાં હાડપીંજર;
એક દરીયો આંતરીને, બેઠાં છીએ!

ફેફસાંમાં પ્રાણ કુંકાશે ગુલાબી;
એ મળી છે ખાતરી, ને બેઠાં છીએ.

દીલથી આદતવશ હતાં એવાં અમે કે-
દુઃખ બધાંનાં છાવરીને, બેઠાં છીએ.

-દીનેશ કાનાણી 'પાગલ'

સંપર્ક : 'શ્રીરામ', ૮-નારાયણનગર, સાતમી શેરી, ઢેબર
કોલોની પાસે, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૨ ફોન : (૦૨૮૧) ૨૩૬

૨૧૫૧ મોબાઈલ : ૯૮૨૪૨ ૧૯૦૯૬

'શ્રી ગઝલ' - 'પાંચ કવીઓનો સંયુક્ત ગઝલ સંગ્રહ'માંથી

સાભાર...

@

032-138 : 27-01-2008

ગઝલ

-રાજેશ મહેતા 'રાજ'

અનુક્રમણિકા

.1. (પાન-૧૦૯)

યાદ કરું ને સામે મળવું, ક્યાં સહેલું છે?
એકબીજામાં એમ ઓગળવું, ક્યાં સહેલું છે?

ભરચોમાસે બારી પાસે બેસી રહીને,
ચાર ભીંતોની વચ્ચે બળવું, ક્યાં સહેલું છે?

વરસો પહેલાં ગણગણતી એ ગીત, હવે તો-
તારા હોઠેથી સાંભળવું, ક્યાં સહેલું છે?

તેં દીધેલા પત્રો મારી પાસે છે, પણ;
રોજ રોજ એ વાચન કરવું, ક્યાં સહેલું છે?

કોઈ નદીની જેમ તું, અહીંથી ચાલી ગઈ છે,
કાંઠે બેસીને ટળવળવું, ક્યાં સહેલું છે?

તારા ઘરના ફળીયે, લીલાં તોરણ જોઈને,
અધ્ધવચ્ચેથી આગળવધવું, ક્યાં સહેલું છે?

.૨. (પાન-૧૧૧)

એ જ રણ ને, એ ચરણની વાત કર,
હાંફતા, તું એ હરણની વાત કર.

જીન્દગીનો સાર સઘળો નીકળે,
કોઈ એવાં અવતરણની વાત કર!

યાદની લાલી ભરી જે આંખમાં,
તું હવે એ જાગરણની વાત કર.

બોલવા ખાતર હવે બસ બોલમાં,
કોંક વેળાં આચરણની વાત કર 1

લાખમાંથી એકના હો ભાગ્યમાં,
તું મને એવાં મરણની વાત કર.

.૩. (પાન-૧૧૩)

શું થયું છે? શું થવાનું? શી ખબર!
હું અને તું ફક્ત છીએ રાહબર.

બંધ મુઠ્ઠીમાં ઘણું અકબંધ છે,
આપણે કેવા છીએ જો માતબર!

સાયવી લે આવતી હરએક ક્ષણ,
ગૈ હવે, ગઈકાલની ના કર ફીકર

શ્વાસ મારા બસ તને આપી શકું,
એટલી મુડી બચી છે હાથ પર!

ફક્ત તારી વાત તું કર્યા કરે,
હું તને જોયા કરું બસ રાતભર!

.૪. (પાન-૧૧૫)

સાથ તારો છે હવે, બસ ચાલ મીતવા,
શી ખબર કે શા અમારા હાલ મીતવા?

જીન્દગી પણ ગીત થઈને ગુંજશે આ,
આપ મુજને, હરવખત જો તાલ મીતવા.

છું પ્રણયનાં યુદ્ધમાં, પણ હું ડરું ના-
હો ભલે તલવાર, બરછી, ઢાલ મીતવા!

આવને તું અબઘડી મારી કને બસ,
કોણ જાણે શું થવાનું કાલ મીતવા!

રાહ જોવાની હજી પણ ક્યાં સુધી કહે?
વીતશે દીવસો પછી હર સાલ મીતવા.

.૫. (પાન-૧૧૬)

મને કોઈ યાદ કરે છે, હજી પણ;
સતત શ્વાસમાં એ, ભરે છે હજી પણ.

ડુબે, ઓગળે છે, ને ફેલાય ભીતર,
અને આંખમાંથી, તરે છે હજી પણ.

કોઈ રોમરોમે સતત સળવળે ને-
રગેરગમાં મારી ફરે છે હજી પણ!

થતો જાઉં છું સાવ ખાલી ક્ષણેક્ષણ,
ને ભીતર કોઈ કંઈ ભરે છે હજી પણ!

કથા ખુદની જેણે કસમથી લખી છે,
છતાં આયનાથી ડરે છે હજી પણ.

.૬. (પાન-૧૨૪)

કોઈ સપનાં તુટવાનો ડર નથી,
જો ધરા છે, આભ છે, ને ઘર નથી!

મોત માટે બંદગી કરવી પડે,
જીન્દગી આ એટલી બદતર નથી.

આ કતલમાં એમનો પણ હાથ છે,
હાથમાં એના ભલે ખંજર નથી!

એ જ છે બસ, એ જ રહેશે, અંતમાં,
આ સમય, સંજોગથી કેં પર નથી!

કોણ બીરબલની કદર કરશે હવે?
આજના દરબારમાં અકબર નથી!

.૭. (પાન-૧૨૭)

હજી શ્વાસમાં બેકરારી ભળી છે,
ને પીડા અહીં એકધારી ફળી છે.

છે કાગળ, કલમ ને વીચારો ધુમે છે,
જુઓ ટાંકણે આંગળી પણ બળી છે!

થીજી ગઈ છે ભીતર નદી એક આખી,
ને આંખોમાં કોઈ શીલા ઓગળી છે!

ભલે ના મળી એક પણ કુટી કોડી,
મને વારસામાં, ખુમારી મળી છે.

મળી ચાર આંખો અમારી જરી જ્યાં,
ત્યાં અફવાને પાંખો કુટી નીકળી છે.

—રાજેશ મહેતા ‘રાજ’

સંપર્ક : ‘શીવાંજલી’, ઈ-૩૧૦, શાસ્ત્રીનગર, નાના મવા મેઈન
રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૫

ફોન : (૦૨૮૧) ૨૩૩ ૧૫૨૫ મોબાઈલ : ૯૮૨૫૨ ૦૯૩૮૦

‘શ્રી ગઝલ’- ‘પાંચ કવીઓનો સંયુક્ત ગઝલ સંગ્રહ’માંથી
સાભાર...

@

033-140 : 10-02-2008

ગાઝલ

-નીનાદ અધ્યારુ

અનુક્રમણિકા

.૧. (પાન-૨૫)

ધારવું પડશે, હજુ વીચારવું પડશે,
આપણું પાસું જમા, ઉધારવું પડશે.

ના, નથી સારી બહુ ભીનાશ એનામાં,
આપણે અસ્તીત્વને નીતારવું પડશે.

એક આળસ નામનું ગુમડું થયું તો છે,
એને એક જ ઝાટકે ઉખાડવું પડશે.

એમનો એક્કેય રીતે પત્ર ના આવ્યો,
લ્યો! કબુતર આપણે ઉડાડવું પડશે.

શી કલાથી વૃક્ષ કાપ્યું છે, અ..હો..હો..હો..
કામ કઠીયારાનું પણ બીરદાવવું પડશે 1

નામનો જેણે કદીયે મોહ ના રાખ્યો,
નામ એનું આપણે કંડારવું પડશે.

હા, હજી ઓછું પડે છે એક મન ‘નીનાદ’,
આપણે બીજુંય મન ઉગાડવું પડશે.

.૨. (પાન-૨૮)

વર્ષાની વાત કરીએ, વાદળની વાત કરીએ,
તું આવ જો અહીં તો, કાજળની વાત કરીએ.

ના મળ મને ભલે તું, એક ‘ફોન’ તો કરી જો,
તો આપણે લખેલા કાગળની વાત કરીએ.

આ આપણી સગાઈ, છે પ્રેમની સગાઈ,
કંકુ ને ચોખા સાથે, શ્રીફળની વાત કરીએ.

છે માણસોય કેવા! વાતો બધી છુપાવે,
‘નીનાદ’ આપણે તો પળપળની વાત કરીએ.

.3. (પાન-૨૯)

એક બુદબુદા થવાનું હોય છે,
પ્રેમમાં ખુદા થવાનું હોય છે!

ગમવું કે ના ગમવું એના હાથમાં,
આપણે ફીદા થવાનું હોય છે.

મન ભરીને તું મળી લેજે એને,
આખરે જુદા થવાનું હોય છે.

એ જ વખતે યાદ કેં આવે નહીં,
જ્યારે અલવીદા થવાનું હોય છે.

આપણે દેખાવ કરવાનો 'નીનાદ'
આપણે પરદા થવાનું હોય છે.

.૪. (અપ્રકાશીત રચના)

કોણ જાણે કોણ આવીને લખાવી જાય છે?
કોણ આ દુઃખતી અમારી રગ દબાવી જાય છે?

કોણ આ સારા અને નરસાના પાડે ભેદ ને,
કોણ આ પીંજરના પોપટને પઢાવી જાય છે?

કોઈ ઈશ્વરને અહીં બેફામ ગાળો આપતું,
કોઈ મંદીરે જઈ, કુલો ચડાવી જાય છે!

કોઈ મારી ઝુંપડીને બાળવામાં રત સતત,
કોઈ બેસી દુર પણ મહેલો બનાવી જાય છે!

ભુલવાની સાવ છેલ્લી ક્ષણ ઉપર હું હોઉં ત્યાં,
કોઈ આવીને ફરી ચહેરો બતાવી જાય છે.

કોઈ જો અમૃત મળે તો એય તરછોડે ‘નીનાદ’,
ઝેર જેવું ઝેર કોઈ ગટગટાવી જાય છે!

.૫. (અપ્રકાશીત રચના)

માતા-પીતાની હેલી, ફળીયું અને એ ડે’લી,
જોયા કડું મને હું, ખુદને હજી ઉભેલી.

પીઠીનો રંગ પીળો, તન-મનમાં તાવ ઝીણો,
એ આંસુનું સરોવર, એ પાંપણો નમેલી.

કંકુ તણા એ થાપા, કે કાળજાના કાપા,
આવે છે યાદ આજે, જ્યાં મા મને વહેલી.

વડવાઈમાં હીંચકતી, શમણાં મહીં વીહરતી,
પથ્થરથી આંબલીને, એ પાડતી સહેલી.

એ બાળપણની રમતો, એ ઢીંગલો જે ગમતો,
'ઘર-ઘર'ની યાદ આવે, ગમતી નથી હવેલી.

.૬. (પાન-૩૩)

આંખ જ્યારે આંખથી મળતી હશે,
કેટલી દીવાસળી બળતી હશે?

હું અહીં ખીલતી કળી જોયા કરું,
એમની ત્યાં આંખ ઉઘડતી હશે?

હાથમાં પાંપણ છુપાવી એય પણ,
કુંક મારી યાદ તો કરતી હશે!

પત્ર મારા વાંચીને, યુમ્યા પછી-
એમનીયે આંખ નીતરતી હશે!

જ્યારે જ્યારે હાથમાં મહેંદી રચે,
નામ મારું ક્યાંક તો લખતી હશે!

લાખ દીવાઓ બળે અહીંયા ‘નીનાદ’
સાંજ એના ઉંબરે ઢળતી હશે.

.૭. (પાન-૩૫)

એક આંસુ ઝળહળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?
કોઈ મનગમતું મળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?

શહેર આખું, બાગમાં ફેરવાઈ જાશે આજ તો,
કોઈ ઘરથી નીકળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?

દોસ્ત, મારી આ નવી ગઝલો એ બીજું કે નથી,
લોહી મારું ઉકળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?

આજ કો’ આવી ગયું એક રાતમાં કુટપાથ પર,
આજ કોઈને ઘર મળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?

કોઈને હૈયે હરખના લાખ દીવા થાય છે,
કોઈનું હૈયું બળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?

કેટલાં વર્ષો પછી મહેફીલ જામી છે ‘નીનાદ’
કોઈ અંગત નીકળ્યું છે, કેટલાં વર્ષો પછી?

.૮. (પાન-૩૭)

વખાણો છો તમે કીંતુ, હવે એવાં સરસ ક્યાં છે?
કહો દીલથી, હતાં પહેલાં, હવે એવાં વરસ ક્યાં છે?

તમારી હીમવર્ષાને ન ઓગાળી શક્યો તો શું?
અમારા સુર્યને ઠારે એવા બરફ ક્યાં છે?

સવારે ઉઠતાં જોવું પડે છે ‘ટી.વી.’નું મોઢું,
‘કહું છું, સાંભળ્યું? ઉઠો!’ હવે એવા શબ્દ ક્યાં છે?

અહીં વેચાય છે પાણી પડીકે, એક રૂપીયામાં,
મળે નીઃશુલ્ક શીતળ જળ હવે એવી પરબ ક્યાં છે?

નીરાંતે બેસીએ હીંડોળે, કરીએ પ્રેમની વાતો,
હવે હીલ્લોળ એ ક્યાં છે, હવે એવા હરખ ક્યાં છે?

જીવનની વાસ્તવીકતાને ઉતારું છું ગઝલમાં હું,
'નીનાદ' શબ્દો રમાડું હું, હવે એવાં કસબ ક્યાં છે?

.૯. (પાન-૪૦)

એકાદ-બે સળગતા કીસ્સા તો જોઈએ,
ઈતીહાસને જરૂરી હીસ્સા તો જોઈએ.

એના વગર અધુરું છે ઘર દરેકનું,
કુરાન, બાઈબલ કે ગીતા તો જોઈએ.

હું દોસ્તો કનેથી શીખ્યો છું આટલું :
વધવું જો હોય આગળ ઈર્ષા તો જોઈએ!

પગમાં ભલે ન બાંધો ઝાંઝર તમે પ્રીયે!
પણ હાથમાં તમારા, હીના તો જોઈએ.

એ એકલા રડે છે, એ વાજબી નથી,
સામાં નયન પણ થોડાં, ભીનાં તો જોઈએ.

હું પ્રેમનો પ્રસ્તાવ મુકી દઉં ‘નીનાદ’ પણ,
થોડી-ઘણીય એની ઈચ્છા તો જોઈએ!

—નીનાદ અધ્યારુ—

‘શ્રી ગઝલ’— ‘પાંચ કવીઓનો સંયુક્ત ગઝલ સંગ્રહ’ માંથી
સાભાર...

કવી સંપર્ક : ‘ઋતવન’, ૨- ગોલ્ડન પાર્ક, યુનીવર્સિટી રોડ,
રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૫

ફોન: (૦૨૮૧) ૨૫૮ ૩૧૫૬, મોબાઈલ: ૯૭૨૭૨ ૯૯૯૧૧

@

034-143 : 02-03-2008

ગઝલ

-ડૉ. વીવેક ટેલર

અનુક્રમણિકા

૧.

પાણી ભરેલાં વાદળોને ખેંચી લાવવા,
ઓછાં પડે છે, દોસ્ત! આ શહેરોને ઝાડવાં.

એક તો આ રણ વીશાળ છે, ઉપરથી ઝાંઝવાં,
ખુદમાં ડુબી ગયેલને ક્યાંથી તરાવવા?

તારા વગર આ આંખની રણ જેવી ભોંયમાં,
મૃગજળ ઉગે તો ઠીક, ક્યાં વરસાદો વાવવા?

પરપોટો થઈ વીલાવાનું જળમાં થયું નસીબ,
હોવાપણાનો દેહ ન ત્યાગી શકી હવા.

એક આ ગઝલ સરીખડા લવચીક દેહને,
છંદો, રદીફ, કાફીયા: શું-શું ઉપાડવા?

કપડું છો ફાટે શ્વાસનું, દોરો નહીં ફીટે,
શબ્દો મળ્યા, હવે બીજા બખીયા શું ટાંકવા?

૨.

મને શબ્દ જો મળે રાહમાં, તો કહું હું આટલું કાનમાં;
બીજું કોઈ ઘર ના ગમ્યું કદી, મને રાખ તારા મકાનમાં.

આ શરીર યાને જરા હવા કરે આવજાવ વીરાનમાં,
હલે તો હલે કોઈ પાંદડુ, બધું સ્થીર છે અન્યથા સ્થાનમાં.

સદી ગ્યું છે સદીઓથી પીંજરું, ન પુછો મજા શી ઉડાનમાં?
જુઓ બસ, અમારી આ આંખમાં અને સમજો લો બધું સાનમાં.

કયો પગ લઈ કયા પાણીમાં હું યુગોયુગોથી ઉભો હતો?
હતી માછલી તો ઘણી છતાં, હું રહી ગયો કયા ધ્યાનમાં?

પળેપળ બળીને જ જીવ્યો છું, મર્યા બાદ બાળીને કરશો શું?
મને લઈ જશો ના સ્મશાનમાં, દઈ દેજો દેહ આ દાનમાં.

3.

કયાં કારણોથી ને કોના પ્રતાપે, તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા છો
આજે?

કહો, કોણ કોના હીસાબો તપાસે? તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
છો આજે?

હતો મુળનો ને રહ્યો મુળમાં હું, તમે ચાલ સમજી લીધી'તી
સમયની,
બની ફળ મજાના ઉંચી કોઈ ડાળે, તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
છો આજે?

હતી શ્વાસમાં જે દીશાઓ, હવાઓ અને સાથે રહેવાની વણખાધી
કસમો,
છું હું એ જ છાતીના તુટ્યા પ્રવાસે, તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
છો આજે?

મળો ઝંખનામાં, મળો યાદમાં ને મળો સ્વપ્નમાં પણ ને
અલમારીઓમાં
દબાયેલા આલ્બમના એકાદ પાને તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
છો આજે?

કદી એક રાવણ, કદી કંસ એક જ હતા પુરતા તમને
 અવતારવાને,
 અમે આજે લાખો-હજારો વચાળે, તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
 છો આજે?

વીરહ, ઝંખના, યાદ, દુઃખ, સઘળું ટાઢું, કયા ફેફસાંમાંથી હું
 આગ કાઢું?
 પવન જોઈએ જે અગનને જીવાડે, તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
 છો આજે?

સમય, શબ્દ ને અર્થની બહાર આવી, બધી ઈચ્છા ત્યાગી ને
 હોવું વટાવી,
 ઉભો છું ક્ષીતીજ પારના આ મુકામે, તમે ક્યાંના ક્યાં જઈને બેઠા
 છો આજે?

૪.

મને ન પુછ કે તારા વગર શું છુટકો છે?
 ન પુછ વાયુને, વાયા વગર શું છુટકો છે?

નસીબમાં નહીં, મહેનતમાં ફક્ત માને છે,
 એ હાથમાંય જો... રેખા વગર શું છુટકો છે?

વસંત જેવી તું આવીને વળગી બેસે તો,
આ કાષ્ઠનેય મહોર્યા વગર શું છુટકો છે?

ન હોય કોઈ જ્યાં બંધન ત્યાં કેવી આઝાદી?
જો વહેવું હોય તો કાંઠા વગર શું છુટકો છે?

જીવન-મરણની તમે વાત લઈને બેઠા છો...
અને જીવો-મરો સ્વેચ્છા વગર, શું છુટકો છે?

ભલે ને તું નહીં દેખાતો હોય ક્યાંય છતાં,
તું છે વાતને માન્યા વગર શું છુટકો છે?

ભલે ને સોમી ગઝલ લખતો હોઉં હું તો પણ;
વીતેલી પળ ફરી જીવ્યા વગર શું છુટકો છે?

૫.

ગત-અનાગત બેયનો ફાળો હશે,
લોહીઆણ એથી શું વચગાળો હશે?

હું હજી નીચે છું બસ એ વાતથી
થાય છે સાબીત, ઉપરવાળો હશે 1

સ્વપ્નને કહેજો પગરખાં વાપરે,
પાંપણોનો માર્ગ પથરાળો હશે.

વરસો રાખે એને ક્ષણમાં છોડે જીવ,
મૃત્યુનો દેહ ઓર રૂપાળો હશે?

ઝાંઝવાના પગ લઈ સૌ દોડતાં –
ક્યાંક તો રણદ્વીપ હરીયાળો હશે 1

પેન લેતામાં ઉમડશે, ધાર્યુંતું,
ધાર્યું ન્હોતું, શબ્દ નખરાળો હશે.

૬.

શબ્દો છે મારા શ્વાસ અને કાવ્ય પ્રાણ છે,
ચારેતરફ આ લોહીમાં અક્ષરની આણ છે,

સીદ્ધાર્થમાંથી હર ક્ષણે ગૌતમ બનું છું હું,
લોહીનું શબ્દે-શબ્દે કલમમાં પ્રયાણ છે.

ઈન્દ્રીયના આ ઢોરને કાબુમાં કરશો કેમ?
દરવાજા છોને બંધ હો, ખુલ્લી ગમાણ છે,

અણઆવડતનું બહાનું હવે કેમ કાઢશો?
ઉભા છો જ્યાં આ પાણી તો ઢીંચણસમાણ છે.

બોલે જો હોઠ જુકું, સીધું આંખમાં જુઓ,
વર્ષો જુનો ઈલાજ છે; પણ રામબાણ છે.

બે-ચાર શ્વાસ સુધીની તકલીફ છે બધી,
આગળ પછી આ રસ્તામાં સીધું ચઢાણ.

ગીત

1.

બટકેલી ડાળ તમે તોડી શકો છો, દોસ્ત! બગડેલા સંબંધનું શું?
કહેવું ન હોય તો ન કહેવાની છુટ, હું તો પુછું છું અમથું અમસ્તું.

સાથે પગલાં માંડ ચાલ્યા'તા પાંચ ત્યાં તો
રસ્તાને આવી ગઈ આંચ;
અડવાનું ભોંયને શીખ્યા'તા માંડ એમાં
સપનાને વાગી ગયો કાચ,
મળી શકો એ પહેલાં છુટા પડો એવા સગપણનું નામ બીજું 'હું'?
કહેવું ન હોય તો ન કહેવાની છુટ, હું તો પુછું છું અમથું અમસ્તું.

આંખોના પાદરમાં કુવા છલકાય કેમ?
 હૈયાના મોલ કેમ ભારે?
 અળગા થવાની કોઈ વેદના ન હોય તો
 ઉઠે શીદ નેણ વારે-વારે?
 દફનાવી દઈએ બધું મળી સમજીને પછી ઉગે એ કુંપળનું શું?
 કહેવું ન હોય તો ન કહેવાની છુટ, હું તો પુછું છું અમથું અમસ્તું.

સહ-બંધ ગણો કે સંબંધ કહો એમાં કંઈ
 નફો નુકસાન તો જોવાય નહીં;
 આંખોનાં વાદળીયાં ઘેરાશે કાલ કહી,
 દરીયા કંઈ કાળના ભુંસાય નહીં,
 દીલનો સુરજ તપે આજે તો આજે, ને કાલે તપે તો કાલે
 ચોમાસું.
 કહેવું ન હોય તો ન કહેવાની છુટ, હું તો પુછું છું અમથું અમસ્તું.

મુક્તક

મારી દુઆ સાચી હશે તો કો'ક દી ફળશે તને,
 મારો પ્રણય સાચો હતો એની સમજ પડશે તને;
 પથ્થર છું, છો તુજ રાહનો, ઠોકર નથી, ના..ના..નથી,
 પગ મુક, ઉંચાઈ પગથીયાની સદા મળશે તને.

હાઈકુ

૧.

ખાલી આભને
શ્રાવણનાં, બનાવું
રણની હોડી!

૨.

અરીસો કુટે
કણ કણ થૈ જાઉં,
છાયા ન મીટે.

૩.

તડકાસળી
વીણીને માળો બાંધે
સમયપંખી.

૪.

પુષ્પનેત્રમાં
વસંતનું કાજળ,
ભમરો હસે.

ડૉ. વીવેક ટેલર

સંપર્ક : આયુષ્ય મેડી-કેર હોસ્પિટલ અને કાર્ડિયાક સેન્ટર,

47- સ્વીટી સોસાયટી, ભટાર રોડ, સુરત-395 001

ટેલીફોન : 0261-223 4030/31/32

મોબાઈલ : 98241 25355

ઈ-મેઈલ : dr_vivektailor@yahoo.com

વેબસાઈટ : <http://vmtailor.com/>

@

035-145 : 16-03-2008

ગઝલ

-ડૉ. મહેશ રાવલ

અનુક્રમણિકા

(૧)

ખુલ્લું ખુલ્લા પળભર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ,
લજ્જા મુકી અધ્ધર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

સપનાં સામે, સપનાં જેવું સપનું મુકી દઈએ,
આંખે આંજી ઝરમર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

જેના નામે તરતો જોયો પથ્થર, સગ્ગી આંખે,
પડકારી એ ઈશ્વર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

પરસેવે નીતરતાં લથબથ, અડધાં ભુખ્યા પેટે,
પાટા બાંધી નવતર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

આંટી ઘુંટી જેવા અમથે-અમથા સગપણ વચ્ચે,
ઉજવી લઈએ અવસર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

હોવાની પીડાથી બમણી, નહીં હોવાની ચીંતા,
અંગે અંગ લઈ કળતર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

દેખાદેખી, દેખાડો, ને નખશીખ ઈર્ષા, અવઢવ,
કાંઠાળા મન-તટ પર, ચાલો માણસ-માણસ રમીએ.

(૨)

ખાતાવહી સરભર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો,
આધાર છે, સધ્ધર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

પ્રત્યેક પાસે આમ તો, છે આગવી ઓળખ-પરખ,
જે બહાર તે અંદર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો !

અત્યંત નાજુક હોય છે, સંબંધ ભીતર બહારથી,
પણ માવજત નક્કર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

ટોળે વળી સપના દીવસભર, રાતની ચર્યા કરે,
'ને રાત પાસે ઘર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

ઘટના અજુગતી કેટલી, ક્યારે બને, નક્કી નથી,
અહીં કોઈને કંઈ ડર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

અંગતપણાની આડ લઈ, સર્જાય છે વીટંબણા,
એ પ્રશ્ન છે, ઉત્તર નથી; છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

ઘરના ગણાતા હોય એ અપવાદ નીકળે, શક્ય છે,
પણ ઘર હવે ખુદ ઘર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

જોખમ બનીને ત્રાટકે જે લક્ષ્ય પર-છે ક્યાં હવે ?
એ વેણ, એ વેતર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

છે ઈશ્વરીયત સત્ય, 'ને એ સર્વવ્યાપી હોય છે,
માણસપણું પગભર નથી, છે પ્રશ્ન કેવળ એટલો!

(3)

અનાયાસે ખરી કુંપળ, પછી બે-ફામ રોયો છું,
નજર સામે સુકાયું જળ, પછી બે-ફામ રોયો છું.

હતું કે, જીન્દગી સાથે ઘરોબો કેળવી લેશું,
મળી નહીં કોઈ એવી પળ, પછી બે-ફામ રોયો છું.

ત્યજી બેઠો કીનારો, ખાતરી ઉંડાણની કરવા,
ન આવ્યું કોઈ રીતે તળ, પછી બે-ફામ રોયો છું.

ન આવ્યો સ્હેજ પણ અણસાર, ને પલટાઈ ગઈ બાજી,
કરી ગઈ જીન્દગી ખુદ છળ, પછી બે-ફામ રોયો છું.

રમ્યો 'તો બાટ છેલ્લી, જીતવા હારી ગયેલું, હું,
ન આવ્યું કામ કંઈ અંજળ, પછી બે-ફામ રોયો છું.

કસોટી પણ ન થઈ નક્કર, ન થઈ સરખામણી સધ્ધર,
અપેક્ષાકૃત મળ્યું નહીં ફળ, પછી બે-ફામ રોયો છું.

(૪)

હું બટકણી ડાળની કુંપળ નથી,
કોઈ ખરતાં ફુલનું અંજળ નથી!

છું હકીકત જ્યાં વસે, એ સલ્તનત,
હું દીવાસ્વપ્નો ઉછરતું સ્થળ નથી!

ઝળહળે છે બેય આંખે સત્ય ખુદ,
કંઈ અસતની આંધળી અટકળ નથી!

મેં ધરોબો કેળવ્યો છે, શબ્દથી,
સાવ કોરા મૌનનો કાગળ નથી!

જે મળે છે, એ જ આપું છું પરત
એ વીષયમાં ક્યાંય, મનમાં છળ નથી!

આવડે જો ખોલતાં તો શક્ય છે
અન્યથા, આસાન ખુલતી કળ નથી!

શક્યતાઓ લઈ ફરું છું, કાંધ પર
ધુંધળી, અસ્પષ્ટ, અમથી પળ નથી!

છું વીષય, હું માતબર ઐશ્વર્યનો,
ઓટલે ચર્ચાય એ ટીખળ નથી!

ધોમ ધખતો તાપ છું, વૈશાખનો
માવઠાનું, વાંઝીયું વાદળ નથી!

(૫)

હતો મોઘમ છતાં એના ઈશારે, રંગ રાખ્યો છે,
જુદી રીતે મળ્યો પણ, આવકારે રંગ રાખ્યો છે.

બધાએ તક મળી ત્યારે કર્યો હડધુત, સરવાળે,
ખરે ટાણે, ખુદાના કારભારે રંગ રાખ્યો છે.

ચકાસ્યા ધ્યાનથી સંબંધનાં ખાતાં નવેસરથી,
થયું નક્કી, જમા કરતાં ઉધારે રંગ રાખ્યો છે.

રહસ્યો જીન્દગીનાં કેમ હું જાણી શકત, નહીંતર,
હતાં જે સાવ અંગત, એ સહારે રંગ રાખ્યો છે.

મળી છે શાંતી આજે, પણ મળી છે જીવના ભોગે,
ન રાખ્યો જીન્દગીએ, તો મઝારે રંગ રાખ્યો છે.

નથી મળતું જરૂરી અહીં, જરૂરત હોય છે ત્યારે,
અલગ છે કે, ખુદાએ છાશવારે રંગ રાખ્યો છે.

મળ્યું નહીં કોઈ ઘરમાં કે, ન ઘરની બહાર, અંગત થઈ,
અમારાં આંસુઓએ, હર પ્રકારે રંગ રાખ્યો છે.

(૬)

સપનાં વીશે વીચારતાં થાકી જવાય છે,
આ જાતને મઠારતાં, થાકી જવાય છે!

રસ્તો કદીયે કોઈની તરફેણ ના કરે,
કેડી નવી કંડારતાં, થાકી જવાય છે!

સ્થાપીત થયેલાં આમ તો, સંબંધ છે નવા,
કીસ્સા જુના વીસારતાં, થાકી જવાય છે!

પડઘા પડે તો, સાદનું હોવું-કબુલ; પણ,
અમથાં અવાજો ધારતાં, ધાકી જવાય છે!

માણસ, અધુરી વાત છે—સમજ્યાં તો ઠીક છે,
બાકી, ગળે ઉતારતાં થાકી જવાય છે!

તુટી જવાની શક્યતા છે, કાચ જેટલી,
સંબંધને ઉછેરતાં થાકી જવાય છે!

જીવી જવાતી હોય છે બે-શક, છતાંય પણ;
આ જીન્દગી ગુજારતાં, થાકી જવાય છે!

(૭)

અડધાં ઉઘાડાં દ્વાર જેવાં નીકળે છે,
રસ્તાય, ખાંડાધાર જેવા નીકળે છે!

ભીતર અલગ, ને બહાર તો એથીય નોખા,
સંબંધ, કારોબાર જેવા નીકળે છે!

માણસ તરીકે મુલવો તો ખ્યાલ આવે,
લોકો, જુનાં અખબાર જેવા નીકળે છે!

છલકાય ને ઉભરાય—એમાં ફેર છે; પણ
ક્યારેક, ઘડા નાદાર જેવા નીકળે છે!

છે જીન્દગીની કાંધ પર એનો જ બોજો,
સપનાંય, અમથાં ભાર જેવાં નીકળે છે!

મેં જીન્દગી આખી નીભાવ્યા હર પ્રકારે,
એ સગપણો બીસ્માર જેવા નીકળે છે!

હું ખાતરી આપી શકું, દૃષ્ટાંત સાથે,
ઘરનાંય, છેલ્લે બહાર જેવાં નીકળે છે!

એવું નથી કે, દર્દ લા-ઈલાજ છે આ,
ઉપચાર અત્યાચાર જેવા નીકળે છે!

(૮)

અષાઢી આંખમાં, મૃગજળ જણાયાં છે,
અધીકતર માણસો, વાદળ જણાયા છે ।

દીવસની જેમ ખુલ્લે આમ જોયું તો
ઘણા નક્કર તમસ, પોકળ જણાયાં છે!

અપેક્ષા કેમ રાખું સ્થીરતા જેવી ?
અહીં પ્રત્યેક મન, ચંચળ જણાયાં છે!

ફરી ગઈ છે ઘણી વ્યાખ્યા, સમય સાથે,
ઘણાં સ્થાપીત રહસ્યો, છળ જણાયાં છે!

નથી કરતાં સ્વયમ્ સ્વીકૃત બળીને, પણ
મને, એ સીંદરીમાં વળ જણાયા છે!

કસોટી કોણ કરશે અર્ધસત્યોની ?
સ્વયમ્ ઈશ્વર, મને વીહ્વળ જણાયા છે!

(૯)

ગાગરમાં સાગર છે, મનવા!
પરપોટાના થર છે, મનવા!

અમથી છે રંગોની ભ્રમણા,
રંગો ક્યાં પગભર છે મનવા!

વત્તા, ઓછા, ગુણ્યા, ભાગ્યા,
છેલ્લે સહુ સરભર છે, મનવા!

ખાલી તંબુ, ખાલી ડેરા,
સરકસ છે, જોકર છે, મનવા!

અંતે ગણ કે ગણ આરંભે,
શ્રદ્ધા છે, ઈશ્વર છે, મનવા!

ડૉ. મહેશ રાવલ

‘જ્યોતી’-૪, હસન વાડી, તીરુપત્તી ડેરી ફાર્મ પાસે,

રાજકોટ-૩૬૨ ૦૦૨

મોબાઈલ : ૯૮૨૪૪ ૮૧૫૮૬

E-mail: drmaheshrawal@yahoo.com &
drmaheshrawal@gmail.com
@

036-148 : 06-04-2008

ગઝલ

-ગૌરાંગ ઠાકર

અનુક્રમણિકા

(૧)

ચાલને માણસમાં થોડું વ્હાલ વાવી જોઈએ,
ને પછીથી વાડ થઈ વેલા ટકાવી જોઈએ.

બસ, બને તો એક દીકરાને મનાવી જોઈએ
એ રીતે ઘરડાં-ઘરો ખાલી કરાવી જોઈએ.

કેવી રીતે જળ અહીં આંસુ બને તે જાણવાં,
વ્હાલસોચી દીકરી ઘરથી વળાવી જોઈએ.

કાખઘોડી લઈ અહીં ચાલે નહીં સંબંધ દોસ્ત,
એકબીજાનાં ખભે એને ચલાવી જોઈએ.

બહુ સરળતાથી જગત જીતી જવાતું હોય છે,
આપણી આ જાતને ફેલાં હરાવી જોઈએ.

(૨)

અજવાશ ઘરમાં આવશે, બારી ઉઘાડ, દોસ્ત,
અંધાર ઓગળી જશે, બારી ઉઘાડ, દોસ્ત.

આપી જશે હવા તને ખુદની વીશાળતા
કુલોની મ્હેક આપશે બારી ઉઘાડ, દોસ્ત.

તારામાં શોધશે પછી વૃક્ષો વસંતને,
બસ શર્ત એટલી હશે બારી ઉઘાડ, દોસ્ત.

વરસાદ, મેઘધનુષ ને વાદળ, હવા, સુરજ,
બોલાવતાં તને કશે બારી ઉઘાડ, દોસ્ત.

કેડીથી ધોરી માર્ગની, તું થઈ જશે સડક,
માણસનો રાહબર થશે બારી ઉઘાડ, દોસ્ત.

(૩)

હું સાંકડી ગલીમાં, રસ્તો કરી જવાનો,
માણસ સુધી જવાનો, આગળ નથી જવાનો

પાષાણ સમ હૃદયમાં, પોલાણ શક્ય છે, દોસ્ત,
તું ઓગળી પ્રથમ જા, એ પીગળી જવાનો.

એવી ખબર છે આવી, તું નીકળી નદી થઈ,
દરીયાની એટલે હું, ખારાશ પી જવાનો.

તારા ઉપરની મારી, દીવાનગી ગમે છે,
મારા સીવાય કોને, હું છેતરી જવાનો?

હું છું જ કૈંક એવો, તું છોડ આ પ્રયત્નો,
તું ભુલવા મથે ને, હું સાંભરી જવાનો.

હોવાપણું ઓ ઈશ્વર, તારું વીવાદમાં છે,
મારી તરફ હું તેથી, પાછો વળી જવાનો.

(૪)

ઝાડ પહેલાં મુળથી છેદાય છે,
એ પછીથી બારણું થઈ જાય છે.

આ ગગનચુંબી ઘરો સર્જાય છે,
આભ તો પંખીનું ઓછું થાય છે!

એમને તું કેમ છત્રી મોકલે?
જે અહીંયા જાણીને ભીંજાય છે!

સ્વપ્ન જેવું હોય શું એ બાળને?
ડાળે જેનું ઘોડીયું બંધાય છે?

કોઈને પથ્થર-હૃદય કહેશો નહીં,
આંસુ પથ્થરનાં ઝરણ કહેવાય છે.

એકલા આવ્યા, જવાના એકલા
પણ અહીં ક્યાં એકલા જીવાય છે?

(૫)

જીન્દગીભર એ ઉખાણું હોય છે,
કેવી રીતે જીવવાનું હોય છે?

જે રીતે અહીંયાં જીવાયું હોય છે,
કાવ્ય એનું ક્યાં લખાયું હોય છે?

તારા આ ઉચ્છ્વાસને સંભાળજે,
ઝાડનો એ પ્રાણવાયુ હોય છે!

હું ટપાલી છું તમારી મ્હેકનો,
બસ, તમારે ખીલવાનું હોય છે.

તું કલમના હાથથી શોધી શકે,
આડે હાથે જે મુકાયું હોય છે.

ઝાંઝવે જાતાં હરણને રોકમાં,
એ જ એનું પાણીચારું હોય છે!

(૬)

જે ઘડી બે હાથથી ખોબો થયો,
ત્યારથી આ જીવનો સોદો થયો.

ત્યાં હવાની હેસીયત બીલકુલ નથી,
જળમાં ગઈ તો માત્ર પરપોટો થયો.

મોભ થઈ માથે સતત રહેતો હતો,
એ જ માણસ ભીંત પર ફોટો થયો.

બાગ પરણાવે પવનથી મ્હેકને,
જાણે કન્યાદાનનો મોકો થયો.

કોઈને નાનો ગણે તો માનજે,
એટલો તારો અહમ્ મોટો થયો!

(૭)

મારી દીવાનગીને તમે છેતરો નહીં,
વરસાદ મોકલી હવે છત્રી ધરો નહીં.

કોરું કપાળ લઈ પુછે વીધવા થયેલી સાંજ,
અવસાન સુર્યનું ને કશે ખરખરો નહીં!

એવું બને કે હું પછી ઉંચે ઉડ્યા કરું,
પાંખોમાં મારી એટલાં પીંછાં ભરો નહીં.

ક્યારેક ભયજનક વહે અહીંયાં તરસનાં પુર,
મૃગજળ કીનારે વ્હાણ તમે લાંગરો નહીં.

હું મ્હેક, પર્ણ, છાંયડો, માળો દઈ શકું,
પણ આપ મુળથી મને અળગો કરો નહીં.

(૮)

તમે બધાંથી અલગ છો તેથી, તમારું નોખું હું ધ્યાન રાખું,
ગુલાબ લઈને તમે મળો તો, હું મ્હેકની લ્યો દુકાન રાખું.

ગયું ક્યાં પંખી મુકીને ટહુકો, હજી તો ડાળી ઝુલી રહી છે,
મને થયું કે આ પાનખરમાં, બને તો થોડાં હું પાન રાખું.

કશુંક આજે કરી જવું છે, કદાચ કાલે જવાનું થાશે,
તમારાં ઘરનાં દીવાને માટે, હવાને આજે હું બાન રાખું.

તમે અહીંયાં સુરજ સમા છો, જશો ના આઘા, ઠરી જઈશ હું,
મને આ જળથી વરાળ કરજો, હું જેથી બાજુમાં સ્થાન રાખું.

પ્રસંગ મારી દીવાનગીનો, હું રોજ ઉજવું છું ધામધુમથી,
દરેક દર્દીને આવકારી, ગઝલમાં પીડાનું ગાન રાખું.

હું કૈંક જન્મોથી છું સફરમાં, અહીં હું કેવળ પડાવ પર છું,
મેં ખોળીયાને કહી દીધું છે, હું તારું ભાડે મકાન રાખું.

(૯)

મને માણસાઈથી મ્હેકવા, લ્યો સરળ ઉપાય મળી ગયો,
હું પવનને પુછી લઉં જરા, તું સુગંધ કઈ રીતે થઈ ગયો.

તને હાથપગની છે ડાળીઓ, તને લાગણીનાં છે પાંદડાં,
તું પડાવ કોઈનો થઈ શકે, મને છાંયડો એ કહી ગયો.

નથી મંદીરોની તું પ્રાર્થના, નથી મસ્જીદોની નમાજ તું,
કદી માવડીનાં તું આંસુમાં, કદી સ્મીત બાળનું થઈ ગયો.

આ હવાના હાથમાં શું હતું, મને કોઈ ડાળ કહે નહીં,
એ લજામણીને અડી રહી, હું તો દુરદુર રહી ગયો.

તું સમયની જીત ને હાર છે, અહીં રાત એની સવાર છે,
અહીં શર્ત ખેલની એ જ છે, જે રમી ગયો તે જીતી ગયો.

અહીં મનનાં દ્વારે ઉભા રહી, મેં તપાસી લીધા વીચારને,
પછી ભીતરી આ સફર મહીં, મને તાલબદ્ધ હું લઈ ગયો.

(10)

પ્રત્યેક પીડાનું વર્ણન કરાય, એવું નથી,
પ્રભુ! તને બધું સમજાઈ જાય, એવું નથી.

પવન તો બાગથી ખુશ્બુ લઈને જઈ રહ્યો છે,
અને આ કુલથી પાછળ જવાય, એવું નથી.

તમે આ આંસુ વગરનાં નયન લઈ ક્યાં જશો?
બધાંથી ડુમાનો અનુવાદ થાય, એવું નથી.

તમે તો આંખથી હૈયે જઈ વસી ગયાં છો,
હવે બીજે કશે તમને રખાય એવું નથી.

જુઓને, હાથમાં અજવાળું કેવું ઝળહળે છે?
કલમથી એટલે છેડો ફડાય એવું નથી.

—ગૌરાંગ ઠાકર

સંપર્ક :

બી-103, 'શુકન' એપાર્ટમેન્ટ, સહજધામ રો હાઉસ સામે,

અડાજણ, સુરત-395 009

ફોન : ઘરે (0261) 273 5534, મોબાઈલ : 98257 99847

ઈ-મેઈલ : gaurang_charu@yahoo.com

@

037-154 : 18-05-2008

ગઝલ-પુષ્પ

-રઈશ મનીયાર

અનુક્રમણિકા

.૧.

આખું જીવન અમે ધીરે ધીરે લખ્યું,
રેત પર જેમ પાગલ સમીરે લખ્યું.

કોરા કાગળ પર બસ, ‘સખી રે!’ લખ્યું,
એથી આગળ નથી મેં લગીરે લખ્યું.

મજનુ, ફરહાદ, મહીવાલ, હીરે લખ્યું,
લીરે લીરે ને આખા શરીરે લખ્યું.

રોજ માણસ ઘવાતો રહ્યો યુપચાપ,
જે લખ્યું તે નીતરતા ઝમીરે લખ્યું.

આપણે ક્યાં કદી કંઈ લખ્યું છે ‘રઈશ’?
એક મીરાંએ લખ્યું; એક કબીરે લખ્યું.

.૨.

આંખથી ટપક્યું અવશ તે આંસુ હોવું જોઈએ,
કેંક ભીતર દર્દ તો સચવાયું હોવું જોઈએ.

મારો દીવો તારા ઘરને રોશન શી રીતે કરે?
દોસ્ત! સૌનું પોતીકું અજવાળું હોવું જોઈએ.

એક માણસ સાદ પાડે, સાંભળી સૌ કોઈ શકે,
વીશ્વ આખું એટલું, બસ નાનું હોવું જોઈએ.

મોત સરખું દુઃખ પડે તો કોઈ કંઈ મરતું નથી,
મોત માટે ભાગ્યમાં મરવાનું હોવું જોઈએ.

મારે સરનામે મળ્યું છે, મારી વીગત કંઈ નથી,
જીન્દગી-પરબીડીયું, બીજાનું હોવું જોઈએ.

.૩.

તરવું કદી ન ફાવ્યું મને, તળ સુધી ગયો,
અમૃતની ઝંખનામાં હળાહળ સુધી ગયો.

હું દીવ્યતાની શોધમાં દેવળ સુધી ગયો,

પ્રત્યેક બંધ દ્વારની સાંકળ સુધી ગયો.

મંદીર કે મસ્જીદો સુધી અટકી ગયા સહુ,
જીજ્ઞાસાવશ જરાક હું આગળ સુધી ગયો.

ભાલાનો, તીર-કામઠાંનો વારસો હતો,
માણસ છતાંય એક દીવસ હળ સુધી ગયો.

મારો મુકામ તો હતો મૃગજળના દેશમાં,
લઈ ગઈ આ મારી પ્યાસ, અને જળ સુધી ગયો.

લોહીનો રંગ લાલ નહીં, કાળો હોય છે;
એવી પ્રતીતી થઈ અને કાગળ સુધી ગયો.

આખા જીવનમાં એક પળ દુઃખની મળી હતી,
એનો જ પ્રત્યાઘાત પળેપળ સુધી ગયો.

મારી તરસના સાચા સ્વરૂપને પીછાણવા,
હરીયાળી ભોમ છોડી, મરુસ્થળ સુધી ગયો.

.૪.

દ્વાર કોઈ ખટખટાવી જાય છે,
આખા ઘરને હચમચાવી જાય છે.

જીન્દગીભર કોણ સાથે રહી શકે?
બેઠ એકલતા નીભાવી જાય છે.

ખાલીપાથી હું ડરું છું એટલે,
વેદનાઓ ઘર સજાવી જાય છે.

જીન્દગીથી થઈ ગયા છે જે વીદાય,
આંખમાં ક્યારેક આવી જાય છે.

નહીં જીવાયેલી ક્ષણોના બોજને,
ચાર જણ અંતે ઉઠાવી જાય છે.

મોડી રાત્રે શેરીમાં રખડે ‘રઈશ’,
રોજ કોઈ ઘર બતાવી જાય છે.

.૫.

ન દ્વીધામાં પડ, તું વલણ લઈ નીકળ;
જીવન લઈ નીકળ યા મરણ લઈ નીકળ.

ખભે આખેઆખું ન રણ લઈ નીકળ,
હથેળીમાં એક રેતકણ લઈ નીકળ.

સંબંધોને ત્યાગી સ્મરણ લઈ નીકળ,
તું સ્પર્શોને છોડી દે, વ્રણ લઈ નીકળ.

હવાઓ જગતની ન સ્પર્શે તને,
તું તારું જ વાતાવરણ લઈ નીકળ.

વજન લઈ સમયની ગલીમાં ન જા,
તું ક્ષણ લઈ પ્રવેશી જા, ક્ષણ લઈ નીકળ.

ક્ષીતીજ પાર પહોંચ્યા ‘રઈશ’ તારા શબ્દ,
હવે તુંય પોતે ચરણ લઈ નીકળ.

ના કમાયા કશું ફક્ત વારસ રહ્યા,
તોય શબ્દોની સાથે નીખાલસ રહ્યા.

છોને આશય વીસામાનો હો એમનો,
આપણી છત પર બે'ક સારસ રહ્યા

ના તો પંડીત થયા, ના તરણ આવડ્યું;
જો અમે ગંગાકાંઠે બનારસ રહ્યા.

ટાંકણાં-છીણીઓની સરતચુકથી,
મંદીરે ના સ્થપાયા બસ, આરસ રહ્યા.

એમ કહીને પછી દેવો હસતા રહ્યા,
લ્યો, 'રઈશ' તો હજુ સાવ માણસ રહ્યા!

.૭.

સંગેમરમરનો નહીં આજ મલાજો તુટે,
આ કલમ મૌન થશે શીલ્પ જરા જો તુટે.

રસ્મ તુટે કે ભલે રીત-રીવાજો તુટે,

તુટે માણસ ન કદી, ચાહે સમાજો તુટે.

ચાલ, એવી કોઈ સરહદમાં પ્રવેશી જઈએ,
જ્યાં પ્રકાશો ન તુટે, જ્યાં ન અવાજો તુટે.

શબ્દ બસ લાકડાની જેમ તણાઈ આવ્યા,
લોહીમાં દર્દભર્યા રોજ જહાજો તુટે.

એક માણસથી 'રઈશ' કેટલા શેરો નીપજે?
એક જીવતરમાં 'રઈશ' કેટલી સાંજો તુટે?

.૮.

સાચો છું તો ય હું મને સાબીત નહીં કરું,
હું સત્યને એ રીતથી લજ્જીત નહીં કરું.

આખાય એના રૂપને અંકીત નહીં કરું.
કાગળ પર ઉતારી કલંકીત નહીં કરું.

આપ્યા કરે એ કુલ મને એ જ શર્ત પર,
એકેય કુલ હું કદી સંચીત નહીં કરું.

પામી ગયો, મજા તો બસ, ઉથાપવામાં છે,
તેથી હું જાતને કદી સ્થાપીત નહીં કરું.

બીજું કશુંય કરવા સમું પ્રાપ્ત થાય તો,
સાચું કહું છું, હુંય પછી પ્રીત નહીં કરું.

રાખે જો વીશ્વને તું વીખરાયેલું, પ્રભુ 1
જા, હુંય મારા ઘરને વ્યવસ્થીત નહીં કરું.

.૯.

માત્ર ત્રણ અક્ષર છે તું, ઈશ્વર છે તું,
લાગણીથી પર છે તું, ઈશ્વર છે તું.

ઘર મને, ભીંતો મને, સગપણ મને;
મુક્ત છે, બે ઘર છે તું, ઈશ્વર છે તું.

પ્રશ્ન છું, કુટપ્રશ્ન છું, માણસ છું હું,
ક્યાં કોઈ ઉત્તર છે તું? ઈશ્વર છે તું.

હું જ નર્તન છું, અનાદી ને અનંત,

માત્ર એક ઝાંઝર છે તું, ઈશ્વર છે તું.

પગ મુકી તો જો ધરા પર એકવાર!
ક્યાં હજી પગભર છે તું? ઈશ્વર છે તું.

સ્વસ્થ હું હોઉં, તો તું હોતો નથી,
ને કવચીત્ કળતર છે તું, ઈશ્વર છે તું.

.૧૦.

કીનારાઓ અલગ રહીને ઝરણને જીવતું રાખે;
અલગતા આપણી એમ જ સ્મરણને જીવતું રાખે.

તળાવો મૃગજળોનાં જેમ રણને જીવતું રાખે,
બસ, એમ જ સ્વપ્ન તારું એક જણને જીવતું રાખે.

સમયના સુર્યનું ચાલે તો સળગાવી મુકે સઘળું,
વ્યથાનાં વાદળો વાતાવરણને જીવતું રાખે.

કહો એવી હયાતીને કોઈ તકલીફ શું આપે?
જે અંદરથી મરી જઈ આવરણને જીવતું રાખે.

અનાયાસે તો જીવનમાં બધું ભુલી જ જઈએ, પણ—

પ્રયાસો વીસ્મરણના ખુદ સ્મરણને જીવતું રાખે.

‘રઈશ’ આ દોસ્તો તારા અધુરા છે શીકારીઓ,
ખુંપાવી તીર જે અડધું, હરણને જીવતું રાખે.

: મુક્તકો :

આપે દીલાસા અને રડવા નથી દેતા,
દુઃખ મારું મને મીત્રો જીરવવા નથી દેતા;
આંસુઓ ટકાવે છે મને ભેજ બનીને,
એ જીવતા માણસને સળગવા નથી દેતા.

ગઝલમાં જીવનનો મરમ વ્યક્ત કરીએ,
કે સત્યમ્ શીવમ્ સુંદરમ્ વ્યક્ત કરીએ?
આ મત્લાથી મક્તા સુધીની નમાજો,
પઢી લઈએ, અમે તો ધરમ વ્યક્ત કરીએ.

ભલે અલ્પ તોયે વધારે લખ્યું છે,
લખ્યું તે બધું રક્તધારે લખ્યું છે;

લખાણે-લખાણે પ્રહારો થયા છે,

અમે પણ પ્રહારે-પ્રહારે લખ્યું છે.

—ડૉ. રઈશ મનીઆર

6-બી, રત્નસાગર એપાર્ટમેન્ટ, ચાંદનીચોક પાસે, પીપલોદ,

સુરત-395 007

ફોન (ઘર): 0261- 272 0765, મોબાઈલ- 98251 37077

RAEESH MANIAR - amiraeesh@yahoo.co.in

@

038-157 : 18-01-2009

ગઝલ-સુધીર

-સુધીર પટેલ(અમેરીકા)

અનુક્રમણિકા

(૧)

હોય જે કે શક્યમાં મળજો મને,
સાવ પુરા સત્યમાં મળજો મને.

ના રહે અવકાશ કોઈ તર્કનો,
શુદ્ધ એવા તથ્યમાં મળજો મને.

સ્થીર રાખી ચીત્ત હું વીંધીં શકું,
એમ ફરતાં લક્ષ્યમાં મળજો મને!

બસ મળો તો આપણા થીને મળો
ના કદી પણ અન્યમાં મળજો મને.

કોઈ અંતીમનો નથી આગ્રહ ‘સુધીર’
એ જ ઈચ્છું મધ્યમાં મળજો મને!

(૨)

પોતાને બેઠો કરવાની કોશીશમાં છું,
અંદરથી બસ ના ડરવાની કોશીશમાં છું.

મારાથી ગભરાઈને ના ભાગો, લોકો,
ખાલી ખાલીપો ભરવાની કોશીશમાં છું.

દરીયા જેવી જાત હતી પણ ડુબ્યો ના, તો
પગ-હાથ હલાવી તરવાની કોશીશમાં છું!

આજ પતંગીયું ફરક્યું છે મારી પાસે,
આજકાલ હું સુધરવાની કોશીશમાં છું!

આયનો ના ધરજો ખુદને જોવા ‘સુધીર’
આજે ખુદમાં ઉતરવાની કોશીશમાં છું.

(૩)

ઘર તરફ પગલાં થવામાં વાર થોડી લાગશે,
એ ગલીને ભુલવામાં વાર થોડી લાગશે!

કેટલું એણે કહી દીધું રહીને મૌન બસ!
અર્થ એનો કાઢવામાં વાર થોડી લાગશે.

બહુ ફરી લીધું નહીંતર હાથ લઈને હાથમાં,
મન સુધી તો પહોંચવામાં વાર થોડી લાગશે.

કેટલી સહેલાઈથી ચાલ્યા ગયા એ તોડીને?
પુલ પાછો જોડવામાં વાર થોડી લાગશે!

એટલે કરતો રહું છું જાગરણ હવે,
સ્વપ્નને કંડારવામાં વાર થોડી લાગશે.

રાતભર પડખાં ફરો, તાકી રહો છતને ‘સુધીર’
આ ગઝલ અવતારવામાં વાર થોડી લાગશે.

(૪)

લખી મોકલ મને સઘળી ફીકર-ફીરાક ચીઠ્ઠીમાં,
તરત બસ ઓગળી જાશે જીવનનો થાક ચીઠ્ઠીમાં.

તને લાગે બધું લખવા સમું તે ટાંક ચીઠ્ઠીમાં,
ભુલો મારી, ગુના મારા, કહે સૌ વાંક ચીઠ્ઠીમાં.

બધાથી તું છુપાઈ આંખમાં આંજી લેજે,
હશે સુતું સરસ સપનું વચાળે ક્યાંક ચીઠ્ઠીમાં.

અનોખી સાવ શરમાવાની જોઈ મેં અદા તારી,
બધા શબ્દો તું માથે લીટી તાણી ઢાંક ચીઠ્ઠીમાં.

બહુ ભોળી દીસે જ્યારે મળે તું ડુબડુ ‘સુધીર’
પરંતુ વાપરે છે શબ્દ બહુ ચબરાક ચીક્રીમાં.

(૫)

અચાનક આવશે કાગળ, તમે બસ સાબદા રે’જો,
ખૂટી જાશે બધા અંજળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.

નથી જળ કે પછી મૃગજળ, તમે બસ સાબદા રે’જો,
ન આગળ કે કશું પાછળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.

નહીં ફાવે કશીયે કળ, તમે બસ સાબદા રે’જો,
ખરી પડશે બધી અટકળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.

ઉઘાડી ભીતરે સાંકળ, તમે બસ સાબદા રે’જો,
સીલકમાં એક કે બે પળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.

વધી જાશે શગે ઝળહળ, તમે બસ સાબદા રે’જો,
ઉકેલી સ્વયંના સળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.

ગઝલ ‘સુધીર’ વહે ખળખળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.
શબ્દનાં ફોડી શ્રીફળ, તમે બસ સાબદા રે’જો.

(૬)

આમ તું દુર ને છતાંયે પાસ છે,
ટેરવામાં સ્પર્શનો અહેસાસ છે.

ચાદ આપું તારી કઈ કઈ વાતની?
વાત તારી તો બધીયે ખાસ છે.

ગણગણું છું નામ તારું એટલે,
આ પવનની શક્તિમાં વીશ્વાસ છે.

એટલે તો ધડકે છે આ દીલ સતત,
ધડકમાં તુજ આગમનનો ભાસ છે.

છંદમાં બાંધી શકું હું ગઝલ, પણ-
હાથમાં તારા, જીવનનો પ્રાસ છે.

(૭)

એમનું અસ્તિત્વ છે સર્વત્ર જુઓ,
એ નહીં તો એમનો છે પત્ર જુઓ.

આમ તો પળપળ થતો વીછીન્ન હું પણ,
આયનામાં હોઉં છું એકત્ર જુઓ.

ફર્ક સૌ સરળતાથી પામી શકશો,
ખુદને જુઓ ને પછી અન્યત્ર જુઓ.

તોય ક્યાં પામી શકો છો ભેદ ‘સુધીર’?
કુદરત તો સાવ છે નીર્વસ્ત્ર જુઓ!

(૮)

જ્યારે સુઝે ના કેં અક્ષર, મુંગામંતર થઈ જુઓ,
ભીતરથી રણઝણશે જંતર, મુંગામંતર થઈ જુઓ.

પુસ્તક સઘળાં બંધ કરી દો, આંખોને પણ મીંચી દો,
મેળે મેળે મળશે ઉત્તર, મુંગામંતર થઈ જુઓ.

હોય ભલે ના વાદળ, પણ જો તરસ ભીંજાવાની
મનમાં થાશે ઝીણી ઝરમર, મુંગામંતર થઈ જુઓ.

દર્પણ દર્પણ ભટકો નહીં ને બીંબ બધાં ફોડી નાંખો,
ખુદને મળશો ખુદની અંદર, મુંગામંતર થઈ જુઓ.

જળતરંગ માફક ઉઠો ને ત્યાં સુધી પહોંચો ‘સુધીર’
ખુદ થઈ જાશો સુંદર સરવર, મુંગામંતર થઈ જુઓ.

(૯)

હાથ ફેલાવી અહીં અવકાશ શોધું,
એટલે કે હું મને ચોપાસ શોધું.

એમ કેં એવું નથી કે ખાસ શોધું,
હું હજી ઝાકળ મઢવું બસ ઘાસ શોધું!

એ છલોછલ પાત્ર લઈ સામે ઉભાં છે,
ને અહીં હું મુળગત ખ્યાસ શોધું.

સુર્ય છોને સાંજ ટાણે ઢળતો ‘સુધીર’
જાતની સંકોરી શગ, અજવાસ શોધું.

(૧૦)

આળપંપાળથી શું વધુ જોઈએ?
સાર-સંભાળથી શું વધુ જોઈએ?

એક પંખીને બસ રહેકવા-ઝુલવા
લીલીછમ ડાળથી શું વધુ જોઈએ?

આહ્ ને ઉફ્ બધું પળ મહીં ભુલવા
હાથ હેતાળથી શું વધુ જોઈએ?

આ હૃદયની ધબકને જ ચુકી જવા,
ઉંડી કો' ફાળથી શું વધુ જોઈએ?

બુંદ ઝાકળનું કે આંસુનું હો 'સુધીર'
રેશમી ઢાળથી શું વધુ જોઈએ?

(૧૧)

શબ્દને ભુલી ગયાનો વસવસો,
અર્થને ચુકી ગયાનો વસવસો.

પર્ણની પીળાશ બીજું કે નથી,
ડાળથી છુટી ગયાનો વસવસો.

એ મળી ચાલ્યા ગયાનો રંજ ના,
ચાદને મુકી ગયાનો વસવસો.

છે હજી અકબંધ આ ચહેરો છતાં;
આયનો તુટી ગયાનો વસવસો!

સુચવે શું મૌન કાગળનું 'સુધીર'?
આ ગઝલ ખુટી ગયાનો વસવસો.

—સુધીર પટેલ—

(અમેરીકાનીવાસી શ્રી સુધીરભાઈના ત્રણ ગઝલસંગ્રહો ‘નામ આવ્યું હોઠ પર એનું અને...’, ‘મુંગામંતર થઈ જુઓ’ તથા તાજેતરમાં ‘ઉકેલીને સ્વયંના સળ’ પ્રગટ થયા છે.)

કવીસંપર્ક:

E-Mail: Sudhir.Patel@flextronics.com

Sudhir Patel, 7504 Double Springs Court, Charlotte,
N.C. 28262 – USA

@

039-159 : 15-02-2009

ગઝલ-મુકુલ

-મુકુલ ચોકસી

અનુક્રમણિકા

(૧)

એક આખી જીન્દગીનો છે એમાં અભાવ દોસ્ત,
આ ખાલી જામનું વજન છે, ઉઠાવ દોસ્ત.

જીરવી શકાશે પુર્ણ ઉપેક્ષાનો ભાવ દોસ્ત,
પણ જીરવી ના શકાશે અધુરો લગાવ દોસ્ત.

દરીયામાં મોજાં આવે, બધે આવતાં નથી,
અમથી જ રાહ જોયા કરે છે તળાવ દોસ્ત.

દરીયા-પહાડ-આભમાં જો ના સમાય તો,
નાની ચબરખીઓમાં પ્રણયને સમાવ દોસ્ત.

તાજા કલમમાં એ જ કે તારા ગયા પછી,
બનતો નથી આ શહેરમાં એકે બનાવ દોસ્ત.

(૨)

ગીતના ઘેઘુર ગરમાળામાં યુમી છે તને,
બે ગઝલની વચ્ચેના ગાળામાં યુમી છે તને.

પર્વતો પાછળ સવારે, ને બપોરે ઝીલમાં,
સાંજ ટાણે પંખીના માળામાં યુમી છે તને.

સાયું કહું તો આ ગણીત અમથું નથી પાકું થયું,
બે ને બે હોઠોના સરવાળામાં યુમી છે તને.

કાળી રાતોમાં છુપાઈને ગઝલની આડમાં,
પાંચ-દસ પંક્તીના અજવાળામાં યુમી છે તને.

લોકોએ જેમાં ન પગ મુકવાની ચેતવણી દીધી,
પગ મુકીને એ જ કુંડાળામાં યુમી છે તને.

પાંપણો મીંચાય ને ઉઘડે એ પલકારો થતાં,
વાર બહુ લાગી તો વચગાળામાં યુમી છે તને.

(૩)

સામેનો રથ આ વાતથી અણજાણ પણ નથી,
કે મારી પાસે એકે ધનુષબાણ પણ નથી.

વીસ્તરતી ચાલી મારી ક્ષીતીજો આ દુર.. દુર..
તે આમ કોઈ જાતનું ખેંચાણ પણ નથી.

પાણીના વેશમાં મને ઘેર્યો છે કોઈએ,
જ્યાં ભાગવાને માટે કોઈ વ્હાણ પણ નથી.

માટે તો અર્થહીન આ ઉભા રહ્યા છીએ,
ત્યજવું નથી, ને કાયમી રોકાણ પણ નથી.

સંપૂર્ણ શાંતી કેવી રીતે સંભવી શકે!
કરજ્યુ નંખાય એટલું રમમાણ પણ નથી.

(૪)

આપણી અંદર મરી પરવારી ગયેલા કોઈએ,
બાગમાં પથ્થર બનીને જન્મ લેવો જોઈએ.

સ્વપ્ન ફાનસના અજવાળામાં જેને જોઈએ,

ખુલ્લી આંખોના આ અંધાપામાં તેને ખોઈએ.

ચાલુ ટ્રેને બારી પાસે બેસવાની વાતમાં,
બારીમાંથી કુદવા જેવું ઝઘડતા હોઈએ.

આંસુની અધીકૃત વીકેતા છે થોડી આંખ આ?
ખાતરીપુર્વકનું ને જથ્થાબંધ ક્યાંથી રોઈએ!

પુર માટે માત્ર સ્થાનીક વાદળો પુરતાં નથી,
કંઈક ઉપરવાસમાં વરસાદ જેવું જોઈએ.

ખાઈ-પીને, નાહીને કવીતા નથી બનતી, હે દોસ્ત!
લોહી વહે ત્યારે જ કાગળ વચ્ચે ધરવો જોઈએ.

(૫)

અમે કેક્ટસને કાંઠે લાંગરેલા હાથ થઈ બેઠા,
તમે પણ કેટલો લોહીલુહાણ આધાર દઈ બેઠા!

તો વચ્ચેની જગાને સૌ તળેટી નામ દઈ બેઠા,
જો પહાડો ખીણથી બે ચાર ડગલાં દુર જઈ બેઠા.

નીચોવાઈ ગયેલા હોઠને જોયા તો યાદ આવ્યું,
ફરી ક્યાં કોઈનું ગમતું, પલળતું નામ લઈ બેઠા!

અવસ્થાની નદીમાં આજ ઘોડાપુર આવ્યાં, ને;
અમે કાંઠા કદી નહીં છોડવાની હઠ લઈ બેઠા.

(૬)

ગામમાં ખાતર પડ્યું ને દેવળે ડંકા થયા ને આવી તેવી એક બે
ઘટના બને છે,
બાકી બધું છે સ્થગીત; પણ પત્રની ભાષામાં કહેવું હોય તો
'ચાલ્યા કરે છે'

હોંશમાં ને હોંશમાં કાલે નવા જોડા ખરીદી આજે ફરવા નીકળ્યા
છીએ નગરમાં,
એક કવીતા જેટલું અંતર હજી કાપ્યું નથી ને પેનના પગમાં ફરી
આંટણ પડે છે.

ભીડની વચ્ચે જઈને સુઈ ગયો તો પણ; કોઈ સ્પર્શે નહીં કે લાત
પણ મારે નહીં,
તો પછી ખાલીપણામાં કેમ કોઈ આવી આવી છાતીએ દરરોજ
અથડાયા કરે છે!

સૌ પ્રથમ તો આ સગર્ભા સાંજને પીડાના સાક્ષી જેવો સુરજ ડુબે
 છે ધીમે રહીને,
 ને પછી જન્મેલાં કાળાં બાળકો આ મારા એકલવાયા પડછાયા
 ઉપર તુટી પડે છે.

(૭)

શ્વાસમાંથી સંચરી ને આંખમાંથી નીતરી,
 એટલે તું કૌંસમાં પારેવું અથવા જળપરી.

જે લખાવાની હજુ બાકી છે તે કંકોતરી,
 એટલે તું કૌંસમાં એક વેદના આગોતરી.

આમ પાછું કંઈ નહીં ને એક સ્વપ્નીલ શુન્યતા,
 એટલે તું કૌંસમાં એક અર્થહીન યાચાવરી.

થડની આગળ જાય તો પણ થડ વગર ચાલે નહીં,
 એટલે તું કૌંસમાં ડાળી અને ફુલપાંતરી.

(૮)

ભલે આજે નહીં સમજે કોઈ ‘ઉન્માદ’નો મહીમા,
 ઉનાળામાં જ સમજાઈ શકે વરસાદનો મહીમા.

અલગ છે શબ્દનો મહીમા! અલગ છે નાદનો મહીમા,
 છતાં એક જ છે બંનેથી થતાં સંવાદનો મહીમા.

જો એ વ્યક્તી જ હાજર હોય તો એનોય છે આનંદ,
 નહીંતર આમ ક્યાં ઓછો છે એની યાદનો મહીમા?

પ્રણયની વેદનામાં વેદનાનું દુખ નથી હોતું,
 અને ફરીયાદમાં હોતો નથી ફરીયાદનો મહીમા.

‘મુકુલ’ એવી જગાએ જઈ ગઝલ ના વાંચશો હરગીઝ,
 ગઝલથી પણ વધારે હોય છે જ્યાં દાદનો મહીમા.

(૯)

ઐશ્વર્ય હો અલસનું, ઉપર તીલક તમસનું,
 ઉન્માદ કેવું રક્તીમ છે રૂપ આ રજસનું.

ફાડી નથી શકાતું પાનું વીત્યા વરસનું,

મનને છે કેવું ઘેલું આ જર્જરીત જણસનું!

પુર્વે હો પારીજાતો, પશ્ચીમમાં પુર્ણિમાઓ,
ચૌદે તરફ હવે તો સામ્રાજ્ય છે સરસનું.

બાહુ વહાવી દઈને બારીથી બારણાથી,
ઓછું કરી દો સાજણ, અંતર અરસપરસનું.

પેટાવો પાંદપાંદે એ તળપદા તરન્નુમ,
બુઝાવો ધીમે ધીમે એ તાપણું તરસનું.

કેવાં અસુર્ય દીવસો! કેવી અશ્યામ રાતો!
કેવું ઝળક ઝળકતું મોંસુઝણું મનસનું!

(૧૦)

નઝમ

હાથમાં પકડ્યો તમારો હાથ તો લાગ્યું, સજનવા,
મન પ્રથમ વાર જ ઉઘાડી પોપચાં જાગ્યું, સજનવા.

આપના આ મૌનથી એ વાત સમજાણી, સજનવા,

શબ્દથી ક્યારેક પર થઈ જાય છે વાણી, સજનવા.

આપનું વર્ણન જો કરવા જાઉં હું સાચું, સજનવા,
કાવ્ય રહી જાયે છે કાલું ઘેલું ને કાચું, સજનવા.

શબ્દને શોભે નહીં આ કાગળી વસ્ત્રો, સજનવા,
આજથી પત્રોને બદલે લખજે નક્ષત્રો, સજનવા.

બે અમારાં દૃગ, સજનવા, બે તમારાં દૃગ, સજનવા,
વચ્ચેથી ગાયબ પછી બાકીનું આખું જગ, સજનવા.

ક્યાં ઉતરવું, ક્યાં જવું, ક્યાં નાખવા ધામા, સજનવા,
જણ હતું એક જ ને એનાં લાખો સરનામાં, સજનવા.

દુરથી જો આપને નીરખ્યાં ઉપરછલ્લાં, સજનવા,
નાસીકા પર રાતરાણીના થયા હલ્લા, સજનવા.

પારધી લાખો ને આગળ પાંચ-દશ હરણો, સજનવા,
આટલાં સહેલાં છે જીવતરનાં સમીકરણો. સજનવા

ટેરવાં માગે છે તમને આટલું પુછવા, સજનવા,

આંસુઓ સાથે અવાજો કઈ રીતે લુછવા, સજનવા?

મુક્તક

હો ભીડમાં જ સારું બધામાં ભળી જવાય,
એકાંતમાં તો જાતને સામે મળી જવાય,
સામે મળી જવાય તો બીજું તો કંઈ નહીં,
પણ ‘કેમ છો’ કહીને ન પાછા વળી જવાય.

* * * * *

કીસ્સો કેવો સરસ મઝાનો છે!
બેઉ વ્યક્તી સુખી થયાનો છે;
પલ્લું તારી તરફ નમ્યાનો તને,
મુજને આનંદ ઉંચે ગયાનો છે.

– ડૉ. મુકુલ ચોકસી (સુરત)

કવીસંપર્ક – ડૉ. મુકુલ ચોકસી (સુરત) ♦ ઈ-મેઈલ:

mukulchoksi@yahoo.co.in

કવીના ગઝલસંગ્રહ ‘તાજ કલમમાં એ જ કે...’(પ્રકાશક
‘ઈમેજ પબ્લીકેશન્સ’, પ્રથમ આવૃત્તી – જાન્યુ. ૨૦૦૧,
પુનર્મુદ્રણ – એપ્રિલ ૨૦૦૬, પૃષ્ઠ – ૧૩૪, મુલ્ય રૂપીયા – ૮૦
email: order@imagepublications.com)માંથી સાભાર...

કવીના અન્ય સંગ્રહો- ‘તરજુમ’ અને ‘આજથી પત્રોને બદલે લખજે નક્ષત્રો, સજનવા!’

કાનમાં કહું?

કેટકેટલા કાવ્યસંગ્રહો, વાર્તાસંગ્રહો સુંદર શક્તીવાળા ઉદીયમાન કવીઓ ને વાર્તાકારોને હાથે સહેજ ઉતાવળમાં પ્રગટ થાય છે અને કાળના પ્રવાહમાં જાણે તણાઈ જાય છે, મુળીયાં નાખી સાહિત્યવાડીમાં એક અવનવા ઉમેરારુપ જવલ્લે જ થાય છે. ત્રણ-ચાર સંગ્રહોને આ રીતે તણાઈ જવા દેવા, એ સારું? – કે એ બધામાંથી ચુંટીને એક સબળ અર્પણ બની રહે એવું કંઈક આપવું, એ સારું? કાનમાં કહું? – મારા હાથમાં મારો ભુતકાળ ભુંસવાનું શક્ય હોય, તો પદ્યનાં થોથાં ગાળી નાખીને એવું જ કંઈક કરું. પણ બાણ છુટી ગયું

– હવે શું? એ કામ હવે કાળ ભગવાને કરવાનું.

–ઉમાશંકર જોશી

‘વાચનયાત્રાનો પ્રસાદ’ (સંપાદક : મહેન્દ્ર મેઘાણી)માંથી

સાભાર... (પ્રકાશક-loknilaptrust2000@yahoo.com પાન-

512 મુલ્ય-રૂપીયા 75)

@

040-161 : 15-03-2009

ગઝલ-કીરણ

-કીરણ ચૌહાણ

અનુક્રમણીકા

(૧)

કહ્યું કોણે કે તારી પરવા કરું છું,
હું બસ તારાં સુખની તમન્ના કરું છું.

તને હું સ્મરું છું ને ભુલ્યા કરું છું,
હું જીવતરના બે છેડા સરખા કરું છું.

આ સમજણ, આ વળગણ, આ દર્પણ યા કંઈ પણ,
અકારણ-સકારણ હું તડપ્યા કરું છું.

મને પામવા તું પરીક્ષા કરે છે,
તને પામવા તારી પુજા કરું છું.

ઘણીવાર આ પ્રશ્ન જાગે છે મનમાં,
ખરેખર જીવું છું કે જીવ્યા કરું છું?

હવે જીતવાની મજા પણ મરી ગઈ,
તું હારે છે તેથી હું જીત્યા કરું છું.

(૨)

બંધ ઘરની એ ઉદાસીઓ બધી પી જાય છે,
એક કોયલ આંગણામાં રોજ ટહુકી જાય છે.

એ જ માણસ જીન્દગી સહેલાઈથી જીવી શકે,
જે મરણના આગમનની વાત ભુલી જાય છે.

કોઈ પણ હાલતમાં ખુશ રહેવાનું મન શીખી ગયું,
એટલે મારા બધાંયે દઈ હાંફી જાય છે.

પહોંચવા તારા લગી કંઈ ચાલવું પડતું નથી,
પગ તળેથી માર્ગ આપોઆપ સરકી જાય છે.

આ અધુરી ઝંખનાઓનું પરાક્રમ છે ‘કીરણ’!
રોજ તું મરવા પડે ને રોજ જીવી જાય છે!

(૩)

ચીત્તમાં એ યુદ્ધની ઘટના વગરનો થઈ ગયો;
‘હા’ વગરનો થઈ ગયો ને ‘ના’ વગરનો થઈ ગયો.

સહેજ પણ બોજો નથી ને એકપણ ચીંતા નથી,
જ્યારથી હું નામ-સરનામા વગરનો થઈ ગયો.

એટલો ઉંચે ગયો હું એટલો ઉંચે ગયો...
કે પછી તો સાવ પડછાયા વગરનો થઈ ગયો.

જાત અપરાધી હતી તો પણ સજા ના દઈ શક્યો,
બસ, પછી હું જાત પર શ્રદ્ધા વગરનો થઈ ગયો.

સાંજને ઈચ્છા મુજબનો અંત ના આપી શક્યો,
હું પ્રણયમાં સાવ મૌલીકતા વગરનો થઈ ગયો.

(૪)

અહીં તો ભલભલા આવી ગયા બાંચો ચડાવીને,
પરંતુ કોણ લઈને જઈ શક્યું દરીયો ઉઠાવીને!

હજી થોડાંક દેવાલય બનાવી દો, શું વાંધો છે?
કે જેથી સૌ અહીં માગ્યાં કરે માથું નમાવીને!

હજી ઈશ્વરને પામી ના શક્યાનું એ જ કારણ છે,
બધાં અટકી ગયાં છે આંગળી ઉંચે બતાવીને.

ઘણાં આઘાત, આંસુ, દર્દની વચ્ચે ખુમારી છે,
હું તેથી રહી શકું છું મોજથી, સઘળું ગુમાવીને.

કદી અહેસાન ના લેવાનો મોટો ફાયદો છે આ,
ગમે ત્યાં જઈ શકાતું હોય છે મસ્તક ઉઠાવીને.

ઘણું જીવે, છતાં પણ કોઈ નક્કર કામ ના આપે,
ઘણાં આવીને ચાલ્યા જાય છે ફોટા પડાવીને.

(૫)

રહે છે રોજ અધ્ધરશ્વાસ ને જંજાળની સાથે,
બધાં પરણી ગયાં છે જાણે કે ઘડીયાળની સાથે.

બધાંની ખુબ જુની આળ ને પંપાળની સાથે,
સતત ઉંચે જવાનું હોય છે આ ઢાળની સાથે.

અમે પંખી નથી; માણસ છીએ, બસ એ જ કારણથી,
અમારે એકલા ઉડવું પડે છે જાળની સાથે.

સજા દો છો તમે ને એય કેવળ ભુખ્યા રહેવાની!
અમે વરસો સુધી કુસ્તી કરી દુષ્કાળ સાથે.

તમે ઘરડાંઘરોને દાનમાં મા-બાપ દઈ દીધાં,
હવે પાત્રો ત્યજીને ક્યાં જશો આ માળની સાથે?

(૬)

બધીયે કામના ખીંટી ઉપર ટાંગી જુઓ, સાહેબ!
તમારા મનને એનાથી અલગ રાખી જુઓ, સાહેબ!

જુઓ ખાલી ચડી પગમાં, જરા ચાલી જુઓ, સાહેબ!
મળે આ શ્વાસની ઓળખ, જરા હાંફી જુઓ, સાહેબ!

કદી ભાંગી પડો, તુટી પડો, ધુજી જુઓ, સાહેબ!
કદી આ જીતવાની બાજીને હારી જુઓ, સાહેબ!

તમે કેવળ નર્ત્યા અજવાસના માણસ, હું જાણું છું,
કદી આ ભાગ્યનો અંધાર પણ ચાખી જુઓ, સાહેબ!

બને તો સાવ કોરી, સાવ કોરી, સાવ... આંખોથી,
તમારી દીકરીના પત્રને વાંચી જુઓ, સાહેબ!

ઘણાં વરસો, ઘણા વેશો, ઘણી મહેનત, ઘણું પામ્યા,
હવે સઘળું એક ઝાટકે ત્યાગી જુઓ, સાહેબ!

શીખર પર આપ પહોંચ્યા છો, હવે પહોંચીને કરશો શું?
તળે સંભળાય એવી બુમ તો પાડી જુઓ, સાહેબ!

(૭)

પુછી જુઓ આ જાતને કે ક્યાં જઈ રહ્યાં?
કોના ઈશારે આપણે આગળ વધી રહ્યાં?

જન્મોજનમના કોલ તને દઈને શું કરું?
જ્યાં એક ભવના વાયદા ખોટા પડી રહ્યા!

તું લાગણીનો ખેલ ફરીથી શરૂ ન કર,
રોઈ શકાય એટલાં આંસુ નથી રહ્યાં.

પામ્યાં જબાન તોય કશું બોલતાં નથી,
ખુદના જ શબ્દ જેમને કાયમ નડી રહ્યા.

ભુલી ગયા કે બ્રહ્મ તણા અંશ છો તમે?
ચપટીક સુખને માટે તમે કરગરી રહ્યાં.

(૮)

ના મળે અઘીકાર ત્યારે ગર્જના કરવી પડે,
નહીં તો આખી જીન્દગી બસ યાચના કરવી પડે.

એટલા સહેલાઈથી બદનામ પણ ના થઈ શકો,
એના માટે પણ જગતમાં નામના કરવી પડે.

આપણે એવી રમત રમવી નથી જેમાં સતત,
અન્ય હારી જાય એવી કામના કરવી પડે.

આપવા માગે જ છે તો આટલું દઈ દે મને,
યાદ એવી આપ જેને યાદ ના કરવી પડે.

આમ તો પ્રત્યેક જણ યોગી છે અથવા સંત છે,
સાવ નાની વાતમાં અહીં સાધના કરવી પડે.

(૯)

તડકાના ત્રાટકમાં જીવ્યા, વરસાદી વાછટમાં જીવ્યા,
કાયમ એક ખુમારી સાથે, ઘટમાં તોયે વટમાં જીવ્યા.

આંખ, હોઠ ને હૃદયની વચ્ચે થીજેલાં સંકટમાં જીવ્યા,
મર્યાદાની યુનરી ઓઢી સપનાંઓ ધુંધટમાં જીવ્યાં.

આ તે કેવો મનસુબો ને આ કેવી ખટપટમાં જીવ્યા?
તેજ સુર્યનું ચોરી લેવા તારાઓ તરકટમાં જીવ્યા!

જીવ સટોસટની બાજી છે, તો પણ સાલું મન રાજી છે,
ભલે ચેન ના પામ્યા તોયે મનગમતી એક રટમાં જીવ્યા.

સુગંધભીની સાંજની વચ્ચે, રંગીલા એકાંતની વચ્ચે,
શ્વાસ કસુંબલ માણ્યો, જ્યારે જ્યારે તારી લટમાં જીવ્યા.

(૧૦)

વાવો સપનું વાવો, કોણે ના પાડી!
 ને સપનામાં આવો, કોણે ના પાડી!

વધશે રોચકતા મારા હર અનુભવની,
 ખુબ મને હંફાવો, કોણે ના પાડી!

અડગ છું મારા નીશ્ચય પર પણ તેમ છતાં,
 આવીને સમજાવો, કોણે ના પાડી!

મારી સાથે ફાવે એને ફાવે છે,
 થોડી પળ વીતાવો, કોણે ના પાડી!

‘ઝેર સમું જીવન દઉં છું, જીવી લેશે?’
 મેં પણ કીધું, ‘લાવો...કોણે ના પાડી!’

– કીરણકુમાર ચૌહાણ (સુરત) –

♦ કવીસંપર્ક: શ્રી કીરણકુમાર ચૌહાણ (સુરત) ♦

ઈ-મેઈલ: kirankumarchauhan9@gmail.com

સરનામું :

100- શાન્તીકુંજ સોસાયટી, પાલનપુર જકાત નાકા, મીની
વીરપુર રોડ, સુરત- 395 009

કવીના ગઝલસંગ્રહો: (1) ‘સ્મરણોત્સવ’ (સંકેત પ્રકાશન, સુરત,
પ્રથમ આવૃત્તિ: 2004)
(2) ‘મીજાજ’ (સાંનીધ્ય પ્રકાશન, સુરત, પ્રથમ આવૃત્તિ: 2008)
આ ઉપરાંત ‘ફાંફા ન માર’ (પલ્લવ પ્રકાશન-પ્રથમ આવૃત્તિ,
2004) નામનો તેમનો ‘હઝલ-સંગ્રહ’ પણ પ્રગટ થયો છે.

@

@@

‘સન્ડે ઈ-મહેફીલ’માં રજુ થઈ ચુકેલી સઘળી
રચનાઓની આવી અગીયાર ઈ-બુક બનાવી છે. ભાગ ૧થી
૧૧. દરેકમાં પચીસ-પચીસ કૃતિઓ છે. આ ભાગ પહેલાના કે
પછીના ભાગ જો તમને ન મળ્યા હોય તો તે મેળવવા લખો
:ઉત્તમ ગજજર - uttamgajjar@gmail.com - સુરત

તેવી જ રીતે ત્યાર પછીથી બીજી બે ઈ-બુક, ‘સન્ડે ઈ-
મહેફીલ’માં રજુ થયેલી સઘળી કાવ્ય-ગઝલ રચનાઓની
‘ગઝલ-કાવ્યસૃષ્ટી’-ભાગ ૧ અને ‘ગઝલ-કાવ્યસૃષ્ટી’-ભાગ ૨
નામે બનાવ્યા છે. દરેક ભાગમાં ચાલીસ ‘સ.મ.’ છે. અને દરેક

‘સ.મ.’માં એક કવીની દસ-બાર રચનાઓ સમાવાઈ છે. કાવ્ય-ગઝલ રસીયાઓને તો મઝા પડે તેમ છે. ‘ગઝલ-કાવ્યસૃષ્ટી’નો બીજો ભાગ મેળવવા લખો :

: ઉત્તમ ગજજર - uttamgajjar@gmail.com - સુરત

